לציונות—לסוציאליזם—לאחות עמים

על המשמר

יום ו', כ"ו בתשרי תשמ"ט, 7 באוקטובר 1988 / שנת מ"ו מס' 13767 / המחיר 2.10 ש"ח כולל מע"מ

3 ניכוו מבקבוק תבערה שהושלך בתל־אביב

זהבה מוזס

שלושה צעירים תושבי בת־ים ניכוו אמש קלות מבקבוק תבערה שהושלך בשעה 11 ב„גן החשמל" בתל־אביב. השלושה, בני 28, 22 ו־19, ישבו על ספסל בגן. הם הועברו לטיפול בבית־החולים „הדסה".

נסיבות זריקת בקבוק התבערה עדיין לא ברורות. המשטרה פתחה בחקירה.

המומחים מחו"ל מסכימים: מדובר בהתפרצות ולא במגיפה — אבל:

כל תושבי ישראל יחוסנו מהיום נגד שיתוק ילדים

החיסון לפוליו יינתן לכל האוכלוסיה עד גיל 40 ● בביוב בעכו וברחובות התגלו נגיפים ● החיסון יימשך 3 שבועות עד חודש ● אין צורך להרתיח מים או להמנע מרחצה

רונית מורגנשטרן

משרד הבריאות החליט, בעצת המומחים לפוליו מחו"ל, לחסן את כל האוכלוסיה עד גיל 40, נגד מחלת הפוליו — שיתוק הילדים. המדובר באוכלוסיה יהודית וערבית גם בשטחי הגדה ועזה.

לאור הממצאים האחרונים של בדיקות הביוב, בהן התגלה נגיף פוליו אלים בשבעה מוקדים שונים בנפות עכו ורחובות, וזאת מלבד אזורים שהוכרזו כנגועים עד כה — חדרה ורמלה, החליטו מומחי הפוליו מחו"ל ומישראל, על מתן חיסון נוסף לכל האוכלוסיה על גיל 40 כדי למנוע התפשטות נוספת של הנגיף ובכך למנוע מגיפה.

שרת הבריאות ביקשה להרגיש, כי החיסון הנוסף ניתן לא משום שהאוכלוסיה, שרובה מחוסנת ממילא, נמצאת בסיכון, אלא כדי לחסן את חמשת האחוזים באוכלוסיה שעל־פי הסטטיסטיקה אינם מחוסנים, ואין אפשרות לאתרם.

דברי פרופ' אברהם מורג, יו"ר ועדת החיסונים במשרד הבריאות, מחוסנת האוכלוסיה מעל גיל 40, ובעצם מעל גיל 35, באופן טבעי ממגיפות פוליו שהיו בכל העולם ובישראל בשנות ה־40 וה־50, כולל עולים חדשים וזרים.

החיסון ייעשה ברובו באמצעות תרכיב סייבין, המכיל נגיף חי מוחלש והוא ניתן בטיפות. בחיסון זה יש סיכון של 1 למיליון ללקות בשיתוק, וזאת לגבי מי שמעולם לא חוסן ולא בא במגע עם הנגיף וזה החיסון הראשון שלו. חולים שמערכת החיסון שלהם פגועה, יקבלו חיסון בתרכיב מומת — סאלק הניתן בזריקה.

היום ברחובות ועכו

מבצע החיסון הכללי ייערך בשלבים: בשלב ראשון יתחילו כבר

(סוף בעמוד 4)

השופט גולדברג הכריע כאשר היה תיקו בהצבעה

על חודו של קול נכשל הניסיון לפסול את „הרשימה המתקדמת"

בצלאל עמיקם, דורית גפן, יורם בר

השתתפות „הרשימה המתקדמת" בבחירות לכנסת ה־12 הובטחה אתמול בהצבעה דרמטית, כשההכרעה נפלה על חודו של קול.

במהלך ההצבעה הסוערת הורמו 20 ידיים בעד אישורה של „הרשימה המתקדמת" לרוץ לכנסת, ואילו 19 הצביעו בעד הרחקתה. לרגעים נוצר תיקו, והשופט אליעזר גולדברג, יו"ר ועדת הבחירות המרכזית, החליט כי במקום להמנע, יצביע נגד פסילת הרשימה.

הדיון נערך ביוזמת סיעת הליכוד וסיעת „התחיה", שדרשו למנוע מהרשימה המתקדמת להתמודד בבחירות לכנסת. הנימוקים שהעלו נציגי הסיעות הללו הסתמכו על התיקון לחוק יסוד הכנסת ובעיקר על הסעיף שמדינת־ישראל היא מדינה יהודית. עם תום ההצבעה אמרו נציגי הרשימה המתקדמת כי הנצחון הוא גדול וכי הם דוגלים בשוויון בין ערבים ליהודים.

דן מרידור (ליכוד) תקף בחריפות את מצע הרשימה המתקדמת ואמר, כי היא שוללת את האופי הדמוקראטי של מדינת־ישראל. נציג „התחיה" דרש לפסול את הרשימה מאחר שהיא מייצגת גוף אשר איננו מכיר במדינת־ישראל ולעומת זאת תומך בגופים העוינים לה ומבקשים לחסלה.

(סוף בעמוד 4)

פינושה הובס במשאל העם — "יאלץ לפרוש בעוד שנה וחצי

איי.פי., רויטר, סי"צ

כל 16 חברי ממשלתו של נשיא צ'ילה, הגנרל אוגוסטו פינושה, הגישו אתמול את התפטרותם, בעקבות כשלונם במשאל העם, שנערך שילשום כדי להביע אמון בנשיא לשמונה שנים נוספות. שר העבודה רה לה פלאטה הודיע, כי חברי הממשלה התפטרו כדי לאפשר לפינושה לבצע שינויים בממשלתו.

לפי האומדנים הרשמיים שהתפרסמו עד כה, הצביעו 54 אחוז נגד פינושה, ו־44 אחוז הצביעו בעד המשך שילטונו. תוצאות רשמיות סופיות יתפרסמו רק בעוד ימים אחדים. על פי החוקה יוכל פינושה להמשיך ולכהן בתפקידו כנשיא 15 חודשים נוספים, אולם עליו להכריז על בחירות חופשיות לנשיאות בדצמבר 89', ולפרוש שלושה חודשים לאחר־מכן, במרץ 1990.

חגיגות ברחובות הבירה

אלפי סטודנטים צעדו אתמול ברחובות סנטיאגו הבירה, וחגגו את תוצאות משאל העם. ראשי האופוזיציה טענו לנצחון שעות

(סוף בעמוד 4)

משטרת סנטיאגו השתמשה אתמול בגז מדמיע ובתותחי מים לפזר הפגנות שמחה ברחובות (צילום: אי. פי.)

פירושו של דבר

הכדור עדיין בידי פינושה

הדמוקראטיה חוזרת אל צ'ילה כדלת הראשית. לבאורה, הישג שקשה להעלות על הדעת שאפשר לסגת ממנו. אבל למעשה, אין שום ערובה, כי האיש שאיפשר זאת לא יהיה גם האיש שיהפוך את האירוע למקרה חד־פעמי, לביקור קצר ובלתי מחייב של השכל הישר בממלכת העריצות והרשע.

אסור לשכוח, ואפילו לא לרגע, כי משאל העם נקבע על פי חוקתו של פינושה, ותוצאותיו מחייבות אותו אך ורק על פי תנאיה האחרים של החוקה. ואלה, לא כולם נהירים למשקיפים, הנאמנים דווקא בקביעה שעתה צריך לקבוע מועד לבחירות לנשיאות בתוך 15 חודש.

עדיין אין לדעת מה יהיו צעדיו הבאים של פינושה. גם אם שר הפנים שלו, כשהודה בתבוסת הממשלה, טען כי התוצאות הן נצחון למדינה, אין לתרגם את דבריו כאילו אחרי 15 שנות שלטון יוותר עליו פינושה לאופוזיציה. יש סיבות מספיקות לחשוש, כי הוא עדיין לא אמר את מילתו האחרונה, וכי הוא יפעיל את כל העומד לרשותו כדי להתאים את התוצאות לרצונו ולהופכן לניצחון שלו. שכן, לצד־הלאו ששוגר בו, יכול פינושה להצביע על שיעור תמיכה לא מבוטל שזכה לו.

רופאי קופת חולים חוזרים מחרתיים לעבודה סדירה

כל בתי החולים יפעלו כרגיל

רונית מורגנשטרן

רופאי בתי־החולים של קופת־חולים חוזרים ביום א' לעבודה סדירה ומלאה. בהסכם נוסח עם מזכ"ל ההסתדרות ומנכ"ל קופת־חולים, החליטו אמש הרופאים להפסיק 7 חודשי עיצומים רצופים ושנה וחצי של עבודה בלתי סדירה.

ועד הרופאים קיבל את ההחלטה לאור התחייבות כפולה שקיבל ממזכ"ל ההסתדרות ישראל קיסר ומנכ"ל קופת־חולים נחום פסה:

1. הנהלת קופת־חולים וההסתדרות מתחייבות לסכם ללא דיחוי את הפרטים הנותרים עם משרד האוצר כדי ליישם בהקדם האפשרי את החלטת הממשלה למבצע קיצור התורים.

2. קופת־חולים וההסתדרות יגשו מייד לפתרון בעיות היסוד של מערכת הבריאות וימציאו פתרונות חדשים ומקוריים לרווחת הרופאים ושאר עובדי קופת־חולים. הכוונה בהתחייבות השניה היא בעיקר להפעלת סל שירותים נוסף באמצעות ביטוח משלים, שיביא תוספת הכנסה לרופאים ולעובדים.

חזרת הרופאים לעבודה סדירה אומרת, כי מרפאות החוץ של 14 בתי־החולים של קופת חולים יחלו לקבל קהל מיום א'. ד"ר סולן, יו"ר ועד הרופאים של קופ"ח, ביקש להרגיש כי על הציבור לפנות טלפונית לבית החולים כדי לקבל תור ולא להתנפל על בתי־החולים. הזמנות לניתוחים יחלו להישלח מן השבוע הבא, על־פי הרשימות המצויות בידי בתי החולים. לדברי ד"ר סולן התחייב מזכ"ל ההסתדרות לסכם תוך ימים עם משרד האוצר את ההסדר לקיצור תורים, אז ניתן יהיה להתחיל להפעילו בבתי־החולים.

רופאי המדינה נפגשים היום עם נציגי האוצר ומשרד הבריאות, לברוק אם יסכימו לתכנית לקיצור תורים לה הסכימו כבר רופאי קופת חולים. רופאי המדינה מתנים הצטרפותם בהחלת תנאי עבודה ושכר שווים לאלה של רופאי קופת־חולים.

לאחר חזרת רופאי בתי־החולים של קופת־חולים לעבודה סדירה פועלים למעשה כל בתי החולים בארץ בצורה מלאה וסדירה.

חייקה גרוסמן בצ'ילה: כל הכבוד להם ● עמוד 2
הרוג ו־8 פצועים בשטחים ● עמוד 3
רצח המוכתר של כפר בידיא ● עמוד 4
מצב חירום באלג'יר לאחר מהומות ● עמוד 22
חשוד באונס חטף את ילדת המתלוננת ● עמוד 23
צבן: לתת צל"ש לפרופ' שיטרית ● עמוד 24

כשלון הפסילה „המאזנת"

הנסיון לפסול את הרשימה המתקדמת לשלום נכשל אתמול על חודו של קולו של יו"ר הוועדה השופט גולדברג. אך מהלך הדיון והתיקו בהצבעה העיד, כי היה זה נסיון חוזר (כמו לפני 4 שנים) לשלול את זכות ההופעה של רשימה זו בבחירות מטעמי „איזון".

לאחר פסילת הרשימה הגזענית, הימנית הקיצונית של הרב כהנא, ביקש הימין לפסול גם רשימה מן השמאל. אין צורך להזדהות עם מצעה של הרשימה המתקדמת (יש טעמים להסתייגות ממצעה) כדי לחתנגד לנסיון למנוע ממנה התמודדות על קולו של הבוחר.

לפסילת הרשימה הגזענית של „כך" נמצא הפעם בסיס חוקי, המעוגן בתיקוני חוק יסוד הכנסת, המתיר פסילה של גוף פוליטי המפיץ רעל גזעני, ושף המאיים על קיום המשטר הדמוקרטי. את הטיעונים האלה אי אפשר לייחס לרשימה המתקדמת. לכן, ניסה הימין – הליכוד, התחיה ואף המפלגות הדתיות – לייחס לרשימה זאת התנגדות לקיומה של ישראל כמדינה יהודית. דוברי הרשימה המתקדמת חזרו וטענו, כי הם דוגלים בקיום שתי מדינות – ישראל כמדינה יהודית, ולצידה מדינה פלשתינית בשטחים הכבושים בגדה. אפשר לחלוק רעיונית ופוליטית על דעה כזאת, אך זהו ויכוח לגיטימי בציבור הישראלי, שאינו נוגע לרשימה זו בלבד. אשר לסכנה לאופיה היהודי של מדינת ישראל, הרי למרבה האירוניה דווקא הדורשים את פסילתה של הרשימה המתקדמת, הם אשר מעמידים בסימן שאלה את דמותה ועתידה של מדינת ישראל. נוי שדוגל בסיפוח של מיליון וחצי פלשתינים, יביא בסופו של דבר ליצירת מדינה דו־לאומית, שבעתיד הרחוק יותר יהיו היהודים בה מיעוט.

ברכה לעם הצ'יליאני

העם הצ'יליאני מצליח להנחיל תבוסה לגנרל פינושה, ששלט בארצו 15 שנה לאחר שחיסל את המשטר הדמוקרטי, ורדף את מתנגדיו. הדיקטטור הצ'יליאני אחראי לרצח אלפים, למאסרים המוניים ולביטול זכויות האזרח בארצו. אך העם הצ'יליאני יכול לשמש דוגמא ומופת למאבק נחוש נגד הדיכוי. במשך שנים יצאו המוני העם הזה להפגין את התנגדותם למשטר הרודנות. עתה מתברר, כי נחישותו של העם הצ'יליאני הביאה בסופו של דבר לקץ משטר העריצות של פינושה.

עדיין לא ברור מה יהיו פניה של צ'ילה בעתיד הקרוב, שכן עדיין צפויות שם בחירות כלליות (בעוד שנה), ועדיין אין לדעת מה יעשה הצבא. אך דבר אחד הושג: הכל יודעים את תשובת ה„לא" של העם הצ'יליאני לגנרל־הרודן פינושה.

העם האמיץ הזה, אשר הצליח להסיר את כבלי במחיר הקזת דמו, יידע לסמן את הניצחון במשאל העם לראשית התחיה המחודשת של הדמוקרטיה בארצו.

ספורטק / עוד על סמים

עצת החכמים והקורבנות

כולם נגד השימוש בסמים, גם בן ג'ונסון, גם מרים המשקולות הבולגרי גונצ'אב, וגם נבחרת הונגריה בהרמת משקולות, שברחה מסיאול במהירות האור לאחר שהתגלו סטרואידים אנאבוליים בקרב חברי משלחתה. גם כותב שורות אלו מתנגד כמובן לשימוש בסמים מאידך אין ספק כי בן ג'ונסון, הרץ המהיר בעולם, היה הקורבן הגדול של אולימפידת סיאול. קורבן, משום ששמו עלה במירגם של הנבדקים. קורבן משום שהיה פצוע לפני האולימפידה ולפיכך נזקק ליותר סטרואידים. קורבן, משום שבניגוד למרבית עמיתיו לא הצליח הפעם " להסתיר".

" העליהום" על ג'ונסון, וכל הדיבורים הרמים והיפים בנושא הסמים מלאים צביעות. 90 אחוז מהספורטאים בעולם, צרכו, צורכים או יצרכו סמים במהלך הקריירה שלהם, והדבר ידוע למנהלים שלהם, לרופאים הצמודים אליהם ולמאמנים שלהם, כולל כאלו שתקפו את התופעה בכלל ובן ג'ונסון בפרט, בימים האחרונים.

קמו אנשים, לא חכמים במיוחד, והציעו "נעשה בדיקות פתע לספורטאי צמרת, זאת הדרך היעילה היחידה להשתלט על התופעה, ואולי גם לעקור אותה לחלוטין מעולם הספורט. הבדיקות של היום, למי שאיננו יודע, הן בדיחה אחת גדולה. כולם יודעים באיזה תחרויות יש בדיקות סמים, ובאיזה אין. יודעים כי מודיעים מראש. בן ג'ונסון ומרימי המשקולות הבולגרים וההונגרים, ידעו גם הם בדיוק, כי באולימפידה יערכו בדיקות סמים קפדניות. אז הציעו מי שהציעו, לערוך בדיקות פתע, באימונים, בסתם תחרויות מבחן, ובאירועים אזוריים קטנים. וההצעה לא התקבלה. כי מי יכרות את הענף שעליו הוא יושב. ואיך הסבירו האמריקנים הנאורים והמתקדמים את התנגדותם לבדיקות הפתע? בדיקות כנ"ל יפגעו בזכויות האזרח, ובחופש הפרט של הספורטאים שלנו.

תגידו, טוב. אבל מדוע ההכללות האלו שלך? התשובה היא חד־משמעית, כן. למרות ההישגים הירודים שלהם. לא כולם, אבל אחוז נכבדים מתוכם. כדורגלנים ישראלים, ולא רק הבכירים, משתקים עם שברים, נקעים, ושאר מרעין בישין, תודות למשככי כאבים למיניהם, כולל קטלניים והרסניים. זוכרים מדוע אולטי פרי נעדר מאחד המשחקים החשובים של מכבי ת"א בגביע אירופה (נגד ריאל מדריד) ואח"כ הוא הורשע פעמים, בארץ ובארה"ב, על שימוש בסמים. ומי שמסתובב בחוגי הסל יודע כי הכדורסלנים הישראלים כאלה־לכן, לא כולם, נרבקו מהאמריקנים וגם הם משתמשים בסמים. ובכלל, בארץ פעם עשו בדיקת סמים? וכמה כדורגלנים, כדורסלנים וספורטאים אחרים לקחו „רק" סמי מרץ, לפני משחקים גורליים. ומי שחושב שבארץ לא שמעו על סטרואידים אנאבוליים, אני מציע לו לרחרח קצת, בענפי האתלטיקה הכבדה.

מוטי בסוק

עמוד אחורי "המשמר"

חוכמת זקנים

תשדירים

הידד לממשלת האחדות הלאומית! בפרוס הבחירות מסתברת תועלתה לשתי המפלגות הגדולות. את מחדליה ניתן להטיל על השותף, ואת הצלחותיה לעמוס על שכם עצמך. ועל כך נאמר ביומנו של פיטר פינלי דן: "כל מיני דברי שקר של כל ימות השנה, נראים אמיתיים כל־כך כשמתקרב יום הבחירות".

רוביק רוזנטל

בשטח / כיכר הברזל

לא המתינו לשרון

חג הקנים, חג גדול לילדים (תצלום: ס.פ.א)

תל אביב שוחררה מהכיבוש. הטנקים ששמו קץ לאביב של צי"ן נעלמו. בתל־אביב לא חיכו שאריק שרון יהיה שר שר בטחון ויקיף את משרד ראש הממשלה בטנקים כפי שהבטיח לנו מנחם בגין בזמנו. פה, בתל־אביב, כבר איבדו מזמן את הסבלנות, החליטו לא לחכות ולא לסמוך על תוצאות הבחירות, שמא יתגשם החלום, ומצאו פתרון חלופי מבריק. לכבוד חגו של חיל השריון מצאו פרנסי העיר פתרון מהיר וגאוני. זמני אומנם, אך בעל "אימפקט" חזק שמותיר את המבקרים פעורי פה. אם אין משורי ממשלה, אפשר להסתפק בבניין העיריה ולהציב את הטנקים, הנגמש"ים וכלי המשחית האחרים בקרבת מקום. אם לא פקידי ממשלה, אז פקידי עיריה...

מרחבת ככר מלכי ישראל, זו הככר ש"עם הרוח" נותר אליה בהמוניו בשבוע הספר, עומדים לתפארה הטנקים, הנ"פים והנגמש"ים, וכל דרדק בן יומו יכול לבוא וללטף את המתכות, לקפוץ, לעלות ולטפס עליהם, לחוש בעוצמה ולבקש בקול חרישי "פרוש עלינו סוכת שלומך", וכשאין סכך אפשר תמיד להסתפק ברשת הסוואה... תל אביב שוחררה. עד הכיבוש הבא בידי חיל הים, שספינותיו ישוטו מן הסתם במזרקה שמנוגי בית ישראל קופצים לתוכה אחרי הנצחונות.

טלי ברזילי זוננפלד

ציורמצב

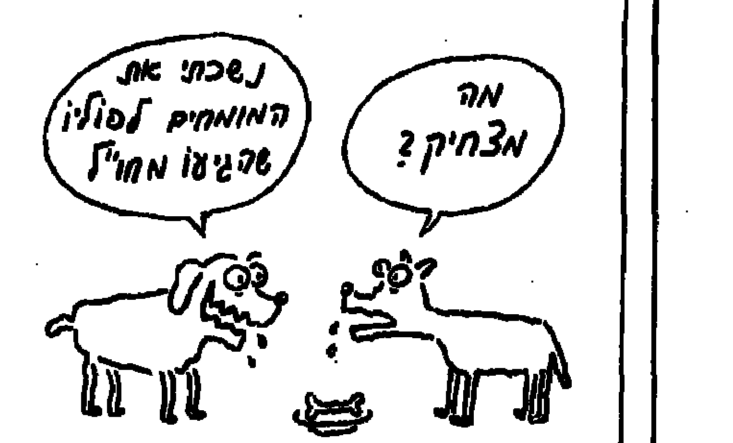

רעל

האולימפיאדה האמיתית

נִסְתַּיְּמָה אוֹלִימְפִּיאַדַת סֵאוּל
אֵין סָפֵק מֻכְרָחִים לְהוֹדוֹת,
שֶׁבְּיַחַס לַנּוֹרְמוֹת בְּחוּ"ל,
הִיא הָיְתָה מַרְשִׁימָה עַד מְאֹד

אֲבָל אִם רַק מַשְׁוִים אוֹתָהּ מוּל –
מַה שֶּׁיֵּשׁ לָנוּ – הִיא בְּצָרוֹת –
כִּי מַהִי אוֹלִימְפִּיאַדַת סֵאוּל –
מוּל מֵרוֹץ תַּשְׁדִּירֵי הַבְּחִירוֹת?!

עוֹד נִרְאֶה אֵיךְ רַבִּים כָּאן גּוֹרְפִים
בְּמֵאָה עֶשְׂרִים מְעֹרָב
מֶדַלְיוֹת בְּנֹפֶת־צוּפִים
וּבָזֶה לְכֻלָּם יֵשׁ זָהָב.

בַּמֵּרוֹץ לַמָּקוֹם הָרִאשׁוֹן –
יְזַנְּקוּ מִתְחָרִים מְעֻלִּים
אֶל מִקְצָה הַמְּשִׁיכוֹת בַּלָּשׁוֹן,
וְאֶל שְׂדֵה הַפְרָחַת הַמִּלִּים.

בְּכָל יוֹם יִשָּׁבְרוּ כָּאן שִׂיאִים,
בְּאֹחַז אֶת עֵינֵי הֶהָמוֹן
וּלְאוֹר נִסָּיוֹן הַיָּמִים,
עוֹד צְפוּיִים כָּאן שִׂיאִים בְּלִי חֶשְׁבּוֹן.

וְאַחֲרֵי תַּחֲרֻיּוֹת יִדּוּי בּוֹץ,
תַּעֲרֹךְ הַזְּחִילָה עַל גָּחוֹן,
זֶה אוּלַי הַמִּקְצָה שֶׁיַּחֲרֹץ
לְמִי כָּאן יִהְיֶה נִצָּחוֹן.

הָאֵרוּעַ וַדַּאי יִתְעַלֶּה,
בְּמִקְצָה הַגֶּמֶר בְּזִרְיַת חוֹל
וְשָׁם גַּם אוּלַי נְגַלֶּה
מַה נֹּאמַר, הַלָּכוּד, יָכוֹל.

בְּשִׁלּוּב מִקְצוֹעוֹת אֲחֵרִים,
כְּמוֹ פְּרִיצָה לִדְלָתוֹת פְּתוּחוֹת,
וְהַטָּלוֹת דֹּפִי גְּבָרִים
וְהַטָּלוֹת דֹּפִי גְּבָרוֹת.

הַמֻּבְחָר בְּלִי סָפֵק הוּא עָצוּם,
אֵיזֶה מֶתַח וְאֵיזֶה עִנְיָן!!
אוֹלִימְפִּיאַדַת סֵאוּל זֶה לֹא כְּלוּם –
זֶה בְּקֹשִׁי הָיָה הַיּוֹמָן.

תְּמוֹל־שִׁלְשׁוֹם זֶה הָיָה רַק תַּרְגִּיל,
עַד עַכְשָׁו זוֹ הָיְתָה רַק בְּדִיחָה,
הַשְׁמִיעוּ לִי, זֶה עוֹד לֹא הִתְחִיל,
זֶה רַק טֶקֶס פְּתִיחָה.

קובי לוריא

עורך „עמוד־אחורי": יצחק בוטון

ח"כ גרוסמן בשיחה מסנטיאגו: „העם הצ'יליאני ראוי להערצה"

צבי גורן

חברת הכנסת חייקה גרוסמן השתתפה במשט־רות המשקיפים מטעם האינטרנציונל הסוציאליס־טי, במשאל העם בצ'ילה. בשיחת טלפון הסבירה מדוע, למרות ההתנגדות, יש לפינושה גם תומכים רבים.

ההסבר היחיד לתמיכה בפינושה, מפי אנשים רבים, הוא „הפחד מפני תוהו ובוהו. פינושה הכניס סדר למדינה". גם יהודים רבים חשים כך; חודש לפני משאל העם ארגנה קבוצת יהודים בעלי אמצעים ערב חגיגי לכבוד פינושה, בהשתתפות 1000 איש, ובעיקר יהודים. אך הקהילה היהודית מפולגת כנראה בדעותיה, והצעירים נוטים בעיקר לאופוזיציה.

— איך התרשמת ממהלך ההצבעה?

— שלשום הסתובבנו בין הקל־פיות. התורים היו לאורך קילומטרים, והאנשים המתינו שעה ושעתיים בסבלנות. העם הצ'יליאני ראוי להערצה על הסדר והאיפוק, והוא נענה לקריאת האופוזיציה להימנע מכל מעשה העלול לגרור תגובה אלימה של השלטונות. החיילים ששמרו על הסדר היו אדיבים, ולא נרשמו מקרים של אלימות. כאשר הגיע לשם אחד ממנהיגי הסוציאליסטים, לאגוס, המאמין כי בכוחו לאחד את האופוזיציה בבחירות האמורות להתקיים בשנה הקרובה, קיבלו אותו המצביעים במחיאות כפיים סוערות. לעומת זאת, הם קיבלו בעוינות ובקריאות בוז את שר הכלכלה של פינושה, כאשר הגיע על מנת להצביע.

— האם ניתן לכם להשקיף גם על מנין התוצאות?

— כן. בוועדות הקלפי ישבו בעיקר נציגי הממשלה, ורק מספר קטן של נציגי אופוזיציה. את התוצאות רשמו על טפסים מיוחדים עם עותקים, אותם העבירו אנשי האופוזיציה למטה שלהם, המכונה „קומאנדו לאו". שם רוכזו כל הנתונים, ונבדקה התאמתם לפרסומים הרישמיים.

— באיזה שלב הודתה הממש־לה בתבוסתה?

— מאוחר מאוד. בתחילה הוציאה הממשלה פרסומים מרבאים, לפיהם היא זכתה ברוב מוחלט של 60 עד 70 אחוז. התברר כי אלה היו תוצאות מקלפיות קטנות ושוליות, והן פורסמו שעה שההצבעה עדיין נמשכה במרבית הקלפיות הגדולות. לאחר מכן הורד שיעור התמיכה בפינושה, אך עדיין היה לו רוב, ורק מאוחר בלילה, אחרי שהממשלה התכנסה לישיבת חירום, הודה שר הפנים בתבוסת הממשלה ובכך שיש רוב לאומרי הלאו.

— איך מסבירים בצ'ילה את התבוסה?

— למעשה, כל המהלך היה מפתיע. כולם עומדים כאן פעורי פה. משאל העם הרי התקיים לפי דרכו של המשטר הזה, בחסות הצבא, בשיטת הצבעה מיוחדת, והכול כאן מלחמת עצבים פסיכולוגית, ואפילו ביום המשאל ניסתה הממשלה להפחיד את בני העם באמצעות האפלות וניתוק חשמל, ואפילו בפיצוצי סרק ברחובות. הממשלה חיפשה דרך להפעיל את כוחה הצבאי כדי למנוע את התוצאה, אולם האופוזיציה הצליחה להימנע מהפרובוקציה. בסנטיאגו לא מטילים ספק כי אזהרותיהן של ארצות הברית, גרמניה, צרפת וספרד, ונוכחותם של המשקיפים הבינלאומיים סייעו למהלך התקין של ההצבעה. התוצאה שהיתה צפויה, על פי הסקרים, לא היתה מתקבלת אלמלא כן, וזאת למרות שמחסום הפחד נשבר עוד לפני יום המשאל.

— איך מעריכים ראשי האופו־זיציה את מהלכיו של פינושה?

— נפגשנו עם נציגי האופוזיציה, המונה 16 מפלגות, ויש ביניהם חילוקי דעות רבים, שבאו לביטוי גם בפגישה עמם, יום לפני המשאל. יש לציין, כי הן עשו מאמץ עליון להופיע במשאל כגוף מלוכד. לא נפגשנו רק עם נציג האגף הקיצוני של המפלגה הקומוניסטית שקרא להחרים את הבחירות. פגישה אישית היתה לי עם לאגוס, ואף הזמנתי אותו, בשם מפ"ם, לבוא לבקר בישראל. השאלה הגדולה שמנסים להשיב כאן עליה עתה היא מה יעשה פינושה. קשה להניח כי המהפיכה תהיה מיידית ויתחיל תהליך של דמוקרטיזציה. לפינושה יש עוד אפשרות לתמרן במשך שנה. החוקה שלו מותירה הרבה קלפים בידיו, ואין זה מן ההכרח שאמנם סעיף הבחירות הוא שיקבע את מהלך העניינים.

— מה מצב העניינים בסנ־טיאגו עכשיו?

— החיים מתנהלים כאילו דבר לא אירע. כך זה נראה מחלון חדרי במלון. אני רואה גם את ארמונו של פינושה. נעול. רק החיילים שומרים על הארמון.

פקידים מישראל ומבולגריה ייפגשו בקרוב; שרון בסופיה

מוטי בסוק

פקידים בכירים במשרד החוץ בירושלים ייפגשו בימים הקרובים בניו־יורק עם פקידים בולגריים בכירים. בפגישה יע־לה לדיון חידוש היחסים הדיפלו־מטיים בין שתי המדינות. בולגריה ניתקה את יחסיה עם ישראל לפני 21 שנה, עם כל מדינות הגוש המזרחי. בניגוד לברית המועצות, פולין והונג־ריה, היא נמנעת משיגור נציגים לישראל, גם בדרג דיפ־לומטי נמוך. עם זאת הזמינה בולגריה אשתקד, וגם השנה, את רעיית ראש הממשלה שולמית שמיר לביקור רשמי. שמיר נולדה בבולגריה.

שר החוץ פרס, בביקורו בעצרת האו"ם בניו־יורק לאחרונה, שוחח טלפונית עם שר החוץ הבולגרי, שגם הוא שהה בניו־יורק באותו זמן. בשיחה זו סוכם על פגישת הפקידים הבכירים, מצמרת משרדי החוץ של שתי המדינות, במגמה להדק את היחסים בין סופיה לירושלים. בשיחה סוכם גם בואו של אבא אבן לבולגריה לשיחות מדיניות, כשליח מיוחד של פרס.

דוברת משרד התעשיה והמסחר מסרה, כי השר אריאל שרון נמצא בביקור בבולגריה, וקיים אתמול בסופיה סידרת שיחות בנושאים כלכליים, שמטרתן להביא להתפת־חויות מעשיות חיוביות בין שתי המדינות בתחום הכלכלה והמסחר. זו הפעם הראשונה שלאחר ניתוק של יותר מ־21 שנה ששר ישראלי מבקר בבירת בולגריה.

ביולי ביקר שרון ברומניה ובספטמבר בפולין.

דובר משרד החוץ בירושלים אמר, כי בניגוד לנסיעות הקודמות של השר שרון לארצות מזרח אירופה, לא ידע הפעם המשרד על ביקורו הצפוי של שרון בבולגריה. הנושא גם לא עלה לדיון בניו־יורק, בעת השיחה בין פרס לשר החוץ הבולגרי.

נסיון נוסף לאשרר ההסכם עם השוק האירופי — ב־12 באוקטובר

ארנון יפה (צרפת)

הפרלמנט האירופי יעלה שוב להצבעה ב־12 לאוקטובר את אשרור הסכמי הסרת המכסים על מוצרים חקלאיים ומתן מלווה מן השוק המשותף לישראל.

הצירים סיכלו כבר כמה פעמים את האשרור, כסנקציה נגד מדיניות ישראל בשטחים. גם ההסכמים עם סוריה יובאו להצבעה אחרי שנענשה על הפעלת טרור. עדיין לא בטוחים כי הפעם יושג רוב של 260 צירים, שלו זקוקים לאשרור ההסכמים.

השהיית ההסכמים נחשבת לכיש־לון של הדיפלומטיה הישראלית באירופה, והאינתיפאדה זוכה כאן לתמיכה.

„המשמר" עתון יומי
המו"ל: עתון וספר בע"מ
עיתון מפלגת הפועלים המאוחדת
עורך ראשי: מארק גפן
עורך משנה: ישראל זמיר (בחופשה)
מרכז המערכת: רוביק רוזנטל
המערכת והמנהלה: רח' חומה ומגדל 2, תל־אביב טל. 378833 חשבון בבנק הדואר 4—43560—3
המען למכתבים: שירות שקידואר נעול ת"א 61999
"AL-HAMISHMAR"
(The Daily Guardian) 2, Choma Umigdal St. Tel-Aviv 67771 Phone: 378833 Telex: 341652
סניפים: ירושלים 94622 רח' בן־יהודה 2, בניין סנטור חדרים 102—121. טל' 3—233161. המען למכתבים: ת"ד 1216 ירושלים 91008. חיפה: 33134 רח' פבזנר 17, טל' 673673. המען למכתבים: ת"ד 4007 חיפה 31040.

רשמית: חסינות למשלחת הקניות הביטחוניות בניו־יורק

דליה שחורי (ארה"ב)

וושינגטון. — סגנית דובר מחלקת המדינה האמריקנית, פיליס אוקלי, מסרה אתמול רשמית, כי ארה"ב החליטה להעניק זכויות וחסינויות קונסולריות ל־45 פקידים רשמיים ישראליים ממשלחת הקניות של משרד הביטחון, הפועלת בניו־יורק. לצורך העניין תראה ארה"ב את המשלחת כמסופחת לקונסוליה של ישראל בניו־יורק.

אוקלי הוסיפה, כי רוב המדינות המחזיקות בארה"ב משלחות רכש, עושות זאת במסגרת שגרירויותיהן בוושינגטון ולכן מוקנות לחברי משלחות הרכש שלהן זכויות וחסינויות דיפלומטיות, שהן רחבות ומקיפות יותר מזכויות והחסינויות קונסולריות. אוקלי לא ידעה לפרט מהו ההבדל המדויק בין חסינות דיפלומטית וקונסולרית. עוד אמרה, בתשובה לשאלה, כי החסינות אינה רטרואקטיבית.

ביום ו' בשבוע שעבר הודיע עוזר מזכיר המדינה האמריקני ריצ'רד מארפי טלפונית לציר בשגרירות ישראל בוושינגטון, עודד ערן, על החלטת ארה"ב להעניק את החסינות. בעוד חסינות דיפלומטית היא כוללת, וחלה על כל פעילויותיו של בעל החסינות, חסינות קונסולרית חלה רק על נושאים הקשורים בביצוע תפקידו.

שיפטר לגורן: מה תעשו באנסר 3 בחורף?

דליה שחורי (ארה"ב)

וושינגטון. עוזר מזכיר המדינה האמריקני, ריצ'רד שיפטר, מתח אתמול ביקורת בפגישה שקיים בוושינגטון עם מתאם הפעולות בשטחים, שמואל גורן. שיפטר אמר, כי צה"ל משתמש באמצעים מופרזים, ובכללם כדורי פלסטיק, כדי לדכא את המהומות. כן נורים כדורי הפלסטיק מטווח קצר, בניגוד להוראות, על־ידי אנשים שלא הוסמכו לכך.

גורן אמר, כי בצה"ל יש הקפדה על מילוי ההוראות באשר לאמצעים הננקטים בגדה המערבית וברצועת עזה, וחיילים שהפרו משמעת וחרגו מן ההוראות פוטרו או הורדו בדרגה.

שיפטר שאל גם על המצב התברואתי במחנה אנסר 3, ומה מתכוננת ישראל לעשות לקראת החורף.

בחר את התשדיר

בסרט הזה כבר היינו

בתשדירי הבחירות של אמש הליכוד שוב ירד על פרס, המערך הציג שוב את אלופיו (הפעם אורי אור ונתי שרון) ואת עקרונותיהם התחיה, בכיכובה של דניאלה וייס, הרגישה שוב מאויימת, חר"ש דיכרה שוב ערבית וש"ס הופיעה אותנו שוב באמצעות חיוכיו הסלחניים של יצחק פרץ אל הקדוש ברוך הוא. ר"צ — בעיקבות מפ"ם, יש לציין — הציגה את אנשיה „בגדול" וביוזמה (כעשרה מועמדים לכנסת), ומפ"ם הפגישה אותנו שוב עם אנשיה, הפעם מתחום הביטחון, ויש לה כאלה. נעים להיפגש.

זה לא היה ערב של חידושים. הקטעים המושכים יותר היו אלה שבהם היתה התייחסות לתשדירים קודמים של היריבים, כמו בתשדיר המערך על נבואתו של ארנס. ביבי ובני הופיעו סוף סוף. בני בגין התעמת עימות קל עם פרס, אותו עיוותו לפי הצרכים. ביבי ניהל חוג־בית מבויים, שפירק אותו מנישקו העיקרי, הבלתי אמצעיות.

התברר שלמערך אין אמצעי־ריגול, או שהוא לא מפעיל אותם. הליכוד ירד, כצפוי, על משק העובדים (כישלון אמיתי, לא קשה להמחישו בתמונות חזקות). אבל תשדירי המערך לא הגיבו בו־בערב.

ניסים זווילי הולך ומשתחרר, אבל הג'ינגל של הליכוד קליט יותר משל המערך. האופי של כל התשדירים הוא בשלב זה של שטיפת־מוח: החזרת סיסמאות על־ידי חזרה עליהן, כמו בפרקי־מבוא של תוכניות לימודים. מחכים לפרעון שטר ההבטחות: חידושים, הפתעות, ניצול המדיום הטלוויזיוני. זה מכובד שאין בדרנים אבל האם יהיה טוב אם נשאר בלי הברקות, חידושים, אקשן?

רוצים תמורה בעד האגרה. גם בעד הקול.

א. פלגי

שוב בגין מול שמעון פרס — ובשתי מפלגות מרוצים

דורית גמן

בגין שוב ניצח את פרס — הפליט אמש, כמעט בצהלה, יו"ר מטה הבחירות של הליכוד רוני מילוא, בתום תשדירי הבחירות בטלוויזיה. באוזני העיתונאים שצפו בתשדירים עם חלק מצוות ההסברה של הליכוד. בכפר המכביה ברמת־גן. השר ניסים האחראי על ההסברה צפה בשידורים יחד עם המפיקים באולם אחר. הוא לא הסתיר את שביעות־רצונו ואמר: „המסרים שלנו חדים וברורים".

הליכוד „ירד" אתמול על שמעון פרס בשתי תיבות משדרים מתוך השלושה. דן מרידור, שנשאל האם החליט הליכוד ללכת „באסה", השיב: „המערך עיוות דברים של ארנס בעניין לבנון. הם הביאו חלקי משפט, אבל אנחנו עוד נראה זאת באחד התשדירים הבאים שלנו." לדבריו, הליכוד לא ניגרר לתגובות על תשדירי המערך — בינתיים הם מגיבים על הדברים שלנו.

במערך צפו אתמול בתשדירים עזר ויצמן. עוזי ברעם וצוות ההסברה והמפיקים של המערך. לדבריהם התחושה שלהם טובה גם לאחר התשדירים אמש. המערך, כך אמרו, ממשיך בדרך שהתחיל בה — אנחנו לא סוטים ממנה.

אמש, בתום התשדירים, הגיעו למטה המערך עשרות טלפונים של עובדי מפעל „אליאנס". המטלפנים הביעו זעם על הסילוף שעשה הליכוד בעניינם. אחרים מהם אמרו, כי הם מוכנים להופיע בתשדירי המערך. והיו כאלה שאמרו כי הם עדיין זוכרים את פעילי הליכוד שבאו למפעל והסיתו את העובדים.

המטה המערך הודו אמש כי הקטע של בני בגין היה „לא רע". לעומת זאת הם טענו, כי הופעתו של ביבי נתניהו, כמורה מול תלמידים, היתה גרועה.

לכתבתנו נודע, כי בשבוע הבא יחלו להגיש את משדרי המערך אנשים נוספים. במערך הבהירו כי דווקא מרוצים מהופעתו של זווילי, שלדעתם הולך ומשתפר, אך נראה כי הביקורת בתוך מטה המערך על הופעת זווילי הביאה להחלטה לשתף גם פנים נוספות.

צלצול מחיר אלישבע אילון

עם ד"ר יצחק רועה, מומחה לתיקשורת

בזבוז אווילי ואינפנטילי

אין לי עניין להתייחס לשאלה מי משכנע יותר, הכל ביותר רע. התשדירים האלה הם פרי־באושים של חוק היסטורי חסר שחר. הכל ביזבוז אווילי, אינפנטילי. זו בושה, מחלת ילדות של מישהו שלא התבגרה. השכירו והפקיעו את כל הזמן הזה, לקחו מידי העיתונות האלקטרונית ועשו בזמן שימוש תפל.

אני בטוח שיש לגנרלים מה לומר אבל כשממסגרים אותם בכל מיני מגיני־דוד ויס זורם הכל מתקבל כחנטריש אחד גדול. במקום לדון בשאלות העומדות ערב בחירות לפנינו, הולך העניין לאיבוד.

יש לקוות שיחזירו את הזמן הזה לעיתונות. יש ציבור עיתונאים רחב שלא אומר עליכך כלום, ומתוך דאגה לדמוקרטיה היה צריך להרים קול ולומר כי בקונטקסט הזה של תשדירים מפסידים את אפשרות הדיון. אם יש לכל זה השפעה, הרי שהיא רעה מעוותת את תרבות הוויכוח.

והכי קשה זה, שאנו נחשפים מידי ערב לאותות הנוראים האלה שקשה לסבול ולעמוד בהם, וזוהי פגיעה בשכל הישר. התשדירים לא משפיעים על דעתו של מישהו בציבור, אולי רק מעוררים באופן עקיף את עירנותו של הציבור לבעיות העומדות לפנינו.

אנו משתתפים בצערם של חברנו
מרדכי כהן והמשפחה
במות האם
שמחה כהן ז"ל
ההלוויה תתקיים היום, יום שישי, 7.10.88,
בשעה 12.00, בבית־הקברות בכפר־סבא
קיבוץ געש

ביום א' (9.10.88)
יום תשנה לפטירת חברתנו
כרמלה תיבון
העליה לקבר בשעה 15.00 בבית הקברות
קיבוץ דליה

אנו משתתפים באבלם של חברינו
משה גרטי ובני משפחתו
במות האם
יוכבד גרטי
ההלוויה תתקיים היום, יום שישי
כ"ו תשרי תשמ"ט 7.10.88 בשעה 13.00
בבית העלמין של קיבוץ מזרע
קיבוץ מזרע

במלאת שנה
לפטירתו של חברנו
צבי רייס
נעלה לקברו ביום א' 9.10.88 בשעה 16.00
המשפחה
וקיבוץ עין־המפרץ

„ביום העימות עם צה"ל: הרוג בשכם 8 פצועים, ושביתת מסחר מלאה בעזה

פנחס ענברי, ערן טאום, עזרא אבירן

בשכם נהרג צעיר בן 31, אתמול בשעות הערב. ההרוג: עדנאן אל חמסה, נהרג מיריות שחיילים ירו, כאשר היו בסיור רגלי בשכם, והותקפו באבנים. בצה"ל אומרים שהמקרה נבדק. כן בודקים את העדויות שהצעיר ההרוג נראה כשידיו כפותות באזיקים.

אתמול היה אמור להיות „יום עימות" עם צה"ל, על פי כרוזי הג'יהאד האיסלמי שהופצו בחבר חבית ביום שישי שעבר, אבל יחסית לימים קודמים נרשם מספר תקריות נמוך, וגם מספר הפצועים קטן בהרבה. חוץ מטול־כרם ועזה, לא היתה שביתת מסחר. ארבעה נפצעו בהתנגשויות אתמול — בג'יוס שליד טול־כרם, בטול־כרם, ושניים משכם. אחד מהם פצוע ממכות אלות. בטול־כרם יידו אבנים על סניף בנק־ישראלי, על בית־המכס והניחו צמיגים בוערים, מייד לאחר שהוסר העוצר מן העיר, בעקבות השלכת בקבוקי התבערה יום קודם לכן. מרכז העיר עדיין נשאר בעוצר.

גם במזרח ירושלים תקפו סניף בנק ישראלי, והשליכו בקבוקים ריקים על שומרי ביתו של השר שרון בעיר העתיקה.

בחברון הסירו את העוצר בן השבוע על מרכז העיר, לאחר התקרית בין הרב לוינגר לבין התושבים. שני רחובות נשארו סגורים. כתבנו מזכיר כי בעניין זה ממשיכים לחקור את מידת מעורבותו של הרב לוינגר בנסיבות מותו של סוחר במרכז העיר, הרחק ממקום התקרית.

„מסדר צבאי"

בכפר סוריף שבהר חברון היתה שלשום בלילה עצרת יוצאת־דופן, כאשר צעירים מן הכפר ומכפרים סמוכים לובשים בגדים זהים ועטויי כפיות, התכנסו למעין „מסדר צבאי" לזכר חוליית „פתח" שנהרגה לפני שלוש שנים באיזור בהיתקלות עם כוח של צה"ל. הצעירים הניפו דגלי פלשתין, ועל פי מקורות ערביים הגיע למקום כוח של צה"ל, אבל לא התערב.

כתבנו מזכיר כי כרוז האינתי־פאדה מספר 26 קורא להקים „צבא עממי" בשטחים. אתמול הופץ בגדה כרוז נוסף של הארגון האיסלמי „חמאס" ואף הוא כקודמיו מנוסח בביטויים הגובלים באנטישמיות.

עוד „צעדים בלבליים"

המינהל האזרחי ביהודה ושומרון הודיע לבעלי בתי הבד כי לא יתיר להם לעצור את שמן הזית, אם לא ישלמו את המיסים המוטלים עליהם. לדעת בעלי בתי־הבד, השומות גבוהות מדי. קודם לכן הוזהרו כפריים בשומרון, כי לא יורשו למסוק את זיתיהם אם ישתתפו באינתיפאדה.

„אמהות אכלו בוסר"

ח"כ אמירה סרטני (מפ"ם) שיגרה מיברק לשר־הבטחון בעקבות מעצרה המנהלי של נהיל עיישה זקוט ממחנה הפליטים שאטי. העצורה היא אם לתינוק בן 6 חודשים. ח"כ סרטני אומרת שהמע־צרים המנהליים כשלעצמם פסולים, אך מעצרה של אם לתינוק שהושאר במחנה מעלה ספיקות לגבי סף הרגישות האנושית של האחראים לכך. „אמהות אכלו בוסר ושיני בנים תקהינה?" שאלה ח"כ סרטני.

4 צעירים נפצעו אתמול במהלך פיזור הפגנות והתקהלויות בכמה מקומות ברצועת־עזה. שניים מהם הובאו עוד בצהרים לבית־החולים „נאסר" בחאן־יונס כשהם פצועים מכדורי פלסטיק בעת פיזור הפגנות ברפיח וחאן־יונס. שניים אחרים הובאו לבית־החולים „שיפא" בעזה — האחד ממחנה הפליטים ג'בליה שנפצע מכדור־גומי, ואחר משכונת סג'עיה בעזה. מקורות ערביים בעזה מסרו, כי מדובר בשישה פצועים, וכי שניים אחרים אושפזו בבית־החולים „אל־האלי" וצה"ל בודק הודעה זו.

שלשום הופץ כרוז של ארגון הג'יהאד האיסלמי הקורא לשביתה כללית ברצועת־עזה למשך שלושה ימים עד יום א' ובכלל, לציון הזדהות עם מותם של ההרוגים תושבי רצועת־עזה. בעקבות כרוז זה אומנם היתה אתמול שביתת־מיסחר כללית בכל ערי הרצועה ותנועת כלי־הרכב היתה מועטה. גם מספר היוצאים לעבודה לישראל מספרם קטן מימים רגילים. כוחות הבטחון הטילו עוצר מנע על מחנות־הפליטים שאטי וג'באליה. למרות הכל היו מהומות שחייבו התערבות כוחות הבטחון ופיזורן.

חזרה ללימודים בירושלים

הלימודים בבתי הספר התיכוניים העירוניים וחטיבת הביניים במזרח ירושלים חודשו אתמול והתנהלו ללא תקלות, תוך התייצבות כמעט מלאה של תלמידים ומורים שהגיעו לבית הספר — כך נמסר ממחלקת החינוך של עיריית ירושלים.

ביום ג' השבוע חודשו הלימודים בכיתות ה'־י' של בתי הספר היסודיים ואף שלב זה עבר ללא תקלות או אירועים מיוחדים. דובר עיריית ירושלים מנחם רבוי ציין, כי בכך חוזרה מערכת החינוך העירונית במזרח העיר לפעילות בהיקף מלא. במזרח ירושלים כ־17 אלף תלמידים במערכת החינוך העירונית, 32 בתי ספר, ו־50 גני ילדים.

פעילי הליכוד „הסירו הכפפות": התפרעו בשני סיורים של פרס

דורית גמן, זהבה מוזס

מערכת הבחירות מתחממת בעיקר על־ידי הפרעות של אנשי ליכוד בהופעות של ראשי המערך. לאחר ששלשום בלילה ניסו לפוצץ אסיפה של מוטה גור בגבעת שמואל, הגיעו אתמול בבוקר עשרות פעילי ליכוד לשוק ברמלה, שם ערך השר שמעון פרס סיור, וניסו בצורה מאורגנת למנוע בכוח את הסיור. שמעון פרס לא נרתע ונכנס בכל־זאת לשוק וקיים את הסיור כמתוכנן ואף זכה לתגובות אוהדות במקום.

בלוד כוסו קירות הסניף של המערך בכתובות וכן רוססו בשחור תמונותיו של שמעון פרס על לוחות־המודעות בעיר. הוגשה תלונה במשטרה. במטה המערך טענו אמש כי שידורי הטלוויזיה של הליכוד שלשום נתנו את האות לפתיחת מסע האלימות והבריונות שהליכוד מתורגל בו. עוד אמרו, כי סגנון ההשמצות, והעברת המסר השלילי לליבוי היצרים, שאותו מובילים מנהיגי הליכוד, הבהירו לפעילי הליכוד בשטח, כי יש להסיר את הכפפות ולגשת „לעבודה".

במטה המערך אמרו אתמול, כי התלונות נגד האלימות כביכול של המערך, שהוגשו בשבוע שעבר על־ידי הליכוד, נעשו ככל־הנראה על־מנת שישמשו אליבי לפעילות הבריונית שמארגן הליכוד זה זמן־רב.

דובר הליכוד הגיב אמש על האשמות המערך נגד התנהגות פעילי הליכוד ואמר: „המערך ממשיך בדרכו הפסולה להטיל רפש בליכוד. לדבריו, הליכוד ימשיך במדיניות של קיום מערכת־הבחירות רגועה ומאופקת, בעוד שדווקא המערך מנסה לחמם את האווירה הרגועה של הבחירות.

פעילי העבודה, שהיו עם פרס בסיור ברמלה, ביקשו ממנו לוותר על כניסה לשוק, אך שמעון פרס לא שעה לעצתם, והחליט להכנס. מרגע כניסתו נשמעו על־ידי אנשים שניצ־בו סמוך לבסטות ריטונים על מ"מ ראש הממשלה „מי צריך אותו. מה הוא עושה כאן בכלל". אך לאחר שעבר שמעון פרס כמחצית מדרכו החלו להשמע מחיאות כפיים, מאנ־שים שנחישותו מצאה חן בעיניהם.

שמעון פרס התייחס לתקרית השוק בארוחת צהריים שערך עם פעילי המערך במקום ב„אולמי דולפין" ואמר כי מי שהופך לפרא אדם „הוא כבר לא יהודי אלא פרא אדם". עוד נפגש שר החוץ עם ערבים תושבי שכונת ג'ועריש ברמלה להם אמר „כי צריך להבטיח את הרוב היהודי במדינה."

הפרעה גם בלוד

שני מפגינים תושבי לוד נעצרו אתמול לאחר שהפריעו לאסיפת בחירות בהשתתפות של שר החוץ שמעון פרס בלוד. אתמול סמוך לשעה 6.30 בערב הופיע שר החוץ באסיפת בחירות בכיכר אורלי שבלוד, כשלפתע הוציאו אוהדי הליכוד כרזות והחלו להפריע בקול רם. במקום התפתח דין ודברים וראש עיריית לוד מקסים לוי הוזעק אף הוא למקום כדי להרגיע את הרוחות. משהמשיכו הרוחות להתלהט הגיעה המשטרה בכוחות מתוגברים, פיזרה את המפריעים ועצרה שניים מן המפגינים, לאחר מכן נמשכה האסיפה עד תומה.

● התפרקות ההתחלתית של מערך „מלחמות הכוכבים", שנועד להגנה מפני טילים גרעיניים, תעלה כ־69 מיליארד דולר, הרבה פחות משסברו תחילה, על כך מסר אתמול משרד ההגנה האמריקני.

הקיצים שאין לו

נשיסטאות: „בשביל להעלות את מחיר המסובסדים, לא צריך נתוח" ושוב מנסים „להציל" את המשק על גב העובדים, הפגינו ואמש „ועד נ" (מועצת וועדי העובדים ליד מפ"ם) בפתח לשכתו של שר האוצר בתל־אביב. בין המפגינים בלט פיני גרוב (ראשון משמאל בתמונה) אשר זכה לקריאות הידד של העוברים והשבים במקום.

צעירים מהתק"ם פרסמו הודעת תמיכה במפ"ם

יורם בר

בגליון האחרון של המוסף הקיבוצי „קיבוץ", הופיעה מודעה חתומה על 16 חברי קיבוצי התק"ם שהכריזו על תמיכתם במפ"ם. והתומכים נימקו הצטרפותם למודעה בכך שהם תמכו בהליכה משותפת לבחירות של המחנה היוני, אך משהתברר שהדבר לא התאפשר, החליטו להעדיף את האלטרנטיבה היונית־סוציאליסטית שהיא סם חיים לתנועה ההתיישבותית כולה.

סיירת צעירי העבודה בגליל

יהודה צור

„סיירת" של 14 המועמדים החדשים של מפלגת העבודה פשטה אתמול על מעלות־תרשיחא, 4 כפרים במרכז הגליל והישוב שלומי, במהלך יום שכונה „בואו נדבר אמת". מבצע דומה נע.ך עד כה רק במרכז הארץ ביוזמתם של עוזי ברעם ורענן כהן.

מועמדי העבודה לכנסת כולם מהשכבה הצעירה, אברהם בורג, אלי דיין, יוסי ביילין, רענן כהן, פרץ אמיר, שמעון שטרית, גדליהו גל, אלי בן מנחם, נואף מסאלחה, סאלח טריף ועוד נפגשו בשעות הבוקר עם עובדים במפעלים במעלות ואחר הצהריים התפצלו לשתי קבוצות כאשר אחת סיירה בכפרים הדרוזים והשניה נפגשה עם תושבים בתרשיחא. לאחר שקיימו כמה תוספות והשיבו לשאלות התושבים, השתתפו המועמדים הצעירים בחוגי בית שהתקיימו באותם הישובים בשעות הערב.

פסילת „כך" — צעד חינוכי

שר החינוך והתרבות יצחק נבון הגדיר אתמול את החלטת ועדת הבחירות המרכזית לפסול את רשימת „כך" צעד חינוכי.

נבון אמר כי ב־4 השנים האחרונות נעשו במערכת החינוך מאמצים חסרי תקדים להעמיק את החינוך לדמוקרטיה ולדו־קיום ולמאבק בגזענות על כל גווניה. במסגרת זו יזם השר נבון הקמת מחלקה חדשה במשרד החינוך העוסקת בקידום הנושא. כ־20 אלף מורים השתלמו בתחום זה ופורסמו כ־20 תוכניות לימודים מיוחדות. נבון ציין כי מאמצים אלה יושמו לאל אם בבחירות הממשיות לכנסת הקרובה תתמודד רשימה המייצגת בדיוק את ההיפך מהערכים והחינוכיים שמערכת החינוך הישראלית מצווה לחנך על פיהם את הנוער.

הצנזורה תדון שוב בפסילת סרט על מחנות הפליטים

עתים

המועצה לביקורת סרטים ומחזות (הצנזורה) תדון בקרוב שוב בשאלת פסילתו של הסרט „גטו עזה". כך נקבע אתמול בדיון שנערך בבג"צ בעתירה שהגיש דאוד כותאב, מפיץ הסרט. בג"צ החליט למחוק את העתירה הציע, שהמועצה לביקורת סרטים תצפה בו שוב ותכריע לגביו, כיוון שמאז הפסילה הקודמת — התחלף רוב חבריה.

הצנזורה פסלה את הסרט להקרנה בינואר '85, בנימוק שהוא מסלף סילופים, המעוותים את האמת ההיסטורית וגם קריאה פומבית להתייחסות לאש"ף, ובכך הסית נגד השלטון. הסרט מתעד את חייהם של התושבים במחנה הפליטים ג'באליה שברצועת עזה. הסרט כולל ראיונות עם תושבי המחנה, אנשי צה"ל, שר הביטחון יצחק רבין, השר אריאל שרון ומתאם הפעולות בשטחים תת־אלוף (מיל.) בנימין בן־אליעזר.

כותאב, באמצעות פרקליטו עו"ד אביגדור פלדמן, טען בעתירה, כי פסילת הסרט מהווה פגיעה קשה בחופש הביטוי ושלא היה מקום להחלטה כזו, משום שהסרט מביע את עמדות שני הצדדים.

הדיון בעתירה התעכב בגלל סיבות טכניות, ואתמול עמדו שלושת השופטים: שלמה לוין, יעקב מלץ ואברהם חלימה, לצפות בסרט ולשם כך אף הובא לבית־המשפט העליון ציוד מיוחד. בפתח הדיון הציע השופט שלמה לוין שהמועצה לביקורת סרטים ומחזות תצפה שוב בסרט ותקבע את עמדתה כלפיו.

לגורי - יבוא והפצה בע"מ בראשל"צ
דרושים:
★ עובדי מחסן
★ נהגים — רשיון ג'
★ עוזרי נהגים לחלוקה
לפרטים: לפנות מ־08.00-14.00 למירי 03-9612111

קיבוצניק! שמוצניק!
מתחיל הפיניש הגדול!
ערב ערב, כמו כל עם ישראל נשב ונשתה
מול הטלוויזיה ונאכל כל מה שהמפלגות
יאכילו אותנו.
על הכל ידובר שם, אבל אף אחת לא תזכיר
את הרס הקיבוצים!
מפם היא המפלגה היחידה
שלוחמת ונאבקת בשבילנו!
מפם עכשיו
מטה גרנות
★ נפגשים היום בשעה 13.00 במועדון גן־שמואל
★ בחורות! בואנה גם אתן „עם הטווזיה והשבריה, תקוקו והסרפן"!

דרושה מנקה
למשרד בת"א
טלפון:
03-5621855
03-5616667

לחברינו
עפרה ואייל נחום
שפע ברכות
לנשואיכם
„הדפוס החדש"
ובית „על המשמר"

המשכים

כל תושבי ישראל

(המשך מעמוד ראשון)

היום בחיסון 400,000 תושבי נפות רחובות ועכו. היום יחוסנו תינוקות בתחנות לבריאות המשפחה. בימים א' וב' תחוסן כל מערכת החינוך בנפות אלו והמבוגרים יחוסנו בימים ג' עד ה'.

שאר האוכלוסיה בארץ ומעבר לקו הירוק תחוסן על פי לוח זמנים שיקבע משרד הבריאות וייקבע על־פי ממצאי דגימות הביוב הממשיכים להגיע. במשרד הבריאות מעריכים, כי מבצע החיסון הכללי ייארך בשלושה שבועות עד חודש. לדברי פרופ' מלניק, אחד המומחים מארה"ב, שהביא במזוודה את החיסונים הראשונים לישראל בשנות ה־50, אם מבצע החיסון יבוצע כראוי, התפרצות הפוליו לא תתרחב.

הנחיות בתקשורת

בינתיים לא נתגלו חולים חדשים מאז 12 בספטמבר, והמומחים מחו"ל ומשרד הבריאות ממשיכים לדבוק בגירסה, כי המדובר בהתפרצות ולא במגיפה. לצורך מבצע החיסון הכללי יקיים משרד הבריאות מטה מיוחד שיקבע את לוח הזמנים ופריסת המבצע, ויוציא הנחיות לציבור מדי יום בתקשורת ועל לוחות המודעות.

פרופ' מלניק ופרופסור אורנשטיין מארה"ב וד"ר רי מצרפת, שלושת המומחים למחלת הפוליו מחו"ל, מסרו יחד עם עמיתיהם הישראלים את דו"ח ההמלצות שלהם לשרת הבריאות. פרופסור מלניק שיבח אתמול במסיבת עיתונאים את צעדי משרד הבריאות שננקטו עד כה, וטען כי לא היה צורך לחסן את כל האוכלוסיה קודם, ורק הממצאים האחרונים חייבו שינוי. כן המליצו המומחים לשנות את מדיניות החיסון נגד פוליו בישראל לטווח ארוך, ולעבור למתן חיסון משולב של שני התרכיבים סאלק וסייבין. הם ממליצים עוד, לתת מנת חיסון נוספת בגיל 6־8, כפי שנהוג במדינות רבות בעולם, וזאת משום שנמצא כי בישראל מאבדים כ־25 אחוז מהמחוסנים את חסינותם בגיל 16־20. כן המליצו על שיפור מיידי של מצב הביוב והתברואה בארץ.

פרופ' מורג ביקש להבהיר כי למרות ממצאי הביוב החדשים נמצא נגיף פוליו במי השתיה בכל הארץ, ולכן אין צורך להרתיח מים, מה גם שלמים ניתנה בימים אלה תוספת כלור. אין גם כל חשש מרחצה בבריכה, בים או באמבטיה.

על חודו של קול

(המשך מעמוד ראשון)

שעות ארוכות התנהל הוויכוח, כשבאולם נוכחים 39 חברי הוועדה למעט נציג „כך" שנעדר באורח הפגנתי. בהצבעה הראשונה היה תיקו, ונציג המערך אלגרבלי, שנמנע תחילה, בחר גם הוא לשנות את דעתו בהצבעה השניה ולהצביע נגד הפסילה, כפי שעשה השופט אליעזר גולדברג. ח"כ מוחמד מיעארי, אמר כי רשימתו איננה אויבת המדינה, אולם אש"ף ימשיך להיות נציגו של העם הפלשתיני.

יערערו לעליון

נציגים של הליכוד והתחיה בוועדת הבחירות המרכזית אוספים חתימות כדי להגיש ערעור על ההחלטה שלא לפסול את הרשימה המתקדמת לשלום. על ההחלטה שנפלה אתמול הגיב הליכוד באומרו, כי השותפים של הרשימה המתקדמת הם ערפאת, שהוא פטרון הרשימה מצד אחד, ומי ששואף להקים קואליציה, מר פרס, מצד שני. בליכוד טענו, כי זוהי הוכחה נוספת לכך שהמערך אימץ למעשה את האופציה האש"פית.

במערך אמר המזכ"ל עוזי ברעם, כי מפלגת העבודה מתנגדת לעמדות הרשימה המתקדמת ותילחם נגד השפעה ברחוב הערבי. אין מקום לפסילת רשימות רק על סמך התנגדות לעמדותיהן.

מפ"ם משבחת

מזכ"ל מפ"ם, ח"כ אלעזר גרנות, שיבח את החלטת ועדת הבחירות המרכזית שלא לפסול את הרשימה המתקדמת לשלום. גרנות הביע תקווה שבית המשפט הגבוה לצדק, לכשיידרש, יעמוד מאחורי החלטת הוועדה. „מפ"ם התנגדה ותוסיף להתנגד לפסילת הרשימה המתקדמת משום שאין שום עילה חוקית לפסילתה. למפ"ם ויכוח חריף עם המתקדמת אותו היא תקיים בקרב הציבור היהודי והערבי כאחד במהלך מערכת הבחירות ולאחריה", אמר ח"כ גרנות.

עו"ד אריה וולף שיצג היום את מפ"ם בדיון על פסילת הרשימה המתקדמת, אמר כי לא הוכח, אף לא בראיות קלושות — לא מן הבחינה המשפטית ולא מן הבחינה הציבורית — שטענות הליכוד והתחיה נגד „המתקדמת" — מבוססות.

פינושה הובס

(המשך מעמוד ראשון)

אחרות לפני שנודעו התוצאות החלקיות הרשמיות. „הרוב הגדול של העם הצ'יליאני דחה את מועמדות פינושה" הכריז מנהיג האופוזיציה פטריציו איילווין. עם היוודע התוצאות שרו אנשי האופוזיציה את ההמנון הלאומי.

ממקורות ממשלתיים נמסר, כי שר החוץ, ריקרדו גארסייה, עשוי לתפוס את מקומו של סרג'יו פרננדז במשרד הפנים, שהוא תיק־מפתח בצ'ילה. ראש הממשלה הוצא, סרג'יו פרננדז שהתמנה על־ידי פינושה ביולי, וניהל את מערכת הבחירות עבורו, יפרוש מתפקידו.

„קונצנזוס לאומי"

האופוזיציה קראה לכוחות המזויינים לקיים בחירות כלליות וחופשיות בהקדם האפשרי, וביקשה מהאוכלוסיה לשמור על השקט ולהימנע מהתסגנות. ריקרדו לאגוס, מראשי הקואליציה האופוזיציונית בת 16 המפלגות, אמר אתמול במסיבת־עיתונאים כי המשימה העיקרית של האופוזיציה היא עתה לגבש עם אנשי הצבא „ממשלת־קונצנזוס. הוא הכריז „הממשלה האוטוריטארית הובסה. כעת מתחילה המשימה הקשה ביותר — לבנות מחדש את המשטר הדמוקרטי".

פינושה, שהסתמך על השיפור במצב הכלכלי, הפסיד הפסד גדול בסנטיאגו הבירה ובערים אחרות, והישגיו בערים קטנות, ובאזורים החקלאיים היו פחות טובים ממה שציפה.

גם צבא צ'ילה רואה בתוצאות משאל העם צעד לקראת החזרת המדינה למשטר דמוקרטי, אולם ראשי הצבא הזהירו את התושבים, כי מפלת פינושה מעוררת סכנת הידרדרות לתוהו ובוהו פוליטי וכלכלי, כפי שהיה בימיו האחרונים של המנהיג המרכסיסטי סלוואדור איינדה, שנהרג בהפיכה ב־73'.

נוסף על זכותו, על־פי החוקה, להמשיך בתפקידו עוד 15 חודשים, נשאר פינושה גם המפקד העליון של הכוחות הצבאיים, והוא נהנה מנאמנות בקרב יחידות הצבא, שהיה הבסיס לכוחו ולשלטונו מאז ההפיכה.

בעיקבות התבוסה יתקיימו הבחירות לקונגרס יחד עם הבחירות לנשיאות, אולם שליש מחברי הקונגרס ימונה ולא ייבחר. פינושה יישאר חבר הסנאט לכל חייו, הוא גם יהיה חבר מועצת הביטחון הלאומית, וימשיך למלא באמצעות מוסד זה תפקיד מרכזי בחיים המדיניים בצ'ילה.

מוכתר כפר בידיא נרצח; בעבר ניצל מנסיונות התנקשות רבים

מנחם ענברי,עתים

אתמול נרצחו שני תושבים מן השומרון, שנחשדו בשיתוף פעולה עם ישראל. בכפר בידיא נרצח מוסטפה סלים אבו באכר, ושני בניו נפצעו קשה. באום אל פאחם נרצח תושב ג'נין לשעבר, שגורש משורות השביבה ומצא מקלט במקום. באום אל פאחם נעצר אזרח ישראלי החשוד בביצוע הרצח.

המוכתר שנהג במכונית שבה היו גם שני בניו, נתקל במחסום אבנים בלב הכפר בידיא. משעצר אבו־באכר נפתחה לעברו אש אוטומטית והוא נהרג. שני בניו בני 14 ו־8 נפצעו. לאחר הרצח הגיחו אלמונים, והוציאו את גופתו מהרכב, התעללו בה קשות, החזירו אותה אל תא הנהג והעלו את הרכב באש.

אמבולנסים שהגיעו עם קצין הבטחון של אריאל חילצו את בניו של אבו־באכר ופינו אותם לבתי חולים.

החקירה העלתה, כי הוא נסע במכונית הסובארו שלו מביתו, השוכן בסימטה צדדית לעבר בית הספר בו לומדים ילדיו שהיו עמו ברכב. סמוך ללב הכפר, נעצרה מכוניתו של אבו־באכר מול מחסום אבנים וצמיגים. שני אנשים ניגשו אל הרכב ופתחו באש אוטומטית לעבר יושבי המכונית. אבו־באכר נהרג במקום מפגיעת כדורים רבים בכל חלקי גופו ושני בניו בני ה־14 וה־8 ניפצעו, האחד קל והשני קשה. בניו הצליחו להימלט מהרכב ומתוקפיהם ולהזעיק עזרה. בינתיים, התעללו הרוצחים בגופת אבו באכר, ריטשו אותה באלות ובכידונים ולאחר מכן הכניסוה לרכב והציתו אותו.

אמבולנסים שיצאו מאריאל ועימם קצין הבטחון, הגיעו למקום ומצאו את גופתו הבוערת של הנירצח. בניו של אבו באקר פונו לבתי חולים במרכז הארץ ושם נותח אחד מהם.

צה"ל הטיל עוצר במקום וכוחות צבא פתחו בסריקות נירחבות באזור התקרית.

אבו־באכר שנודע כאיש בעל "9 הנשמות" ואשר נחשד כמשתף פעולה עם שלטונות ישראל, ניצל בחודשים האחרונים ממספר רב של ניסיונות התנקשות בחייו. באחד המקרים ניהל קרב יריו במשך שעה ארוכה עם תוקפיו, עד אשר הגיעו מחלציו במקרה אחר, נפצעו הוא ובנו מירי אוטומטי שבוצע ממרחק 15 מטר לעבר חצר ביתו.

רון נחמן, ראש מועצת אריאל שהשתתף באחד החילוצים אמר: "אני כועס מאד על מדיניות שר הבטחון, הרמטכ"ל והאלוף מיצנע אשר אינה נותנים הגנה מספקת למוכתרים, לאנשים היוצאים לעבודה בישראל ולכל מי שמעז לקרוע את כבלי המנהיגות הפלשתינאים העליונה והרצחנית".

יצויין כי אבו־באכר היה מסוכסך באחרונה בשל עסקי קרקעות והופעלו עליו לחצים כבדים לנתק את קשריו עם השלטון הישראלי.

האדם נרצח באום אל־פחם אשר התגורר בעבר בג'נין, חבר בתנועת השביבה תנועת הנוער הפלשתינאית הלה גורש על ידה מג'נין.

מכר קרקעות של אחרים

מנחם ענברי

ראש מועצת כפר בידיא, מונה לתפקידו ב־1983, ולא היה מקובל במשך כל תקופת כהונתו על תושבי הכפר. משפחתו נחשבה לבעלת יחוס נחות, ושמו נקשר בעיסקאות הרמיות הגדולות שבוצעו " גזל הקרקעות בשטחים". בעיסקאות אלה כזכור, רומו תושבים רבים, ואדמתם נמכרה שלא ברצונם למתנחלים.

הכפר בידיא היה אחד המוקדים החמורים לשערוריות הקרקעות, ותושבים מן הכפר ומכפרים סמוכים שילמו בחייהם לאחר שסירבו לשתף פעולה ולמכור את אדמותיהם.

ברוזי האינתיפדה קוראים באופן רצוף לפגוע במשתפי הפעולה.

ניסתה להתאבד ולרצוח ילדיה, כנראה על רקע מצוקה כלכלית

עתים

פרשה מזעזעת שבה ניסתה אם לשני ילדים לשים קץ לחייה ולחיי ילדיה: ילד בן 8, ותינוקת בת ה־8 חודשים באמצעות פתיחת ברז הגז בדירה, וזאת על רקע של מצוקה כלכלית נחשפה אתמול בבית משפט השלום בתל אביב. האם, בת 24 תושבת רמת גן, נשלחה להסתכלות.

נציגת המשטרה טענה, כי שכניה של החשודה ששמעו את צעקותיה של האם, נכנסו לדירה, סגרו את ברז הגז והצילו בכך את חייהם של הילדים ואת חייה של החשודה. החוקרת ביקשה לעצור את החשודה ל־15 יום כדי להפנותה לבדיקה פסיכאטרית.

החשודה שמיררה בבכי במהלך הדיון סיפרה לשופטת, כי לא התכוונה לפגוע בילדיה. וכי נכנסה ללחץ נפשי בגלל שעליה לפנות את דירתה השכורה.

החשודה אישרה בפני השופטת, כי ניסתה לפני כ־4 חודשים לשלוח יד בנפשה באמצעות בליעת כדורי שינה.

השופטת שרה גדות הורתה לעצור את החשודה ל־15 יום לצורך הסתכלות פסיכאטרית. השופטת הדגישה בהחלטתה, כי קשה לקבוע כיום אם החשודה התכוונה לגרום למות ילדיה או שרק התכוונה לזעוק לעזרה."אם המגמה רק לאיים או לזעוק לעזרה באמצעות נסיון בו ילדיה עלולים לסיים את חייהם, היא זקוקה לבדיקה פסיכאטרית דחופה על מנת לקבוע אם היא מסוגלת לעמוד לדין" ציינה השופטת.

השופטת הוסיפה, כי נסיון התאבדותה של החשודה לפני מספר חודשים, מהווה חיזוק התומך בהחלטה לשולחה לבדיקה פסיכטרית."אם שוו לה הדרך לבקש עזרה, זעקה לבדיקה" קבעה השופטת.

במהלך הדיון נודע כי ילדיה של החשודה נפגעו משאיפת הגז והועברו לבית חולים לקבלת טיפול.

הפגנה גדולה של תנועות המחאה במוצ"ש, בת"א

ורד לוי, בצלאל עמיקם

אירגון תנועות המחאה נגד הכיבוש יקיים מחר, מוצאי שבת, ב־8.10.88 הפגנה גדולה בכיכר מלכי ישראל. תחת הכותרת „אל תגרשו אותם, דברו איתם שלום" יביעו התנועות את מחאתם על מדיניות הגירושים של הממשלה. לדעת התנועות נועדו צעדי הגירוש האחרונים להפחיד את הפלשתינים ולהזכיר להם, כי הם מוחזקים בשטחים כחסד וכי ניתן לבטל את ישיבתם שם כמחי יד, באמצעות חתימתו של שר הבטחון. דובר מטה התנועות טען עוד, כי יצחק רבין יוצר במעשיו אקלים פוליטי מתאים המכשיר את הקרקע לגירוש המוני של פלשתינים מאדמתם. בכך נותן הוא את ידו לביצוע רעיונות נפשעים כגון אלה המועלים ע"י מאיר כהנא ורחבעם זאבי.

בהפגנה שתערך מחר יש בכוונת תנועות המחאה לצאת בקריאה אל ממשל ישראל לפתוח מיד במו"מ עם אש"ף על מנת להגיע לשלום ישראלי־פלשתיני.

משטרת תל אביב בתיאום עם תנועות המחאה העומדות לערוך הפגנה המונית נגד המשך מדיניות הגירושים סיכמו את תוואי המצעד. המפגינים יתאספו במוצ"ש בשעה 7.30 בכיכר מלכי ישראל ולאחר התארגנות יצא המסע לרחוב אבן גבירול ומשם יפנה לשדרות שאול המלך עד למוזיאון תל־אביב. בכיכר שבחזית המוזיאון תיערך עצרת עם. עם ההסכמה על המסלול והסדרי תנועות המחאה את פנייתם לבג"ץ.

בין התנועות הנימנות על הארגון: תנועת די לכיבוש; תנועת יש גבול; ישראלים מתוך מחויבות; עולים נגד כיבוש; חלאה הכיבוש; מטה תנועות השלום; נשים בשחור; עד כאן; קו אדום; והשנה ה־21.

● מדינות אמריקניות דיווחו על 4,202 מקרים של חולי איידס, ובכך עלה מספר החולים במחלה זו ביבשת השחורה ל־19,141, על כך הודיע אתמול ארגון הבריאות העולמי.

● אנשי גרילה קולומביאניים הרגו אתמול בשלוש ערים גדולות, 10 אנשים ופצעו יותר מעשרים, 15 שוטרים נעדרים, וסבורים כי נחטפו. אנשי גרילה שמאלניים ערכו התקפות ועל תחנות משטרה ובסיסים צבאיים בפוארטו ווילצ'ק, סאן פאבלו וקאנטאגאלו, 300 ק"מ מצפון לעיר הבירה בוגוטה.

היתר להעלאת מחירי פטם חי וחלקי פטם

לפי חוק יציבות מחירים במצרכים ובשירותים (הוראת שעה), התשמ"ו-1985

בתוקף סמכותנו לפי סעיף 7 (א) (2) לחוק יציבות מחירים במצרכים ובשירותים (הוראת שעה), התשמ"ו-1985 אנו קובעים כי מותר להעלות את מחירי הפטם החי וחלקי הפטם שלא נקבעו להם מחירים מרביים בצו יציבות מחירים במצרכים ובשירותים (הוראת שעה) (מחירים מרביים לפטמים קפואים באילת), התשמ"ט-1988, בצו יציבות מחירים במצרכים ובשירותים (הוראת שעה) (מחירים מרביים לחלקי פטם קפוא באילת), התשמ"ט-1988, בצו יציבות מחירים במצרכים ובשירותים (הוראת שעה) (מחירים מרביים לפטמים קפואים), התשמ"ט-1988 ובצו יציבות מחירים במצרכים ובשירותים (הוראת שעה) (מחירים מרביים לחלקי פטם קפוא) התשמ"ט-1988 בשיעור שלא יעלה על 8% מעל מחירים תקופע.

תחילתו של היתר זה ביום כ"ו תשרי התשמ"ט (7 באוקטובר 1988).

הודעה ללקוחות

בנק הפועלים בע"מ מבקש להודיע ללקוחותיו, כי ביום 17.10.88 יחוייבו חשבונותיהם בדמי ניהול פקדון ני"ע למשמרת עבור שלושת החודשים: יולי, אוגוסט וספטמבר 1988.

נתונים מפורטים על גובה סכומי החיוב מצויים בסניפי הבנק, וכל לקוח יוכל לקבל נתונים על הסכום המדוייק שבו יחוייב חשבונו, בסניף הבנק בו מתנהל פקדון ניירות הערך שלו.

בנק הפועלים

מוסף שבת

עורכת: עדה סער   עריכה: שולה כ'יקלוריא   עיצוב גראפי: רחל דביר

מאוחר מדי

לפני שבועיים הובאה ילדה בת שלוש לבית החולים רמב"ם בחיפה. מאז ועד היום היא שוכבת חסרת הכרה. שנה וחצי התעלל בה דודה הנרקומן, כשהמשפחה המבוהלת מחפה על מעשיו. השכנים ידעו ושתקו. המשטרה טוענת כי לא דווח לה. העובדים הסוציאליים לא ראו ולא שמעו. מי יגן על ילד חסר אונים, לאן יש לו ללכת

טלי ברזילי־זוננפלד

אורית, (שם בדוי, השם האמיתי נאסר לפרסום), בת שלוש, הגיעה בערב יום כיפור לבית החולים „פוריה" שליד טבריה במצב קריטי, כשסכנה נשקפת לחייה. גופה הקטן היה חבול כולו, מכוסה כוויות קשות, והיא סבלה מפגיעות פנימיות רבות ונזק מוחי בלתי הפיך. הרופאים בבית החולים הבינו מיד שלא מדובר בעוד מקרה פגיעה חד פעמי, אלא בהתעללות מכוונת ורצופה שנמשכה זמן רב. כמו כן, היה ברור לרופאים שקיבלו את אורית עם הגיעה, כי מקרה מזעזע שכזה רצוי שיטופל במרכז רפואי גדול משוכלל משלהם, שכן יש לאשפז את הפעוטה במחלקה לטיפול נמרץ, ואם תחזיק מעמד ותחיה, מדובר באשפוז ממושך.

אורית הועברה מיד לבית החולים רמב"ם בחיפה, שם היא מאושפזת זה כשבועיים, חסרת הכרה, במחלקה לטיפול נמרץ, ועדיין לא יצאה מכלל סכנה.

★ ★ ★

שיכון ד' בטבריה. תושביו הם יוצאי עדות המזרח ועולים חדשים. אותות המצוקה ניכרים בכל פינה על אף מאמצי השיקום וגגות הרעפים שהוסיפו לאחרונה. „שיקום צריך לבוא גם מבפנים", אומרים תושבי השכונה המבקשים בעילום שמם. אגב, רוב המתראיינים לכתבה זו ביקשו להישאר אנונימיים, כולל כמה אנשי מקצוע.

שם, במצוקה הנוראה הזו, עברה אורית את שלוש השנים הראשונות לחייה, כשבשנה וחצי האחרונות מתלווה למצוקה הכלכלית והנפשית גם מצוקה גופנית קשה, שעד מהרה הפכה להתעללות אכזרית, חייתית וממושכת, שהיוותה חלק משגרת יומה.

אורית מתגוררת בדירה עם הוריה. היא הבת הבכורה המתגוררת שם. אמה, בת שלושים וחמש, לא זכתה להתגורר בתנאים טובים מאלה של בתה. אביה הוא אדם בן שבעים וחמש, שאותות הסבל והגיל ניכרים בו היטב. בשיכון הצפוף הזה, חיי היום קבוצים משהו, היו רינונים רבים, הלשונות הרעות ידעו תמיד לשאול מי אביה הביולוגי של הילדה. פער הגילים בין ההורים הפריע לשכנים.

„גיבור" הפרשה הוא גיסה של האם, בעלה של אחותה, ודודה של אורית. דמות מוכרת היטב למשטרה, שנתפס לא פעם בשל פריצות ושימוש בסמים קשים. „נרקומן כבד", כפי שהוא מוגדר במשטרה, בן שלושים וארבע, שעד לפני כשנתיים ישב בכלא במשך חמש שנים בעוון התעללות בבתו שלו. הנרקומן היה נוהג להשליך את בתו הקטנה אל הקיר בכל פעם ש„הפריעה" לו במעשיו. באחת הפעמים, בזמן שצפה בטלוויזיה והקטנה התקרבה אליו, הרים אותה וזרק אותה אל הקיר. היא נחבלה אנושות, נלקחה מביתה והועברה לטיפולה של משפחה אומנת. האב המכה נשפט ונכלא לחמש שנים.

לפני כשנתיים, עם תום מאסרו, התפנה שוב למעשי ההתעללות שלו, והפעם הוציא את זעמו על בת משפחתו, אורית. הסיבה להתעללות, כפי שהסביר רב־פקד גדעון ארבל, דובר המחוז הצפוני של המשטרה, „סחיטת כספים מהוריה של אורית לצורך קניית סמים". בכל פעם שנזקק לכסף כדי לקנות את מנת הסם שלו, פנה להוריה של אורית. לאביה הקשיש היתה „קופה קטנה", שהנרקומן דאג לרוקנה כשהיה מצטבר בה סכום כסף. כדי לאלץ את הוריה של הקטנה לשלם את סכומי הכסף שדרש, הוא נהג להכותה עד זוב דם, להטיח את ראשה בקירות הבית, להשליכה ככדור לכל עבר ואף לשפוך עליה מים רותחים מדי פעם. כשמסכת ההתעללויות באורית לא סיפקה את יצריו החייתיים, היה פוגע לעיתים גם באמה, ואף זו היתה סופגת מכות עזות, כשבעלה הקשיש נותר חסר אונים נוכח בתו ואשתו המוכות והחבולות, כשאין בידו כל אפשרות לעזור להן.

„יום לפני יום כיפור הוא פשוט איבד את הבלמים", ספר שוטר במשטרת טבריה. „הפעם הוא היה כל־כך מסומם ובכוונת קריזות, שכבר לא היתה למשפחתה של הילדה כל אפשרות להמשיך ולהסתיר את ההתעללויות, וכל הפרשה התפוצצה. הוא הופיע אצלם בדירה, פה בשיכון ד', ובדרכו דרש כסף. כנראה שהתפתח ויכוח, ואז הוא הרים את הילדה והטיח אותה כמו משוגע בקיר. הילדה עפה, נחבטה בחוזקה ברצפה, וכשהיתה מחוסרת הכרה הוא זרק אותה בבגדיה לתוך האמבטיה ושפך עליה מים רותחים. הפעם זאת היתה „תאונת עבודה". הפעם הבינו כולם שאי־אפשר יותר להסתתר מאחורי התירוצים שהיא נפלה במקרה וקיבלה מכה".

בלהט ההשתוללות האחרונה, זו של ערב יום הכיפורים, קיבלה גם אמה של אורית מכות נמרצות מגיסה הנרקומן.

המשפחה המבוהלת הגיעה עם אורית חסרת ההכרה לבית החולים „פוריה", כשברור לכולם שעל הילדה מרחפת סכנת מוות, מה שכבר לא יכול היה להמשיך אותם לשותפים לרצח בשל אי־דיווח למשטרה והסתרת האמת. אורית חוותה התעללויות ואכזריות במשך תקופה כל־כך ממושכת.

אורית הגיעה במצב מעורר פלצות לבית החולים, וגם הרופאים שרגילים במחזות, וודאי כבר ראו לא פעם תמונות קשות בחדרי מיון, הזדעזעו. „הם אמרו שדבר כזה כבר לא ראו מזמן", מספר חוקר במשטרת טבריה, „מיד החליטו להעבירה לבית חולים רמב"ם. אז הכניסו גם אותנו לתמונה, התקשרו לתחנת המשטרה ודיווחו לנו".

גם מפקד תחנת המשטרה בטבריה הזדעזע. השבוע אמר: „כבר ראיתי מקרים קשים במשך שנותי במשטרה. אני אב לילדות, ובחיים שלי לא ראיתי ילדה במצב כזה. פשוט עמדתי ובכיתי, לא יכולתי לעמוד בזה".

★ ★ ★

מסכת היחסים הסבוכה בין בני המשפחה הקשורים לפרשה ובין בני המשפחה לשכניהם בשיכון ד', וכן מקומם של משטרת טבריה והשירותים הסוציאליים בעירייה ויחסם למקרה המזעזע, מעלים תמיהות רבות ומשאירים שאלות קשות ללא מענה. האם המבוהלת והמוכה אוימה על־ידי הנרקומן ומשפחתו, שאם תדווח למשטרה על מעשיו של האחרון, יבולע לה, ובשל כך, בעדותם הראשונה במשטרה מסרו המעורבים דיווח שניסה להפליל את האב הקשיש, בן השבעים וחמש, כשהאם והנרקומן מעידים כי הוא זה שהתעלל בבתו. מאינפורמציה שאספה המשטרה בין השכנים בשיכון ד', עלתה התמונה המזעזעת, שציירה לראשונה, לאחר שנה וחצי של התאכזרות, תמונה שלמה פחות או יותר של המצב, והסתבר שעשרות שכנים ידעו על הפרשה מאז שהחלה, במשך כשנה וחצי, אולם אף אחד מן השכנים לא העלה בדעתו לפנות למשטרה ולדווח על ההתעללויות בשל הפחד שהטיל הנרקומן על הסביבה ובשל האיומים שבהם הפחיד את כל מי שנקרה בדרכו. „האם חששה מהנרקומן יותר מכך שהיא אינה מדווחת למשטרה", הסביר רב־פקד גדעון ארבל, „עובדה שהיא העדיפה לסבול את ההתעללויות בה ובבתה ולא דיווחה למשטרה. רק הודות לתהליך המודיעיני היעיל של משטרת טבריה הצליחה המשטרה, מיד עם היוודע המקרה, עוד באותו ערב, לעצור את העבריין".

„המשטרה", אומרים אורחים בטבריה, „גם היא לא אוהבת להיכנס לשיכון ד'. כמעט בטוח שבמשטרה ידעו על המקרה הזה עוד הרבה לפני שזה התפוצץ בערב יום כיפור, אבל העדיפו שם לא להכניס ראש בריא למיטה חולה, והיכן שהוא יפסיק, או שהמשפחה, תטפל בזה לבד".

שיחה עם סגן מפקד תחנת המשטרה בטבריה, רב־פקד משה יצחק, מציירת תמונה שקוויה אינם ברורים דיים באשר לתפקידה של המשטרה בפרשה. בתחילה עמד רב־פקד יצחק מאחורי הטענה שההתאכזרות היתה עניין של „מספר ימים בלבד". כשהזרתי על הטענה שמדובר בהתעללות שנמשכה כשנה וחצי, נתרצה, ולבסוף אמר: „כן, זה נמשך תקופה ארוכה", כמה ארוכה, הוא לא ידע בדיוק.

(המשך בעמוד הבא)

מי ערב שיקבל את העונש המקסימלי?

מדובר בנרקומן אלים שכבר ישב חמש שנים בכלא בשל עבירה דומה: תקיפת בתו. באיזה סעיף תאשימו אותו הפעם, וכיצד תדאגו שלאחר תקופה קצרה לא ישתחרר ושוב ינהג כפי שנהג?

רב־פקד משה יצחק, סגן מפקד תחנת המשטרה בטבריה:

„אנחנו מתכוונים להאשימו בחבלה בנסיבות מחמירות. העונש המקסימלי על עבירה כזו הוא עשרים שנה. אבל, זה שאנחנו מאשימים אותו בעבירה כזו, אינו אומר שהפרקליטות תסכים איתנו ולא תשנה את הסעיף לסעיף קל יותר. מכיוון שהוא ישב כבר בכלא בגלל אותה עברה, תיכנסנה גם הרשעותיו הקודמות. יש לו קופת שרצים גדולה מאחוריו. אני מאמין שהפעם הוא יישב שנים רבות מאחורי סורג ובריח".

פרשה מזועזעת במיוחד

כיצד קורה שתקופה כל־כך ארוכה מתעללים בתינוקת ואף אחד לא מדווח?

רב־פקד גדעון ארבל, דובר מחוז הצפון במשטרת ישראל:

„יש מקרים שאמהות לוקחות ילדים פגועים לטיפול בבתי חולים או במרפאות של קופת חולים ומדווחות דיווחי שקר. הן לא מספרות מהו באמת מקור החבלה, אם מדובר בחבלות בסדר גודל נורמלי, בהחלט אפשר לשקר, ולמשטרה אין כל דרך לדעת שאכן מתרחשת דרמה כזו בתוך ביתם. אגב, זה אינו המקרה הראשון של התעללות קשה בילדים שלא דווח למשטרה ושלמשטרה לא היתה כל דרך לדעת עליו, אלא מדיווח ישיר. אבל, אני לא רוצה שיתקבל הרושם שטבריה יוצאת דופן בעניין זה, מקרים כאלה קורים בכל הארץ".

— המקרה הזה יוצא דופן בחומרתו?

„זה בהחלט מקרה יוצא דופן. זו פרשה מזועזעת במיוחד. פה מדובר בתינוקת חסרת הגנה, כשמעורבת בכך פרשת סחיטה ויחסי תלות של נרקומן במשפחתו. הנרקומן הטיל כזה פחד על האם, שהיא העדיפה להסתיר את הפרשה מהמשטרה לזמן ממושך".

מאוחר מדי

(המשך מהעמוד הקודם)

— ממתי ידעה על כך המשטרה?

„כשהם הגיעו עם הילדה לבית החולים פוריה התקשרו אלינו מבית החולים ודיווחו לנו על המקרה ומיד הגענו".

— לא ידעתם על המקרה קודם לכן?

„לא, אף אחד לא דיווח למשטרה".

רב־פקד משה יצחק ידע שהתעללות נמשכת זמן רב, אך אין לו, לדבריו, כל מושג מדוע לא

סמכות לפקיד הסעד

עובד סוציאלי שיש לו מינוי של פקיד סעד לחוק הנוער יכול לפעול להוצאת כל קטין במצוקה מביתו. כשהתהליך מבוצע דרך בית־משפט, על פקיד הסעד להוכיח שהקטין אכן במצוקה קשה וכי נוסתה כל אפשרות להשאירו במסגרת המשפחה. יחד עם זאת, על פקיד הסעד להמציא לבית־המשפט את מקום שהותו החלופי של הקטין ועל השופט לאשרו.

כשמדובר במקרי חירום יכול כל מי שיש בידו מינוי של פקיד סעד לחוק הנוער להוציא צו חירום מיידי, שתוקפו ככל צו שניתן בבית־משפט, עד כדי פניה למשטרה במקרים שהמשפחה מתנגדת להוצאת הקטין מביתו.

הפניה לפקיד הסעד יכולה להיעשות על־ידי כל גורם, ואפילו אנונימי, ופקיד הסעד, מתוקף החוק, חייב לבדוק את המקרה.

דיווח על המקרה אף אחד מהשכנים, העובדים הסוציאליים מהמחלקה לשירותי רווחה של העירייה, הגננות של אורית במעון בו שהתה, מנהלת המעון או אחיות טיפת־חלב בעיר. הוא יודע לומר שיש מקרים רבים בהם התאכזרות לילדים לא מדווחות למשטרה בגלל פחד מנקמה. „ולפעמים", הוא אומר, „אנשים פשוט לא רוצים להתערב".

השאלה החשובה יותר היא כיצד נכשלו שירותי הרווחה בטבריה באיתור המקרה שנמשך זמן כה ממושך. „הרי לא מדובר בקריה חד פעמית", אמר השבוע תושב טבריה. מה שלא ידע אותו תושב הוא את העובדה שהמשפחה כן טופלה על־ידי השירות הסוציאלי בטבריה, או נכון יותר: היתה רשומה בתיקים של השירות הסוציאלי בעיר כמשפחה מטופלת. עובדה אחרונה זו מעמידה את השירותים הסוציאליים בטבריה באור עמום עוד יותר, שכן למרות שכביכול היתה המשפחה בטיפול, הרי כל הנוגעים בדבר טוענים כי לא ידעו מאומה על מה שהתרחש בתוך הבית פנימה. „המדובר", מסבירה ס., מנהלת המחלקה לשירותים חברתיים בעיריית טבריה, „המשפחה שהיתה בטיפולנו, מכיוון שלאם יש בת מנישואין קודמים, ואת הילדה הזאת, הגדולה יותר, העברנו למשפחה אומנת עוד בטרם נישאה האם בשנית, לאביה של אורית".

— מדוע לקחו לה את הילדה הגדולה?

„משום שהיא לא היתה מסוגלת לטפל בה".

מצבה עדיין קשה מאוד

הילדה בת השלוש, תושבת טבריה שהוכתה על ידי דודה, מאושפזת במחלקה לטיפול נמרץ בבית החולים רמב"ם בחיפה ומצבה עדיין מוגדר קשה מאד.

לאחר שהילדה הוכתה בכל חלקי גופה, היא הועברה לבית החולים פוריה. רופאי בית החולים, שנחרדו ממצבה הגופני,החליטו להעבירה לבית החולים רמב"ם בחיפה לאחר שבראשה נתגלו פגיעות ראש חמורות מאד. בבית החולים רמב"ם נמצאת המחלקה הנוירוכירורגית היחידה בצפון הארץ.

סגן מנהל בית החולים, ד"ר צבי בן־ישי, אמר, כי גם אנשים קשוחים יתקשו לעמוד במראה.הוא הביע תמיהה, כיצד קרה שהמוסדות והאחראים לא חשפו את העובדה המחרידה כי הילדה הוכתה כבר בעבר, וכי זו לא היתה הפעם הראשונה.

בבית החולים רמב"ם לא יכולים הרופאים לאמוד בשלב זה את הנזקים שנגרמו לילדה.

משפחתה של הילדה מנסה לשמור על פרופיל נמוך, והיחידה שמגיעה לבקר את הילדה מדי פעם היא אמה.

יואב אביב

אף אחד מהעובדים הסוציאליים העובר בסביבה לא העלה על דעתו, שהאם, שלהגדרתם „איננה מסוגלת לטפל בבתה הבכורה", לא תוכל גם לטפל בבתה הצעירה. ועוד הוסיפה ס. כשנשאלה איזה מן טיפוס היא האם. „אם לקחו את ילדתה את כבר יכולה לתאר לך איזה מן טיפוס היא ובאיזה מצב היא נמצאת. זה מדבר בעד עצמו...".

במחלקה לשירותים חברתיים בעיריית טבריה טוענים שבמשך כל התקופה בדקה המחלקה שאכן הכל מתנהל כשורה במשפחתה של אורית.

„אני יכולה לומר דבר אחר", מסבירה ז. „מבחינתנו, בשנה האחרונה עשינו מעקב אחרי המשפחה, דרכנו סידרו לילדה מעון, והאינפורמציה שקיבלנו ממנהלת המעון ומהאחיות בטיפת־חלב באיזור העלו שהאב מטפל בילדה לעילא ולעילא. אנחנו לא קיבלנו שום רמז שיש איזו שהיא בעיה במשפחה".

— ובכל זאת, שכנים מספרים שהיו התעללויות גופניות חייתיות ממש. איך לא מצאתם עליה כל סימנים חיצוניים?

„אני לא בדקתי אותה. במקרה אנחנו לא עושים בדיקה גופנית, אבל הגורמים שכן אחראים לבדיקות כאלה תמיד מדווחים לנו כשיש צורך, ובמקרה הזה אף אחד לא דיווח".

* * *

עוד באותו ערב, לאחר שהובאה אורית במצב אנוש לבית החולים פוריה, נעצר דודה הנרקומן, וביום שישי, 30.9.88, הוארך מעצרו בחמישה עשר ימים נוספים. סגן מפקד תחנת משטרת טבריה אמר השבוע שבמשטרה מקווים שתימצאנה מספיק ראיות להביא אותו לדין בתוך תקופת מעצרו. הושבתו מאחורי סורג ובריח, כך מתברר, לא סגרה עדיין את מעגל ההפחדות והאיומים על הוריה של אורית, והשבוע נודע כי ההורים נמצאים תחת השגחה משטרתית עשרים וארבע שעות ביממה, מחשש לאיום על חייהם מצד הנרקומן ובני משפחתו של הנרקומן.

לשאלה מהו הנוהל על פיו פועלת משטרת ישראל בנושא תקיפת ילדים והתעללות בהם ענה רב־פקד משה יצחק, „אנחנו משתדלים להביא את החשוד לדין בתוך תקופת המעצר כך שלא יסתובב חופשי לפני המשפט ויוכל להמשיך במעשיו. חוץ מזה, אנחנו משתדלים להרחיקו עד כמה שאפשר מהילד המוכה, על־ידי כליאתו. במקרים חמורים פונים למחלקת הרווחה בעירייה כדי להרחיק את הילד מהבית".

פרשה אלימה ואכזרית זו לא הומצאה על־ידי משטרת טבריה למחלקה לשירותים חברתיים בעירייה, והסיבה, לדברי רב־פקד משה יצחק, כי „זה עדיין בחקירה".

ס., מנהלת המחלקה לשירותים חברתיים בעירייה, ביקשה השבוע בשיחה עם „על המשמר" „למען הילדים והמשפחות שבהם מדובר, כיתבו בזהירות רבה, מדובר בחיי אנשים ולא בסנסציה". ואכן כן, מדובר בחיי אדם, ונשאלת השאלה היכן היו הגופים המטפלים בשנה וחצי האחרונות, כשאורית בת השלוש משיכון ד' בטבריה עברה מסכת של סיוטים וסבלה מהתעללות גופנית כליכך אכזרית וחייתית, כשאפילו משפחתה הקרובה ביותר אינה מסוגלת לסייע לה ולהגן עליה בביתה שלה.

03-261070 03-430879
אפשר לדווח 24 שעות ביממה

דנה כהן היא ממלאת מקומה של ד"ר חניתה צימרין, יושבת ראש אגודת אל"י־אגודה למען הילד, ואחראית על ההשתלמויות וההכשרות שמעבירים באל"י.

— יש לכם סטטיסטיקה כמה ילדים מוכים יש בארץ, באלו גילים?

יש לנו ריכוז נתונים של פניות שמגיעות אלינו. מה שלא מגיע אלינו — אין לנו כל דרך לדעת עליו. בעניין גילאים, מדובר גם בבני שמונה עשרה. אני כן רוצה לומר שיש עליה משמעותית ביותר במספר המקרים שמגיעים אלינו וזה לא בגלל שיש יותר ילדים מוכים אלא כי יש יותר מודעות.

— מי הם אלה שפונים אליכם?

יש פניות של הקורבנות עצמם, יש פניות של הגורם המכה שמבקש עזרה וזה מבחינתנו מי שכבר עבר את מחצית הדרך בכך שהוא יודע שיש בעיה והוא מוכן לקבל טיפול. רוב הפניות הן של גורם שלישי, כלומר מי שאינו מעורב בתהליך עצמו אלא בעקיפין. הוא יכול להיות קרוב משפחה, שכן, מורה או כל אחד אחר שיודע על מקרה כזה.

— מהם מאפייניו של הורה מכה?

מבחינת הרמה הסוציואקונומית, התרבותית, רמת ההשכלה — אין כל מאפיינים. מדובר באנשים מכל שכבות האוכלוסיה, החל באנשים ברמה הנמוכה ביותר מבחינת השכלה והכנסה ועד עשירים מופלגים, משכילים או בעלי תארים אקדמאים. בהרבה מקרים מדובר בדור שני ושלישי של מוכים. מי שבילדותו היה ילד מוכה או שסבל מהזנחה או מניצול מיני, יש סיכוי שזה ישפיע על המשך חייו.

— בשבועיים האחרונים התפרסמו שני מקרים מזעזעים של ילדים מוכים שהוכו על־ידי גורם זר, וההורים בכלל לא דיווחו, להפך, ניסו לטשטש עובדות ולהסתיר, ידוע לכם על הרבה מקרים כאלה?

כן, יש הרבה מאוד מקרים. הורה שמכה ופוגע בילד ומביא אותו לבית החולים לטיפול מרגיש שהרחיק לכת ותמיד ינסה לשקר ולומר שזה קרה במקרה. המתוחכמים שביניהם דואגים ללכת בכל פעם לבית חולים אחר כדי שלא יחשדו בהם. ההורים המכים מבינים שהם עלולים להענש על מעשיהם והם מפחדים. מעטים הם ההורים שמתקשרים אלינו ואומרים אני יודע שאני פוגע בילד שלי, אני צריך עזרה, אבל יש גם כאלה. יש הרבה חיפוי. אם יודעת שבזה שהיא לא מנעה את המעשה היא הופכת שותפה לפשע. יש גם מקרים שאישה מפחדת לאבד אהבה של גבר ומוכנה לשתף פעולה בכך שהיא אינה מרוחה, ויש מקרים שנשים פשוט מפחדות. יש פעמים שנשים לא רוצות להודות ופשוט מרגישות נבגדות, למשל כשאב שוכב עם בתו.

— כיצד פועלת האגודה? כמה סניפים יש לכם? איפה?

אנחנו עמותה שהוקמה לפני תשע שנים על ידי ד"ר חניתה צימרין, שלא למטרות רווח. אנו מתקיימים מתרומות ולא נתמכים על־ידי שום גורם ציבורי או ממשלתי. יש לנו ארבעה עובדים סוציאליים וכששים מתנדבים שעברו השתלמויות ויכולים לטפל במקרים דרך הטלפון ובאופן ישיר. אנחנו נמצאים במרתף בניין בית אסיה בתל־אביב ונמצאים במקום חמישה ימים בשבוע משמונה בבוקר עד שמונה בערב. כשאין אנשים, יש מזכירה אלקטרונית שרושמת את הפניות. אין אצלנו מקרה שלא טופל במהירות. אחרי הצהריים יש 'קו חם', אפשר להתקשר ולקבל עזרה מיד. הרבה גורמים מקצועיים פונים אלינו כדי להתייעץ. במקרים רבים לא מדובר בטיפול ממשי בשטח אלא בלעמוד לגורמים האחראים על הראש. היו פעולות שנעשו במישור של חקיקה. למשל, ועדות למען הילד שקיימות בבתי החולים, היום זה מעוגן בחוק.

— אתם עוסקים במה שנקרא "רפואה מונעת", מלמדים את הציבור כיצד לזהות ילדים סובלים, או כיצד למנוע הישנות מקרי זוועה?

אנחנו עוסקים הרבה מאוד במתן הרצאות, ימי עיון, סדנאות לכל מיני פורומים מקצועיים, כמו אחיות, רופאים, מוסדות חינוך ועוד. אנו מעבירים השתלמויות לאחיות כדי שתדענה שלפניהן עומד ילד מוכה, וגם לגננות, שידעו לזהות ילד כזה ושלא יפחדו לדווח, שידעו שאפשר לדווח אנונימית. בעיקר זה השירות הרחב שאנחנו נותנים, כי אין לנו אפשרות לעסוק באיתור ילדים סובלים. לכן אנחנו מביאים את זה כמה שיותר למודעות הציבור. ברגע שאנחנו מעבירים הרצאה לכמה עשרות אחיות בבית חולים, מיד יש לנו כמה עשרות אחיות שנעשות מודעות לעניין והן גם מרחיבות את הידע של האוכלוסיה בנושא. מטרתנו היא, להגיע לכמה שיותר אנשים, להרחיב את המעגלים.

— כיצד המידע שלכם יגיע למקומות המצוקה האמיתית, איפה שצריכים אותכם, כמו למשל שיכון ד' בטבריה?

זו הטעות הרווחת באוכלוסיה, שרואה בשכונות מצוקה מסתירים את הילדים המוכים, ואין הדבר כך. יש מקרים של רופאים שמתעללים בילדיהם ואף אחד מהקולגות שלהם לא מעלה על דעתו להתערב ולדווח. כבר אמרתי, זו לא תופעה שנפוצה רק בשכבות מצוקה.

לסיום מבקשת דנה כהן להדגיש, שכל אחד יכול וצריך להרגיש חייב לדווח על ילד סובל וכל פניה אנונימית מטופלת בכל כובד הראש. "לילדה המסכנה מטבריה כבר לא נוכל לעזור, אבל כדי למנוע בעתיד מקרים דומים אני רוצה שאנשים יזכרו שיש לאן לפנות".

מספרי הטלפון של אל"י: 03-261070; 03-430879

אין מספיק עובדים סוציאליים

במחלקה לשירותים חברתיים בטבריה מספרים על מצוקה כספית קשה ומחסור בעובדים סוציאליים באיזור. „פשוט, אין מספיק אנשים".

יש כמה גירסאות בקשר למספר התקנים הבלתי מאוישים במחלקה. יש מי שאומר שחסרים שמונה עובדים סוציאליים, יש מי שמדבר על שבעה, ואילו מנהלת המחלקה לשירותים חברתיים, ס., אמרה השבוע, „יש לנו שמונה־עשר תקנים, מהם מאוישים ארבעה־עשר, וחסרים רק ארבעה תקנים".

ל„על־המשמר" נודע שראש העיריה עשה מאמץ במשך השנה, והתכוון, מחוסר ברירה, לאייש את התקנים אפילו באקדמאים שאינם עובדים סוציאליים, אולם איגוד העובדים הסוציאליים התנגד להעסקת אנשים שאינם עובדים סוציאליים.

בריה"מ

ועכשיו, חברים, לעבודה

השינויים שנקבעו בימים האחרונים בצמרת ברית המועצות, אסור להם שיסיטו את תשומת הלב מהעיקר, שלמענו הם באו: העברתה של ברית המועצות משלב הקיפאון, המסכן את המשך קיומה, לשלב ההתחדשות והעדכון של ההפיכה הגדולה, שבחודש הבא ימלאו לה שבעים ואחת. זאת היא למעשה המשימה שהטיל הפוליטבורו על גורבצ'וב כאשר בחר בו לפני שלוש שנים וחצי כמזכיר הראשון של המפלגה. החלטות ועידת המפלגה ה־19 ביוני נתנו תוקף לשורה שלמה של צעדים חוקתיים ותפקודיים, של המפלגה ושל המדינה, שאותם גיבש גורבאצ'וב בעזרת יועצים ומקורבים, והחלטות הפוליטבורו והסובייט העליון השבוע, המשיכו את הקו שנקבע. הרעיון העיקרי, אם אפשר להגדירו במשפט אחד קצר, קובע כי יש להפריד בין המפלגה למדינה בכל הנוגע לתפקוד. ממש כמו שאצלנו מבקשים להפריד בין הדת למדינה. זה נשמע פשטני אמנם, אך אל ייקל הדבר בעיני איש. הפרדות מסוג זה הן הפיכות של ממש.

ובברית המועצות אנו ניצבים לפני הפיכה, שתכליתה לא להפיל את קודמתה אלא להשלים אותה. כי אין ספק שלא מדובר בשינוי האידיאולוגיה הקומוניסטית, או כשיבה אל הקפיטליזם והשמטת הסוציאליזם מחייה של ברית המועצות. מתנגדיו של גורבאצ'וב אינם טוענים זאת כלפיו, אלא שדרכו עלולה לסכן את מה שהושג, להחליש את המדינה עוד יותר, ולהוציא מידי המפלגה את השליטה במתרחש. גם אם מאמינים לחלוטין בכנותו של גורבאצ'וב, אי אפשר להתעלם מכנות הטיעונים של מתנגדיו, ואין לטעות בהם כאילו הם מנהלים מאבק על השלטון,מאבקם, שככל הנראה נמשך עדיין, הוא על דרכו של המנהיג, ולא על היותו המנהיג.

אין בכך כדי להסב את העין מהסכנות האורבות לגורבאצ'וב. העובדה שהוא אוחז בשני התפקידים הבכירים מחזקת אותו, בלי ספק, ומאפשרת לו לתמרן את עצמו על פי הצורך וההתפתחויות. אך גם אם כיום הוא זוקף לזכותו השפעה מכרעת, הוא עדיין רחוק מלהיות כל־יכול. הסימנים שהראה עד כה מעידים גם כי לא שאיפת השלטון המוחלט מנחה אותו, אפילו אם זה יכול לסייע בידיו. הוא אמנם הרחיק את ליגאצ'וב ממעמדו האידיאולוגי הבכיר, וממיקומו כשני אחריו, אך בה בעת הפקיד בידיו את תחום החקלאות, שהוא חיוני ומרכזי בברית המועצות. בכך הראה גורבאצ'וב שני דברים לפחות: את יכולתו לרכז סביבו תומכים מובהקים, ואת נכונותו לנצל את כישוריהם של מתנגדים. כי גורבאצ'וב יודע, טוב מכל הפרשנים, שהדרך שלפניו איננה בטוחה, וכי כדי להגיע אל היעד הוא זקוק לכל מי שיכול לתרום לכך.

עתה הוא אמור לעבור לשלב העשייה. הפרסטרויקה שלו מתנדנדת עדיין, והוא חייב לזרז את הגשמתה. עתיד הכלכלה הסובייטית מונח על כפות המאזניים. זהו הנושא הראשון במעלה מבחינתו, ושאר התחומים נגזרים ממנו. אין לדבר על דמוקרטיזציה של המדינה כולה ושל מנגנוניה אם אין בכך שירות לקידמה הכלכלית־תעשייתית. אין לסגור לגלאסנוסט ולהעניק חירויות לאזרחים בלי הגבלה, אם אלה עלולים ליצור אנרכיה, שפגיעתה רעה בעיקר בכלכלה. אין להיכנע לתכתיבים של מיעוטים, אזוריים או אתניים, אם חירותם תביא החלשה של המדינה כולה. ולא יפוררו מנגנונים אם משמעות הפיזור תהיה אבדן שליטה במתרחש.

במערב, מכוחו של הרגל, או מטעמם של חששות וחשדות, רוצים לראות שינויים ברורים ומהירים, ונאחזים בכל תג ותג כדי לקבוע אם יש התקדמות או נסיגה, אם יש כוונות נסתרות או סכנות גלויות. החשיפה של החברה הסובייטית לעמדות המערב מביאה עמה מערכת של ציפיות, או חששות, בתוך הבית. גורבאצ'וב זקוק לסבלנות רבה, שלו ושל עמו. לחיצה מיותרת עלולה לדחוק בו לעבור גשר אחד רחוק מדי. עד כה הראה כי הוא ניחן בתבונה הדרושה ובמידה הדרושה. אך כל מה שעשה עד עתה, וכל ההבטחות הצומחות ממה שעשה, הן רק "כסף קטן" לעומת מה שלפניו. הזמן העומד לרשותו אולי קצר מכפי שהיה רוצה, אך המלאכה המוטלת עליו, בלי ספק, מרובה.

צבי גורן

שטראוס

המונראך האחרון

מדינת בוואריה שרויה השבוע באבל כבד. גם בשאר אזורי גרמניה מבכים את מות ראש ממשלת בוואריה, פרנץ יוזף שטראוס, שנפטר השבוע בגיל 73.

שטראוס היה בשבת במהלך מסע ציד באחד היערות, בחברת ידידיו הנסיך יוהנס פון ד־טורן וטקסיס, מאנשי החברה הגבוהה בגרמניה, כשקיבל התקף לב. הוא נלקח לבית החולים ועבר מעקף־לב, אולם נותר ללא הכרה. ביום שני בשעות בוקר נפטר.

שטראוס מנהיג מפלגת האיחוד הנוצרי הסוציאלי, הגדיר את עצמו כמנהיג שמרני פרגמטי. הוא ידע להתאים את דעותיו לזמנים חדשים ולעובדות הפוליטיות החדשות שנוצרו בשטח. ידע לקרוא את המפה הפוליטית מבית ואת המפה הגלובלית מחוץ, אומרים עליו מעריציו.

האיש, שבשנות השבעים יצא במתקפות חוזרות ונשנות על השלטון הסוציאליסטי בהנהגת וילי בראנדט והלמוט שמידט, שקראו להידברות עם הגוש המזרח אירופאי ועם גרמניה המזרחית בכלל זה ושאימצו אל ליבם את המושג דיטאנט, השכיל להבין בשנות השמונים את חשיבות ההידברות עם הגוש המזרחי. בשנים האחרונות הרבה לבקר בארצות הגוש הקומוניסטי ובכלל זה ביקר בדצמבר אשתקד במוסקבה, שם נפגש עם מנהיג בריה"מ ועם אישים אחרים בבירה הסובייטית, כשנתבקש להסביר את ביקוריו התכופים בגוש הקומוניסטי השיב שאין כל סתירה בין היותו נציגה של מפלגה בעלת קו אידיאולוגי אנטי־קומוניסטי לבין קשריו עם המזרח. „לא בגדתי בעקרונותי", נהג להכריז.

בשנת 1983 הוא תמך בחזרת ביליון דולר למזרח גרמניה למען ביסוס הקשרים הכלכליים בין שתי המדינות וכדי להגביר את הדיאלוג ביניהן. „הגוש המזרחי מעדיף להידבר עם השמרנים מאשר עם אחיו הסוציאליסטים, דווקא בשל הקו השמרני הבלתי מתפשר שאנחנו מייצגים", הסביר.

בהיותו שמרני תמך בחיזוקה ובפיתוחה של התעשייה הצבאית, ולמרות מתקפותיהם של חבריו בקואליציה ובאופוזיציה, ביקר בדרום־אפריקה. מפלגת „הירוקים" היתה מוקצה בעיניו מחמת מיאוס, — שטראוס העדיף לתמוך במירוץ החימוש על אדמת אירופה. הוא תמך בהצבת טילים לטווח בינוני על אדמת אירופה, ובכלל זה גרמניה, תמך בעיקרון במלחמה הקרה ודגל בהרחבת סמכויותיהן של רשויות השלטון.

פוליטיקאים ואנשי ציבור צבאו על פתח ביתו בבוואריה. המרץ הבלתי נלאה שלו, החשיבה המקורית שייצג, התבונה הפוליטית ו־34 שנות נסיונו בפוליטיקה הקנו לו מעמד ממלכתי ובינלאומי כאחד.

מותה של רעייתו מריאנה בתאונת דרכים שאירעה לפני כארבע שנים העיק עליו, אבל לא שבר את רוחו. הוא הרבה לטוס במטוסו הפרטי, נחשב לאוהב חיים ותאב שררה, ומסעות הציד שלו היו רק חלק מתחביביו.

החל משנת 1983, היה שותף בקואליציה עם מפלגת השלטון שבראשה עומד הקאנצלר הלמוט קוהל. מיזוגם של שני המחנות יחד יצר מרכז מפלגה ימני. שותף נוסף, שר החוץ הנס דיטריך גנשר, מנהיג המפלגה הליברלית, היה לעתים קרובות נשוא מתקפותיו של יוזף שטראוס, שמדיניותו של שר החוץ היתה ליברלית ושמאלנית מדי לטעמו. הוא עצמו אולץ להתפטר בשנת 1962 ממשרת שר הבטחון, כאשר הואשם בכך שהדליף מידע חסוי לעיתונאי מהשבועון „דר שפיגל".

תקוותו להבחר לקאנצלר נגוזה בשנת 1980. את עיקר מרצו הוציא ממקום שלטונו בבוואריה. הוא הפגין עצמה וכח והיתה לו השפעה בנושאים בעלי חשיבות מדינית.

מתנגדיו ושונאיו זוכרים לו את החוק החרש שהנהיג בבוואריה בנושא המלחמה באיידס. על אף התנגדותו של משרד הבריאות הפדרלי, הוא חייב עריכת בדיקות איידס לקבוצות אוכלוסיה מסוכנות.

פרנץ יוזף שטראוס, „ממליך המלכים" או „המונארך האחרון", כמי שכונה, נקבר במינכן, העיר שהפכה לחלון הראווה של גרמניה.

ורדינה חילו, בון

בחירות

על דעת הקהל

הבחירות עדיין לא הוכרעו. זהו הממצא העיקרי של סקר דעת קהל שנערך עבור מפ"ם בין יום כיפור לסוכות. 16% מן הנשאלים בסקר השיבו שעדיין לא החליטו עבור מי להצביע. 4% נוספים מתכוונים לא להצביע בכלל, ו־16% מאלו שהחליטו עדיין לא בטוחים שלא ישנו את דעתם.

הסקר נערך על מדגם מייצג מקרב האוכלוסיה היהודית במדינה, למעט קיבוצים.

יצויין כי חד"ש והרשימה המתקדמת לשלום זכו ביחד ל־0.2% בקרב הציבור היהודי:

16% המתלבטים מתחלקים כך:
41% מתלבטים בין הגושים,
12% מתלבטים בתוך גוש השמאל.
20% מתלבטים בתוך גוש הימין.

הממצאים על כוחן של הרשימות השונות הן לאחר שקלול עם האוכלוסיה שלא השתתפה בסקר:

מערך	40	מנדטים
ר"ץ	5+	"
מפ"ם	3+	"
מרכז	1	"
מימד	1−	"
ליכוד	42	"
אגודה	—	"
ש"ס	2	"
מולדת	—	"
כ"ך	3+	"
תחיה	5+	"
צומת	2	"
חדש	5	"
מתקדמת	2	"
מפו"ל	2	"

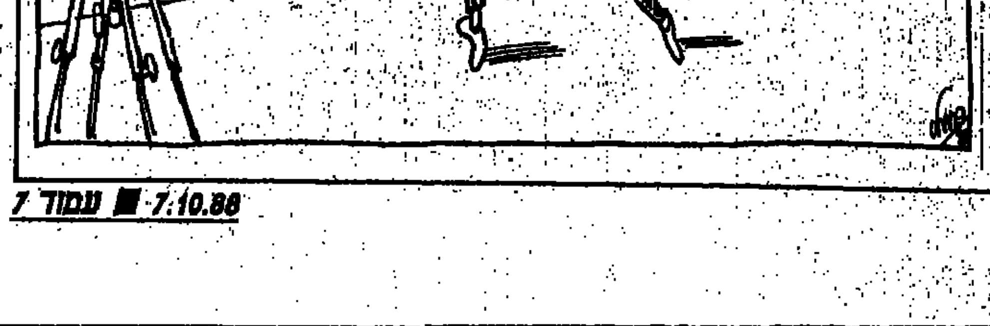

יורם בר

צילומים: עמירם כהן

יושב בטאבה על המים

טאבה היא המפלט האחרון לישראלי המבקש להימלט מ„המשפחות, המנגלים והווליום". באביה סונסטה, כך מסבירים כאן, יושבים הנובורישים; בכפר הנופש של נלסון — „האמיתיים". ובינתיים, עסקים כרגיל, ואף אחד לא מאמין שזה הסוף

עמירם כהן

בצהריים מנשבות במרינה רוחות צפוניות חזקות ויבשות, החולפות במשבים עזים מתחת לגשר. הרוחות, היורדות מהערבה לעבר מפרץ אילת, מטלטלות בעוצמה את התרנים ומנפנפות בדגלי הכחול־לבן, המתנוססים על תרני היאכטות בעלות השמות האקזוטיים, של נערות בעיקר.

מעט ספינות יצאו היום לים טעונות בסקנדינבים קלופי־אפים ובאנגליות צרובות ירכיים. חגיגות החגים נסתיימו והצ'רטרים עוד לא הגיעו. מי שיצא עושה את המסלול הקבוע: מפליגים לאורך החוף הצפוני ואחר־כך יורדים דרומה לעבר החוף הירדני ואז ימינה, שוברים ללב המפרץ מערבה לטאבה, שם עוגנים. יש הממשיכים לאי האלמוגים. אלו שהכינו לעצמם ויזות מראש עוגנים שם תמורת שלושה ש"ח לראש ויורדים להציץ במבצר הצלבני.

„ארבע וחצי שעות עם ארוחת צהריים", אומר מוסה, המכונה „הדייג מאופירה", ממנהלי המרינה.

ביום טוב לעסקים מפליגים למפרץ חמש־עשרה ספינות, מעשרים ועד מאה נופשים על כל סיפון.

כשאני שואל אותו על „התמסחים" הנוראים המנגחים יאכטות ישראליות נושאות נשים, זקנים וטף — הוא מחייך. הוא, את השאלות הללו כבר שמע בלי סוף. לא, אין לו סיפור מסמר שיער בשבילי. ובכלל, מתי כבר נבין, אנחנו העיתונאים וכל הצפוניים שבאו להפגין במסוף באוטובוסים שכורים, שהשאירו אחריהם לכלוך, שזיהמו את כל החוף בכרזות ושיירי אוכל — שהתמסחים המצריים קרובים בהרבה לאילתים ממצוות זאב?

„בונים כאן את היחסים בעמל רב. והבעיה שלנו, של הישראלים, שלא תפסנו שסיני כבר מזמן לא שלנו. והמצרים, יש להם רגישות אובססיבית לריבונות שלהם. אז למה כל־כך קשה להתייצב פעם בשבועיים אצל הקונסול המצרי, איש נחמד שיוצא מעורו כדי לעזור ולקבל חינם את „התסריך" (רשיון להתקרב לחוף המצרי)".

מי שרוצה לעגון באי, יקבל ויזה. אפילו הורידו את המחיר של העליה לאי: משׂשה דולר לנפש לשלושה. ובמילים של מוסה הדייג: „החבר'ה שלנו לא בסדר, אז יש צרות. יהיה לך תסריך, לא יהיו צרות. יבוא אליך „התמסח", יבקש ממך את הנייר, ואם כתוב שם שמונה אנשים, ואתה עומד בזה, לא מעמיס עשרים, הוא יגיד לך אהלן וסהלן ויסתלק. אפילו ישתה אצלך קפה.

„אז זה בנוגע ליאכטות. אבל יש גם דייגים, רוכבי תרבבים, שעושים מה שהם רוצים. מותר להם לדוג קילומטר מהחוף, אז הם הולכים שש מאות, ארבע מאות, מאתיים, גם עשרים מטר... והמצרים בסך הכל לא כל כך נוראים. הם באים ומבקשים ממך באדיבות לעזוב. ואם אתה עומד בקריטריון, אם אתה לא מנסה להתחמק ולברוח ועושה כל מיני דברים לא מקובלים, לא יפגעו בך. הם רוצים רק לדעת אם יש לך תסריך. אם יש, אהלן וסהלן, אם אין — תעזוב בבקשה. הם שומרים על הריבונות שלהם.

„אז נכון שלא הכל סגור פה, והם מדי פעם משנים את הנוהלים, ונכון גם שהמצרים רוצים להראות שהם בעלי הבית והם לא גמישים עם זה. הבעיה איתם שהם לא מאורגנים כמונו, ולפעמים יד ימין לא יודעת מיד שמאל, ול„תמסח" בשטח גם לא מעניין מהקונסול. אבל תשמע, בסך הכל הם לא נוראים. לפני כמה זמן שחררתי ביחד עם הקונסול, תוך חצי שעה, ספינה שלנו. הקונסול עצמו בא לאי (האלמוגים) והם התייחסו לחבר'ה יפה מאד. בסך הכל, אם לא תנסה להתחכם איתם — לא תהיה לך שום בעיה.

„יש לנו הרבה מאד דייגים. כמעט כולם חובבים, לא יודעים את הכללים. מתקרב אליהם תמסח, הם נבהלים ובורחים. למה לברוח? הכי הרבה יגידו לך, תתרחק בבקשה קילומטר מהחוף. לברוח זה הכי גרוע, כי אז אתה חשוד.

„אבל נכון, לנגח ספינה כמו „מאיה", עם מאה נוסעים, זה לא מקובל בשום קריטריון, אפילו שלא צייתו ולא עצרו".

— אז יש שלום במפרץ?

„אני בא, יושב עם ירדנים ומצרים. יושב על האי, יושב כמו שאני יושב איתך היום. זה לא שלום? בסך הכל אף אחד לא מנסה לעשות צרות לשני. זה עסקים, זה מלונות, זה נמל".

— אז להרוס או לא להרוס?

„אני מכיר את המצרים. אני מציע לא להתחכם איתם. אני גם חושב שהם לא ידעו שותפויות ואני לא מאמין שיתנו לנו לעבור חופשי בטאבה. אבל על זה לא יפול השלום.

„אני לא הייתי הורס. אנחנו כאן באילת נצטרך לחיות בשטח עם המצרים. בשביל מה להרגיז איתם את היחסים? תבינו, שם בצפון, מה שבשבילכם פוליטיקה זה בשבילנו חיים ופרנסה".

מיסים הרסט מבקשת ויזה

שלושה אנגלים קשישים מתייצבים נוטפי זיעה במסוף הישראלי של טאבה. חדורה, מיסים הרסט, כאילו יצאה מספר של אגאתה כריסטי, שואלת אם כבר צריך לקבל כאן ויזה כדי להציץ על המלון ואחר־כך לשבת קצת על החוף. שמעו שיש כאן חוף „נו מאנ'ס לאנד"...

המחסום פתוח, כולם עוברים בניפנוף יד. וסאלח הדרוזי, שיש לו כאן איזה תפקיד, לא מבין אותה בכלל.

שלושת הקשישים, שצעדו את כל הדרך מהאקווריום התת־ימי למסוף, שני מיל כמעט, מספרים ששמעו ברדיו שטאבה עברה למצרים. אז בכל זאת, בפעם האחרונה, הם רוצים לשבת על החוף.

סאלח שולח אותם לחוף בלי ויזות. מוקדם מדי לחשוב על ויזות.

יושבים עם לירון נלסון על בירה מהחבית בפאב הדחוס של כפר הנופש, ברקע שלמה ארצי, החבר'ה רוקדים על השולחנות. כלפי חוץ לירון מציג חזות אופטימית: „עובד כרגיל. לא סגרתי כלום. אני רוצה להאמין שבעוד שלוש שנים עוד נהיה פה. לי נראה שאפילו יותר משלוש שנים. נכון שמדינת ישראל צריכה לכבד הסכמים. אבל מצד שני, שום דבר לא סגור על הנושא הזה של מה קורה מהאבן ה־91 (המצויה ממש מעל ראשינו, על ההר). אז אני בונה על זה. בסונסטה בונים על הבחירות. יותר נכון, על הליכוד".

עורך־דין מפורסם מתל־אביב, שמבלה כאן כל חג, בעל קשרים טובים עם בעלי המלון, מתדרך אותי. מתבוננים במצעד בגדי־הים, שרועים על כסאות הנוח מול האוהל הבדואי של השייח', המגיש קפה טורקי לאורחים — „אור שמח", מכנה אותו ינוקא המפורסם — מנתח עורך־הדין את המצב:

„ברור שקרה משהו בימים האחרונים. האווירה פה, למרות שכלפי חוץ לא תראה את זה, האווירה היא של מכירת חיסול. שוחחתי עם הנהלת המלון. הם עוד תולים תקווה בנושא הבחירות. מאמינים שאם הליכוד יעלה לשלטון, כל פינוי טאבה יידחה. הכיוון הכללי של הבעלים הוא להגיע להסדר על ניהול משותף. אבל אם יפנו, יהיה הסיפור של הפיצויים, והפיצוי יהיה פונקציה של תפוסת המלון והפסד עתידי של רווחים. ומלון סונסטה, מלבד הילטון ת"א, הוא המלון המוביל בארץ מבחינת התפוסה. נע רוב הזמן בגבולות של 90 אחוז ומאה אחוז בחגים.

אז הם ממשיכים לתפקד כאילו לא קרה כלום. להיפך, הם ממש יוצאים מגדרם לתת לך עוד חוף, שירות טוב יותר, יותר בידור, הכל יותר".

נושא הפינוי אינו נושא כאן. בסונסטה הוטל טאבו על פינוי טאבה. ועמי פורן, המנכ"ל, ופקידיו שיאמרו לך: „מזג האוויר מצויין, התפוסה מלאה, עסקים כרגיל ועיתונות שמלבה את האש מזיקה לעסקים".

גיא ששון, מנכ"ל רשת סונסטה, מספר לי על עיתונאי אחד שהגיע למלון ובעזרת ילד תלה דגל מצרי על אחד החדרים ואח"כ כתב בעיתונו: „המצרים כבר כאן...". לכן הוא מתחנן לפני לדבר עם האורחים רק על אווירה, לעזוב פוליטיקה.

לוקוס אוכלים בידיים

טלי ורונית מזמינות אותי לאכול איתן לוקוס בכפר של נלסון. את הדג אוכלים בידיים. „תלקק גם את האצבעות", הן צוחקות.

בכפר של נלסון אין מזלגות וסכינים, גם לא חד־פעמיים. עניין של סגנון. כמו הציצים. בחורה שלעולם לא תסיר חזייה על החוף, תעשה זאת כאן. „זה בא לך מעצמו כי זה מתבקש כאן", אומרת רונית, היום רק בביקיני שחור, ומסבירה למה לא היום: „היום יש אצלי מודעות יותר גדולה לעניין של השמש והחזה הוא רגיש יותר לנושא הזה". גם המוזיקה זה לא מה שתשמע במקומות אחרים. לא מפוצצים לך את האזניים עם רוק. „שירי ארץ ישראל, עברית, שירים חסידיים, גבעתרון. זה מה שאבא אהב ואני ממשיך עם שלו", אומר לי לירון. כוס בירה נצחית בידו, כמו רפי הממשיך לאחוז את כוס הבירה הנצחית שלו בגבורות שבנמל התעופה.

אז 15 ש"ח ללוקוס מטוגן בשמן עמוק, דג גדול שנדוג בלילה מעבר לשונית. מגישים לך אותו בתוך קערית פלסטיק כתומה, בתוספת ציפס טריים, חמוצים ופלח ענק של לימון.

והנה חיה, השריד האחרון לכפר של פעם, יושבת על השפה ויש לה עיניים חכמות וחשדניות. והיא מהלכת בין כל הצעירים הרוקדים על המצעות והשולחנות בפאב, לצלילי דיסקו מהטלי. „נותרתי עירום... רוב הזמן את אתה..." שר שלמה ארצי.

הצברים הוותיקים שהיו באים באדריכות צפיות מת"א, חדלו לבוא. חדלו לבוא גם כל אלה שבאו להתחכך ברפי. הסלבריטיס עברו לשם. רק חיה נותרה כאן. היא והקופה המצלצלת. והיא מצלצלת ללא הפסקה. חיה אומרת לי: „מכובד שאני עושה תכניות לעוד חודש ו'עוד שנה'".

כשהגיעה הידיעה בשבוע שעבר, התכנסו לירון, חיה וכמה חברים בביתה. הם ימשיכו להילחם נגד החיסול, רואים בזה צוואה של רפי. בעלה של חיה, ליאון ז"ל, היה שותף של רפי נלסון. החזיקו בשותפות את סירת הסקי הראשונה שהיתה באילת. התכנית הראשונה ב־67' היתה להקים כפר נופש במקום אחר, באל חמירה. רשות שמורות הטבע עצרה את הבניה. ואז גילו את טאבה: רפי, ליאון וחיה. אמנם רק אבנים וחול, אבל את הפוטנציאל אי־אפשר היה שלא לחוש.

עוד סירה ועוד מבנה ועוד אוהל ועוד שביל. זו היתה הדרך של רפי. כשבנו את „סונסטה" מעבר לגדר, מדרום, היה זעזוע אך התברר כי אורחי המלון מצאו בכפר ביטוי שונה והחלו לבלות בו. כמו שאומרת טלי: „כאן זו התפרקות אמיתית, זו שמחה, שם הכל סינטטי, בעיקר השמחה" — אז נרגעו.

המפלט האחרון

את סיני לקחו לנו. עכשיו גם את טאבה. יש משהו מרגיז, מרגיז באמת, בעיקשות הזו של המצרים לקבל חזרה כל סנטימטר של חול. מיליון קמ"ר יש להם של אדמה, ימים, מפרצים, מדבריות, שוניות. יש להם מאות ק"מ של אחד החופים היפים בעולם. ופה מדובר על 750 מטר של חוף, 150 דונם. באילת הפינוי הקרב יוצר תחושת מחנק. בעונת החגים, בחוף הצפוני, שוכבים כבר הנופשים בארבע שורות. „אתה מזיז רגל, ואתה דורך על מישהו", אומר ראובן מרשות שמורות הטבע, שחזר זה עתה מתורכיה והתבשר במסוף לאילת על הבשורה המרה. על המצרים יש לו דיעה רעה מאד: „הם כל הזמן מחפשים אותך. כל פעם ממציאים משהו. פתאום אסור להכניס מכל, למכוניות דיזל לא נותנים להיכנס, גם לתנועה קדמית לא. כל הזמן מחפשים למרר לך את החיים. אני הייתי הורס. אבן על אבן לא הייתי משאיר להם. הם לא יבנו מהר, אני לא דואג. את ימית, כבר עשר שנים לא בנו. כל התשתית של טאבה קשורה לאילת: חשמל, מים ביוב. אפילו בנעמה עוד אין להם חשמל. יקח להם הרבה זמן להכין תשתיות. אני אומר: להרוס! כי אם לא, הם יורידו מחירים לחצי ויהרסו את אילת".

„אולי עכשיו הזמן בשביל אילת להחליט מה היא", אומר לי משה ינוקא, איש עצוב וחכם, נוסע מבלייני ומבלי העולם, שמצא סוף סוף מרגוע לעצמו ב„אביה סונסטה". כאן הוא קצין הבידור של המלון.

בבוקר תמצאו אותו ב„קיוסק" שליד בריכת השחייה של המלון, או באוהל הבדואי של ידידו השייח', „אור שמח" הוא קורא לו, מצית סיגריה — „הרופא שציווה עלי להפסיק לעשן עוד לא מזמן" — לוגם קפה מכוסות קטנות. יש לו כאן על החוף שולחן שש־בש משלו וחברים הבאים מדי פעם, מהצפון.

בערב רואים אותו בלובי בחולצת טריקו בצבע טורקיז ענוד מחרוזות נחושת מוזהבות לצווארו.

ינוקא: „יש פה בעיה פוליטית עדינה והממשלות שלנו לא עשו שיעורי־בית. המצרים כן עשו. הרי אפשר היה לצפות מה יקרה. הרי ידוע שאין לנו פה עניין עם בלגים או צרפתים. עם כאלה אפשר היה להסתדר כי טאבה היא שם, דרומה, איפה שעובר נחל טאבה, איפה שהדקל המפורסם. טאבה זה לא המלון. אבל אנחנו לא יודעים להיאבק. וזה לא עניין של שמאל או ימין.

„עם שניצח בחמש מלחמות מותר לו לדרוש תיקוני גבול קטנים של כמה מאות מטר. זה טבעי. הנה פה, מעבר למפרץ, סעודיה מסרה לירדן 15 ק"מ של חוף, בשביל לפתח נמל ותיירות.

„תהיה בעיה לאילת. זו עיר קטנה, עשרים אלף תושבים, כבר היום היא חנוקה. ומדברים על מאה אלף תושבים. ממה יחיו? הרי לא מייצרים כאן תפוזים ולא אשלג. אז תחיה מהנמל הזה שתופס חצי חוף, שהיה יכול להיות של תיירות? הנמל הזה, שכמה אוניות מתפרקות בו ומי צריך אותו בכלל? או אם עיר קיט, טאבה זו פנינה. חוץ לארץ. הכי רחוק שאפשר. טאבה זה ניתוק ובידור. לא דחוס בין המלונות האחרים. אתה רואה רק ים, דקלים, צוקים. לא את המרפסת של הקומה התשיעית של המלון שמימינך. זה מקום שבאים להרגע בו, להתאוורר, לשכוח מהצרות".

בשביל רונית, טאבה היא „המפלט האחרון". יותר נכון, כפר הנופש של רפי. הסטייל שלה הוא לא הסטייל של סונסטה הדחוסה ביהלומנים, יבואני רהיטים ועמילי מכס. הקהל שינוקא מכנה אותו בחביבות „חצי קהל של קונצרטים וחצי של בעלי מחצבות". „קונצרטים של קליידרמן..." מתקנת טלי.

טאבה בשבילי, אומרת רונית „זה המפלט האחרון. המנגלים והמשפחות עם הילדים המתרוצצים, והמוסיקה המזרחית מהטייפים הנוראיים, לא הגיעו עד לכאן. כאן מצאתי מפלט מהוולגריות הישראלית של חוף נתניה. כאן את יכולה לשכב בכיף על החוף, בעירום או בבגד ים, ואיש לא יטריד אותך. אז לאן עכשיו? לא יודעת, לא יודעת. מי שיכול, יסע לאקפולקו".

גם הכפר, מאז שרפי נפל וכוס בירה בידו — אינו מה שהיה: יותר רגש על עסקים, פחות על איכות. מי שבא, ברוך הבא. „רפי", אומרת רונית, „שמר על סטייל. צ'חצ'חים לא נכנסו. היתה לו אבחנה מדהימה באנשים".

„תסתכל כאן סביב", היא אומרת, „ותבין למה אני מתכוונת".

מולי אוזן, רקדנית בטן

ורונית מתכוונת, למשל, לשוש מזרחי — תכתוב: „יחסי ציבור" — ומולי אוזן — תכתוב: „רקדנית בטן", שתי אילתיות המחייכות מכסאות הנוח שלהן לכל מי שאמור להיראות כתייר.

מולי מציעה להסיר את החזייה תמורת כמה עשרות דולארים אבל אני מוותר על ההצעה הנדיבה, משוכנע שלא יהיה אישור תקציבי של העיתון.

משה ינוקא „עם שניצח בחמש מלחמות מותר לו לדרוש תיקוני גבול קטנים"

הציץ במשאב טבע

אנחנו מתלווים לעובדי בנק לאומי לסיור בעיר. „תיירות וערים", מלגלגים כאן האילתים, על שכמותם.

„תיירות וערים" זו תיירות המתייחסת לאילת כמוזיאון אחד גדול. כל הזמן חייבים ללמוד משהו, בתנועה תמידית באוטובוס הממוזג עם הנהג המסביר. אלה אנשים שבבוקר משתתפים „בקריעת ים סוף" ובערב יקיימו דיון משפחתי כמה קילומטרים שחה האב: „לפחות חמשה", לפי האשה הנאה, או „בחייך, בקושי ארבע", מצטנע הבעל, או „מה אתכם, אין שם יותר משניים וחצי", לפי הבן המתבגר.

אז גם הערב, כמובן, צריך להיות מנוצל, לראות וללמוד. יוצאים לסיור לילה בעיר: „כאן ייבנה מרכז מסחרי חדש, כאן בית הספר הראשון בעיר, כאן תלו את דגל הדיו שעשו אותו מהסדין של הפקידה, מי ידע את זה? כאן הבית המכונה סינג־סינג. מי יודע למה?" וכו' וכו'. בין יתר המטרות הלימודיות הולכים הוועדים לראות ציצים. שמעו שבאילת מונחות העירומות שורות שורות על החוף.

חונים בטאבה: „חבר'ה, שעה הפסקה", ורצים לראות כפלאים המזדקרים. אך אבוי: הכל מכוסה בבגדי ים. כמעט כמו בסעודיה, ממול.

לירון נלסון מרגיע: „תבואו בעוד שבוע, יתחילו הצ'רטרים. הישראליות לא מורידות. כל ישראל זה כפר קטן".

היו כמה בודדות שכן. אחת קוראים לה רותי. אפילו הסכימה להצטלם לעתון עם כוס בירה ביד. אחר־כך התחילו להגיע טלפונים: היתה שתויה, המשפחה מסורתית... מותר להתחרט, לא? האילתים עצמם רואים בציץ ובעירום בכלל נושא רציני. מתייחסים לעירום כמשאב תיירותי שיש לטפחו.

מסביר לי אילתי מכובד, מבכירי התיירנים בעיר: „עם החזרת טאבה וכמה שנסחוב בסוף הרי נחזיר, אין לנו יותר מבחינת הטבע שום יתרון לא על המצרים ולא על הירדנים. מבחינת תחושת החופש והשחרור והאווירה ששוררת כאן — בזה יש לנו יתרון. אז צריך לטפח את זה. בסיני אין יותר עירום. זה נגד החוק שלהם ובדרך־כלל הם מקפידים. פה ושם בנעמה עוד תמצא אותם בשוליים אבל זה כבר לא מה שהיה. ועל הירדנים אין בכלל מה לדבר. אצלם, המעט שיש, זו התיירות המכופתרת של שייחים מהמפרץ. יש סוג של תיירות, בעיקר סקנדינביות, שמחפשות את זה. צריך לחשוב על כפרי נודיסטים למשל".

הלוואי שיחזירו אתכם!

„הלוואי שיחזירו אתכם", צועקת אשה ממול דלתות הזכוכית של מלון „אביה סונסטה", הנשמרות על־ידי שני אנשי בטחון.

לא נתנו להם להכנס. משפחה מת"א, מתארחת באילת אצל קרוביה בחג. חיים, אשתו מלי, בתם ובעלה ונכדים.

„תנסה", אומרת לי האשה, „להיכנס לשם בלי תעודת עתונאי ולומר שאתה לא אורח. אנחנו רק נייטיבס בשבילם. לא מתאפשר לנו, ענו לנו. ואז צעקתי, שיחזירו אתכם, סנובים, אתם לא ראויים שנילחם בשבילכם.

„חזרנו לפני חודש מלאס־וגאס. נכנסנו למלון קצת יותר מפואר. לא היתה בעיה להיכנס ללובי לשתות משקה. אני לא בטוחה שהמצרים היו

(המשך בעמוד הבא)

אצל נלסון, טלי ורונית „כאן זה שמחה אמיתית, בסונסטה זה שמחה סינתטית"

יושב בטאבה

(המשך מהעמוד הקודם)

מתנהגים אלינו ככה".

אכיה סונסטה הוא המלון היחידי בארץ שאינו מתיר כניסה ללובי למי שלא מאורחיו.

„עניין של סגנון", אומר רפי אמיתי המזוקן, שותף בחברה לעמילות מכס. עושה כאן עם אשתו לייקי (לאה) ושלוש בנות תרבותיות. במשך שמונה ימים ישאיר כאן 3000 דולר בקירוב לאחר הנחה של עשרה אחוז כחבר במועדון „דקל הזהב".

„אני לא מצדיק אותם", הוא אומר, „אבל יש אנשים שאתה רוצה להיות בחברתם. יש כאן גם סוג של בילוי שלא מתאים לכל אחד. אני עושה „ווינג סרפינג", יש צלילה, טניס, סקי מים, בננה. אפשר להשיט סירת מנוע קטנה גם מי שאין לו רשיון, ויש קזינו. פעמיים ביום יוצאות מכאן 'ספיד בואוט' לקזינו הצף. לא כל אחד יכול להשתלב".

משה ינוקא, קצין הבידור, מתרץ גם הוא — ואני לא בטוח שהוא לגמרי שלם עם דבריו: „תקופת החגים היא יקרה. אז במשך השנה מגיעים כל מיני ועדי עובדים, כמו בנקים, סוכני ביטוח, ואלה אין איתם בעיות. אבל יש קבוצות שלא. יש אנשים שבאים והורסים מלון, שיכולים להרוס תדמית של מלון. זה מתחיל בהתנהגות בחדר האוכל, ברעשנות, בלבוש, בבגדי־ים בלובי. יש ועדים שהורסים מלון. זה מלון יוקרתי עם תדמית מסויימת. מלון שעומד על בעלי אמצעים".

אכן כן, הלובי של סונסטה משרה אוירה של נובורישיות מעודנת: שטיחים ירוקים על הרצפה, כורסאות קש מצופות ריפוד ירוק. מזכיר משום מה מועדון סנוקר. יש גם משהו ארכיטקטוני „ייחודי": מן המפלס העליון יורדים עשרות חוטים המתחברים לבריכת מים חפורה במפלס התחתון. וחוטים אלו, באיזושהי דרך, מטפטפים מים לתוך הבריכה. בבריכה עצמה מצויים עיגולי נחושת גדולים, כתומים, האמורים, כנראה, לבטא צמחי מים כלשהם. בלובי עצמו פסנתרן (מעולה) מנגן לנו קלאסי קל.

בלובי מתרחש עכשיו מה שנערה אחת מכנה „מצעד מיס יוניברס". הריכוז הגדול במדינה של משוזפות קוורץ, כמו יצאו כולן מהסטודיו של לאה פלטשר — מרביצות עכשיו כניסות. כמו יצאו מירחון אופנה אחד במכנסיים מתרחבים עד הקרסוליים, אחרות במיני על מכנסונים הדוקים בצבעי שחור עם נקודות לבנות, נעלי עקב שחורות, תיק שחור מתנפנף. גם הגברים דומים להפתיע. מכנסיים ירוקים או צהובים, חולצות פסים בצבעי תכלת, אפור, ירוק, נעלי ספורט לבנות. אפילו מוקסינים צהובים. על הבאר יושב דוד: „מספיק שתכתוב יבואן רהיטים". בא לכאן מספר פעמים בשנה. „הייחוד שלנו שאין כאן עירבוב של קהל. אני אומר בגלוי: לא רוצה לשבת במלון שעושה עסקות עם מפעלים. אני רוצה מלון רק עם אנשים פרטיים כמוני. אני בא לשלושה ארבעה ימים, אני רוצה שקט. שקט מילדים, ממשפחות. ואני מוכן לשלם בשביל זה. לכן אני כאן. זה המקלט שלי. עיר מקלט. כשאני מגיע לסונסטה אני מרגיש שחציתי איזה גבול וכל הצפון נשכח לי".

אבו סימבל

אני מציע לאני, בלונדית חביבה, הבוכה כמעט בדמעות על סונסטה שלה, אשתו, גרושתו של אחד מבעלי „שבעה כוכבים", חברה להפצת סרטים — אני מציע לה פתרון. מה שהמצרים עשו באבו סימבל: לחפור בשופלים מתחת לסונסטה, להכניס פלטה בטון, להרים ב־15 אליקופטרים ולהטיס לנתניה... לא, היא לא שמעה מעולם על אבו סימבל. היא גם לא ביקרה בפירמידות. „זה נורא המוני שם". הרעיון דווקא נראה לה. אך נדמה לה שחמישה־עשר הליקופטרים לא יספיקו. מה שלא נראה לה זה להעביר לנתניה: „אולי במקום אחר באילת?" היא מציעה.

אלי לוי, תיירן

אלי לוי, מנהל „אלמוג ים", מבכירי התיירנים באילת, מוכן לתת תחזית זהירה של המצב, אם, וכאשר, ובמידה ש...: „בשלב ראשון לא צפויה כל פגיעה בתיירות האילתית. הבוקינג נמשך, לא תהיה לנו פחות תפוסה מבשנה שעברה, 85 אחוז תפוסה כממוצע. הבעיה היא אם המצרים יחליטו לפתח תיירות באזור טאבה. ואין לי ספק שהם יכולים יותר בזול. כרגע יש להם באזור נעמה כמה בתי מלון קטנים והילטון אחד של שישים חדרים. אין להם בית חולים, אין להם תשתיות. לא רציני בינתיים. אבל אני רואה סכנה לטווח ארוך אם יחליטו על קומפלקסים עם קזינו, למשל, שאצלנו אסור. במידה וזה מה שיקרה, הממשלה תצטרך לתת את הדעת, ולפי דעתנו יתחייב מעבר לשלב ב' וג' של אזור „סחר חופשי". במילים אחרות, נתבע מהממשלה להוריד את מס ההכנסה, את מיסי הקניה, כמו שמתחייב מאזור סחר חופשי אמיתי. אנחנו מצידנו נצטרך להתאמץ להוריד שומן, להרוויח פחות ולחשוב על אטרקציות חדשות. אני לא בעד להרוס. כל אילתי רציני לא יאמר לך להרוס. אם יחליטו לבנות, זה שנהרוס יעכב אותם רק לזמן קצר. עדיף למכור. לחשוב איך לשתף איתם פעולה בהפעלת האיזור".

אכן, לאלי לוי, מנהל מלון „אלמוג ים", יש מה לשפר: קודם כל אצלו במלון. במלון שלו, שלושה כוכבים, הוא לוקח לחדר זוגי בימי חול 75 דולר. בימי חג הוא דורש ממך 120. וגם את השלושה כוכבים שהוא מבטיח הוא לא כל־כך מקיים. התעמלות אירובית בבריכה, בבוקר, כפי שכתוב בתוכנית, עוד לא ראיתי. ומי שלא אוכל דג בארוחת ערב מציעים לו אשכולית.

טיפולוגיה

ג'קי סידי, עו"ד (גירושין דיני אישות), מסכים לתת לי את הטיפולוגיה של האורח המצוי בסונסטה.

„טוב, נראה את מי רואים פה... במשך השנים התאספה כאן קבוצה די גדולה של אנשים, שנוהגת לשהות כאן בחגים. אז נכון, זה לא אנשים שתוכל לדבר אתם על ספר. מדברים על כספים, עסקים, קצת פוליטיקה, שמאל־טוק שטחי. אבל אל תשכח שכאן הם בנופש. או פה מולנו אילן שובל, תעשיין קולנוע, נמצא כאן עם גרושתו, ויש כאן מבורסת היהלומים, עורכי דין, יבואנים, אנשי כספים. לא רק שוק אפור, גם בנקים יש. ויש גם כאלה שהפכו לסמלים של המקום: הנה אמנון אבידן ממכבי תל־אביב והקבלן ברנוביץ. הנה אנט פלאטושרון... רן ספר היה כאן עם קבוצה של חברים קציני מילואים. יש כאן מספר אנשים מתעשיית הנשק והרבה בורסת יהלומים. הנה גאקי מ„הקומקום", ולשמאלך, שם, סמי בורקס. והנה יואל ריסל. טוב, הוא לא שייך, הוא היה כאן אתמול לעשות שמח. מגיעים גם יהודים שחיים בגרמניה, ואם אתה רוצה, לא תאמין, יש פה אחת, ואל תסתכל על בגד הים שבקושי ישנו, קוראים לה בילי והיא מרצה למדעי המדינה באוניברסיטה. טוב, אבל היא באמת יוצאת דופן. לשמאלך בעל „טבריה קלאב הוטל". אז טוב, תורה מכאן לא תצא. אבל מה, מנוחה כן. וחוץ מזה, אם כבר פוליטיקה, לפי הוויכוחים שמתנהלים פה אתה יכול להבין שהזרם הכללי הוא ליכוד".

אל נא תעקרו נטוע

טובה ציפין, ג'ינג'ית לוהטת. אני פוגש אותה במסוף של טאבה. זה יהיה הגבול שיהיה. ששה ימים ישבו היא ובעלה אברי בדהב, על החול החם. „הבטנו בזריחות, הבטנו בשקיעות". ציפי, יש לה רק דברים טובים להגיד על המצרים: „מאד חביבים, מאד עוזרים. אז נכון שהפרוצדורה אצלם קצת ארוכה, הם איטיים, המון טופסולוגיה. לא כל־כך יעילים. אבל מה, גם אנחנו מתקרבים לרמה שלהם... היית פעם במסוף שלנו...? אנחנו לא נתקלנו באותם הסיפורים הנוראיים. אתה בא עם האוטו, מקבל ויזה במקום. אני בטוח אמשיך לבוא. כשהחזירו את דהב, שבע שנים הפסקתי לבוא לכאן, אז עכשיו אני אתאבל על טאבה? אני מציעה לעם ישראל להפסיק להתאבל ולחזור ולהנות ממה שיש. השלום קיים לגמרי. אני גם מאמינה, שאם המצרים יפתחו את סיני, זה יהיה בסך הכל לטובתנו. גם לטובת התייר הישראלי של אילת. תביט, כשבקבוק מים מינרליים עולה לך במלון בנעמה שבעים אגורות ובמלון באילת שלושה שקלים, ובקבוק סודה בסונסטה שני שקלים, אתה תבין באיזה עולם של מטומטמים חי התייר הישראלי. ואני לא מדברת על השירות שלהם: כאילו נולדו לשרת. ואצלנו, כשפקידת קבלה מועילה לענות לך, או זה גם בפרצוף של לימון. חבר'ה, למה להיות קטנוני? למה להרוס? אל נא תעקרו נטוע, בחייכם".

לירון נלסון „בסונסטה בונים על הבחירות. יותר נכון, על הליכוד"

סליחה, גבירתי, האם את בהריון?

אם כן, יש לנו חדשות בשבילך. בלעי את גלולת הפלא RU 486, וחסל סדר הריון. צרפת אישרה השבוע את השימוש בגלולה החדשה. בישראל, כך אומרים, היא תיקלט סופית בעוד שנתיים. איזו מהפכה נפלאה

ורד לוי

איך אפשר לתאר היום את העולם בלי הגלולה.

בפרספקטיבה של ארבעה עשורים היא נתפסת כאחת המהפכות הגדולות של המאה הנוכחית. מי לא יודע לפרט בנשימה אחת את ההשלכות הסוציולוגיות, פסיכולוגיות־סקסולוגיות של הגלולה על האנושות. היא הפכה לחלק כל־כך אינטגרלי מחייהן של כל־כך הרבה נשים בעולם, עד שנדמה הדיון בה כרוך בסיכון של התעסקות בנושא אנכרוניסטיים מדי.

ועדיין, מסתבר שמדי שנה יש כמעט 50 מיליון נשים בעולם שהדי המהפכה הישנה הזו עוד לא הגיעו אליהן, שלא שמעו, או ששמעו ולא הבינו, או ששמעו ולא השתכנעו. התוצאה, על־פי הסטטיסטיקה היבשה והעגומה: קרוב ל־50 מליון הפלות בעולם, בשנה.

50 מיליון הפלות בשנה, זה גם 50 מליון נשים שעוברות הרדמה מלאה, על כל הסיכונים הכרוכים בה. וזה גם — 50 מיליון ניתוחים כירורגיים, על כל הסיכונים הכרוכים בהם. הסיכונים היותר ידועים: פגיעה בלתי הפיכה בצוואר הרחם, יצירת בעיות וסיבוכים בהריונות הבאים, פגיעה בשחלות, עקרות. כל זה, מבלי לגעת אפילו בכאבים, בטראומה הנפשית ובבעיות הרגשיות הנלוות.

אלא שבתחום זה מסתמנת כנראה מהפכה רצינית. המדענים, בכל אופן, בטוחים בכך, ומודיעים לנשים שזמנן של הסטטיסטיקות העגומות עבר. תוך שנה שנתיים, הם מבטיחים, התמונה תשתנה מהיסוד, וכבר עכשיו, נשים אלה, הולך ופוחת במהירות מספרן של אלה שיזדקקו לגרידה.

מדובר בחומר פלא שכינויו המדעי RU 486 וזהו סטרואיד (בן־דוד חורג מאד, אם בכלל, של הסטרואיד הג'ונסוני) שמתמחה בעיקר בדבר אחד: חבלה עקבית בפעילות של ההורמון הפרוגסטרון. הנ"ל, כידוע, מופקד על התפתחות תקינה של הביצית ועל שמירת ההריון. מטבע הדברים, כשפעילותו מופרעת, בצורה עקבית ועקשנית, על־ידי אותו סטרואיד, הוא לא מצליח לעמוד במשימתו. ועל אף כל מאמציו מתנתק השק ההריוני מדופן הרחם, ובמלים פשוטות — מתרחשת הפלה. לאחר שהופק ה־RU 486 במתכונתו הנכונה, יוצר במינון הנכון, ונלקח בעיתוי הנכון, הוא הפך בן־לילה לחומר הכי IN בקרב הקהילייה הגינקולוגית הבינלאומית (ויש דבר כזה), והיום כבר די ברור שגלום בו כל הפוטנציאל הדרוש למהפכה מספר 2 — הגלולה להפסקת הריון.

את הקרדיט זוקפת לזכותה חברת התרופות הצרפתית ראסל אוקלוף, שבמעבדותיה פותח הפלא. האישור שנתנה השבוע צרפת לשימוש בגלולות החדשות הוא הצעד האחרון במסלול ארוך וקפדני שהיה על מדעני אוקלוף לעבור כדי לעבור משלב ההמצאה אל הייצור והשיווק ההמוני. ועדת בריאות ממלכתית שהוקמה בצרפת במיוחד לצורך בדיקת הנושא, קיבלה את ההחלטה לאשר את השימוש ב־RU 486 וקבעה שיינתן רק על־ידי רופאים במרכזים מיוחדים לתכנון המשפחה. יו"ר הוועדה, פרופסור ז'אן אלכסנדרה, דיווח לעיתונאים בצרפת על ממצאים של ניסויים רפואיים שנערכו בחומר לפני הגשתו לאישור. הממצאים מלמדים על הצלחה בכ־95 אחוזים מהמקרים שבהם נטלו נשים את הגלולה. עם זאת ציין הפרופסור, כי עדיין מדובר בנטילת 3 גלולות במהלך שלושה ימים ולאחר מכן — בקבלת זריקה המבטיחה יציאה מושלמת ומלאה של שאריות החומר ההריוני. בצרפת מתבצעות 150,000 הפלות בשנה (בישראל — כ־30,000) ולדעת מומחים תצמצם הגלולה החדשה את המספר ב־50 אחוז כבר בשנה הראשונה.

ניסויים נרחבים אחרים, שכללו אלפי נשים באירופה ובארה"ב, נראים הצלחה של למעלה מ־90 אחוז כשמדובר בשבוע הראשון לאיחור הווסת. שאר הממצאים נעים בין אחוזי הצלחה גבוהים יחסית ועד לניסויים אחרים שהסתיימו ב־10 אחוז הצלחה בלבד, כאשר הנשים שהשתתפו בהם היו בהריון מתקדם יותר. עקרונית מיועדת הגלולה לסילוק הריון בן שבועות אחדים — עד 8 שבועות. ככל שההריון בשלב מתקדם יותר, כך פוחתת היעילות. והמשמעות המעשית של אי הצלחה פירושה אמנם תוספת גרידה לגלולה, אבל מן הראוי לציין שמדובר במעין מיני־גרידה, כלומר, בפעולת ניקוי קטנה בהרבה מזו שהיתה האשה צריכה לעבור אלמלא הגלולה.

הדי ה־RU 486 לא פסחו על ישראל. חלוץ העוסקים בקסמו היה פרופסור שר, ראש אגף נשים במחלקת יולדות בתל־השומר. לפני שלוש שנים יצא לביקור אצל פרופ' סורו בצרפת, שהיה אז יו"ר האיגוד הבינלאומי של הגניקולוגים. לגמרי במקרה, הוא נקלע לישיבת מחלקה אצל סורו והאזין בעניין רב לבעיות ולפתרונות שהועלו שם. בשלב מסוים של הישיבה התדפק על הדלת מנכ"ל מחברת התרופות ראסל אוקלוף. הוא שלף מתיק את גלולת ה־RU 486 והיה מנוי וגמור עימו לשכנע את כל הנוכחים בפוטנציאל העצום של התגלית החדשה. שר, כאמור, שוכנע די מהר. הוא חזר לארץ ומיד פתח בהתכתבות עם נציגי החברה בצרפת ובישראל בבקשה שישלחו לו את החומר לצורך ניסוי. לאחר שהגיש הצעה למחקר זו אושרה בוועדת הלסינקי הגיע המשלוח המיוחל והמחקר התחיל.

מאחר שאותו סטרואיד היה כבר די נפוץ בעולם, נוסה על בעלי חיים והוכיח את עצמו ביותר ממדינה אחת, לא יכול היה הגניוס היהודי להרשות לעצמו להישאר בתחומי הניסוי הקיים. והיה ברור שהוא חייב לעלות על משהו יותר משוכלל, יותר מרשים ויותר מהפכני. ואמנם, שר והצוות שלו עובדים במקביל על שני מישורים: האחד, כולל ניסויים עם RU 486 על נשים מתנדבות. השני, עוסק בפיתוח מתוחכם יותר של גלולה ביונית, שגם תמנע הריון באופן קבוע וגם, אם במקרה יתרחש איזה הריון קטן, תפיל אותו. הדבר פשוט להפליא, טוען פרופ' שר. במקום לחכות למצב שכבר יש הריון, אשה תיקרא את ה־RU 486 באופן קבוע, ביום מסוים שהרופא יחשב אותו במיוחד עבורה. החומר יבוא בגלולה ויהיה פשוט לנטילה. הוא יעבוד על הפרוגסטרון וימנע את התפתחות ההריון בצורה בטוחה ביותר. אם מסיבה כלשהי, התחיל תהליך של הריון, הרי הוא יהיה הריון בן כמה ימים והגלולה תגרום לו להיפלט החוצה בלי כל קושי. האשה אפילו לא תצטרך לדעת אם היתה בהריון או לא.

שר וחבריו למחקר מנבאים גדולות ל־RU 486 מסיבה נוספת — עד כה, לא נתקלו בעולם בתופעות לוואי משמעותיות שייצר. כל תופעות הלוואי של הגלולה הישנה, למשל, אינן מופיעות בגלולה החדשה. הסיבה הפשוטה — מסתבר שהורמון האסטרוגן הוא האחראי העיקרי לבחילות, להשמנה, להופעת הפצעים ושאר פורענויות, והגלולה החדשה פשוט אינה מכילה אסטרוגן. כך גם לגבי תופעות לוואי וסכנות ידועות שטמונות בשימוש בחומרים שמגרים את השחלות ועלולים ליצור גרוי־יתר שחלתי. ה־RU 486 לא רק שאינו מגרה את השחלה, כי אם עושה פעולה הפוכה — הוא מדכא את פעילותה. הנסיון המצטבר הקצר בעולם לא נתקל בבעיות פריון כלשהן בעקבות השימוש בחומר. כמובן שיעברו כמה עשורים עד שניתן יהיה לומר בבטחון שאין לחומר השפעה על דור ההמשך ועל דור ההמשך של דור ההמשך של אמהות שנטלו אותו, אבל, כאמור, בשלב זה הוא נראה מבטיח.

הניסוי הישראלי הראשון ב־RU 486 הסתיים לפני חודשים אחדים. הוא התבצע בתל־השומר וכלל 10 נשים בגילאי 19־35. ביניהן גם כמה חיילות. כל הנשים היו בהריון בן 7־8 שבועות בעת הניסוי. הפניה אל הנשים היתה באמצעות הוועדה המאשרת הפלות. על פי שיקול דעתם, כאשר נתקלו במקרה שנראה להם מתאים, העלו בפני האשה את האופציה החדשה — לעבור הפלה ללא גרידה. מטרתו הספציפית של הניסוי היתה לבדוק האם נותרים שרידים של החומר ההריוני ברחם לאחר ההפלה כתוצאה מהשימוש בגלולה. זאת על אף העובדה שהנסיון העולמי המצטבר מצביע די בבירור על כך שאין צורך בגרידה נלווית. בצרפת, למשל, כבר ניתן אישור להשתמש בגלולה בלא תוספת גרידה. את פרופסור שר זה לא משכנע. הוא רוצה לראות במו עיניו. „נמליץ למשרד הבריאות על הגלולה הזו רק כאשר נהיה בטוחים באלף אחוז", הוא אומר.

הניסוי ארך שנה. הממצאים מלמדים על 100 אחוז הצלחה בהפסקת ההריון, ו־70 אחוז הצלחה בפליטה מושלמת של ההריון. (בשלושה מקרים היה צורך בגרידה חלקית נלווית). כל הנשים שהשתתפו בפרוייקט הנסיוני דיווחו על מחושים קצת יותר חזקים ממחושי וסת רגילה. אצל כולן התרחשה פתיחה טבעית של צוואר הרחם בלא צורך בהרחבה. פרופ' שר מדגיש נקודה זו במיוחד. עיקר הסכנה בגרידה נובע מאותו שלב של הרחבת צוואר הרחם. במידה שמשהו נפגע, הוא אינו חוזר לעולם למימדיו ולגמישותו הראשוניים, דבר שיוצר אינספור בעיות בהריונות הבאים. ההפלה עם הגלולה מנטרלת לחלוטין את הבעיה הזו. עשר הנשים נמצאות עדיין במעקב ובאות מדי פעם להיבדק במחלקה. הניסוי הבא יכלול כבר כמה עשרות נשים, הוא יתחיל ברגע שיינתן האישור הדרוש.

* * *

טליה (שם בדוי) היא אחת מתוך העשר שעברו על בשרן את החוויה. והיא הסכימה להעניק עדות אישית ממקור ראשון. היא תל־אביבית, בת 35 ואם לשלושה ילדים. בשל תחום עיסוקה ובשל טיבו האינטימי של הנושא ביקשה שלא להיחשף בשמה האמיתי.

„רציתי מאד ילד נוסף. לצערי הרב, הייתי בהריון ולא ידעתי על כך. בשלב מסוים, הייתי צריכה לעבור צילום רנטגן בבטן וכך הסתבר לי שאני בהריון. מאחר שהעובר קיבל קרינה חזקה נאמר לי על־ידי הרופא שלי שאני חייבת להיפטר מההריון הנוכחי. זו היתה מכה קשה אבל הבנתי שאין לי ברירה. הדבר שהכי הפחיד אותי היה שאולי לא אוכל יותר להיכנס להריון בגלל סיבוכים מהגרידה. אמרתי את זה לרופאים שוב ושוב, וכנראה זה מה שגרם להם להציע לי להשתתף בניסוי. הוועדה הפנתה אותי אל המחלקה בתל השומר. שם ישבו אתי וסיפרו לי על ה־RU 486. ביקשתי חומר רפואי, ושאלתי המון שאלות. קצת חששתי מתופעות לוואי או סיכונים. אבל פרופ' שר וד"ר מנשה הסבירו לי שאין לחומר הזה שום תופעות לוואי ושהוא בטוח לחלוטין. הם הרגיעו אותי. נתתי בהם אמון מלא. החלטתי שאני הולכת על זה.

„אחרי שעשו לי בדיקות ווידאו שאני מתאימה, קיבלתי את הגלולות. לקחתי אותן שלושה ימים, כל פעם שתי גלולות, כמו שרשמו לי. ביום שבו הופיע הדימום אושפזתי ללילה אחד, לא משום שהיה צורך אלא בגלל שהם רצו לעשות מעקב צמוד על כל שלב ושלב. זה היה דימום סביר עם כאב כמו של וסת, לא יותר. היו קצת יותר קרישי דם מהרגיל. זה הכל. בסופו של דבר, כן עברתי גרידה קטנה, משום שלא הכל יצא החוצה אבל פרופ' שר הסביר לי שאין מה להשוות את זה עם גרידה רגילה. באותו יום כבר הרגשתי טוב וחזרתי הביתה. המקרה שלי היה כנראה מוצלח. אם היו שואלים אותי — אני ממליצה בכל לב על החומר הזה ועל הטיפול הצמוד והמעולה של פרופ' שר והצוות שלו."

כמה חודשים לאחר תום הניסוי נכנסה טליה להריון. במהלך החודש החמישי התגלו בעיות. הרופא שלה מצא שהעובר לא התפתח כראוי וקבע שיש להפסיק את ההריון. טליה עברה טראומה קשה. היא נאלצה לעבור לידה של 10 שעות ולהיפרד, פעם שניה, מהתקווה לילד נוסף.

— האם לא חשדת מיד שיש קשר בין הניסוי לבין המקרה השני שקרה לך?

זה חלף לי בראש. שאלתי מיד את הפרופסור שטיפל בי. התייעצתי עם פרופסורים נוספים. הם אמרו שלא.

— איך הסבירו את מה שקרה?

הם אמרו שבגילי זה טבעי ושאין דרך למנוע זאת.

— וזה שכנע אותך לגמרי?

כן. אני מאמינה לרופאים שלי. יש לי חברה שילדה שלושה ילדים נורמליים ובהריון הרביעי היה מונגולואיד. יש לי חברות שהפילו בהריון שני או שלישי ככה פתאום. אין בזה חוקים. הכל יכול לקרות.

—אם היית צריכה, היית מוכנה היום שוב לעבור הפלת RU 486?

כן. זה תמיד עדיף על גרידה רגילה.

על עדותה האוהדת של טליה מעיב רק דבר אחד. למרות שפרופ' שר חזר והדגיש את עניין המעקב והקשר הצמוד עם הנשים לאחר הניסוי, לא היה לו צל של מושג לגבי הדרך שבו הסתיים הריונה השני. יותר מזה. במהלך הראיון, כאשר נתבקשו פרופ' שר וד"ר מנשה לתאם קשר עם אחת מהמשתתפות בניסוי, העלו מיד את שמה של טליה כדוגמה טובה משום שעד כמה שהיה זכור להם „היא גם נכנסה אחר־כך להריון בלי בעיות וילדה תינוקת". התחושה העכורה התגברה עוד יותר לאחר שד"ר מנשה, האסיסטנט של שר, הודיע כי טליה אינה מעוניינת להשתתף בכתבה מסיבות השמורות איתה. ולאחר שכשיחתי עם טליה הסתבר כי לא התקיימה כל שיחה בינה לבין ד"ר מנשה בעניין הראיון. יתכן שבאמת כל קשר בין הניסוי לבין ההריונה הלא מוצלח של טליה הוא מקרי לחלוטין. אבל עצם הנסיון של ד"ר מנשה להצפין אותה בשל כך, מדיף ניחוחות לא סימפטיים, וכך גם העובדה שלא הוא ולא הפרופסור ידעו בכלל על מה שעבר עליה, בסך הכל 6 חודשים לאחר השתתפותה בניסוי.

לפי דעתו של פרופ' שר, תוך שנתיים יאושר השימוש בגלולה החדשה בארץ. בינתיים, יצטרכו הוא ושותפיו למחקר לנסות למצוא תשובות לבעיות שעדיין עומדות פתוחות. למשל, לשאלה איך להביא את החומר ל־100 אחוז הצלחה. או לשאלה הסבוכה יותר — מה עושים במקרה שההריון נמשך בכל זאת? הרי אין כל בטחון שלא ייוולד תינוק עם מומים. וישנה הבעיה המוסרית - הגלולה למניעת הריון מונעת ביוץ ואין ספק, גם לאנשי הדת, שהיא לא גורמת הפלה. אבל הגלולה החדשה העתידית תינתן לאחר שהביצית כבר מופרית, ואז תישאל השאלה האם זו גרימת הפלה קבועה, מדי חודש, או שמא זו עדיין פעולת מנע?

אבל פרופ' שר אופטימי. זאת הפעם הראשונה בהיסטוריה, הוא אמר, שיש תכשיר יעיל שאינו מסכן את האשה. במשך אלפי שנים מה לא עשו נשים על מנת לגרום להפלות — רבצו בתוך אמבטיות לוהטות, המציאו כל מיני מסז'ים, קפצו קפיצות טלטלו את הגוף, עברו עבודה פיזית קשה, בלעו כינין בכמויות שכמעט גרמו למוות, ולהבדיל, עברו גרידות כירורגיות. מעכשיו, כל מה שהן יצטרכו לעשות זה לבלוע גלולה אחת קטנה צהובה.

זיוית אברמסון, סקסולוגית: „זה דבר נפלא"

„טמון בגלולה הזו שינוי עצום. מעבר לכך שבעצם זה אומר שלא יהיה קיים יותר מושג של הריון לא רצוי. בעיניים רפואיות, היה זה דבר נפלא. מבחינה בריאותית, אם נשים לא תצטרכנה לעבור יותר הפלות, ואם באמת לא יהיו תופעות לוואי וסיכונים אחרים, זו בהחלט פריצת דרך. זה גם יהיה הדבר שיגרום להפרדה הסופית והמוחלטת בין יחסי מין למטרת רביה לבין יחסי מין למטרת הנאה ורגש. מצד שני, לגבי נוער בעיקר, יהיו לגלולה הזו השלכות נוספות. אם יש משהו שגורם להם היום לחשוב רגע לפני, הרי זה הפחד מהריון. הם יודעים שמין זה דבר שמחייב סידורים כלשהם, שזה לא יכול להיות ספונטני לחלוטין כי מספונטניות לחלוטין יוצאים ילדים. וזה דווקא טוב בעיניי, משום שבקרב צעירים יש המון יחסי מין מיותרים, ומהסיבות הלא נכונות. הגלולה הזו תשנה את המצב וכן תאפשר מין בלתי מבוקר, על כל המשתמע מכך. בסך הכל אני חושבת שיש לגלולה הזו פוטנציאל גדול מאד. להרי קוראים קידמה. לא?"

ד"ר שגב, פסיכולוג קליני: „חידוש, לא מהפכה"

„מנסיוני בעבודה עם צעירים, הפחד מפני הריון כבר מזמן לא משחק תפקיד. יש גלולות. יש אמצעים אחרים. לכן לא הייתי משתמש בכינוי המצאה מהפכנית מפני שאת המהפכה במלוא מובן המילה יצרה הגלולה למניעת הריון וכל מה שיהיה מעכשיו לא יגיע לאותה עוצמה. יש לשער שכל מי שנטלה את הגלולה תתעניין בגלולה החדשה ותנסה אותה. זה בוודאי יקל על נשים, ואם באמת לא תהיינה תופעות לוואי, היא תהווה לפתרון המועדף. בקרב שכבות נחשלות יותר — ספק אם היא תהיה פופולרית. במקום שבו עובדים על עקרון כיבוי שריפות, לא יתקבל בברכה משטר כל־כך מתוכנן ומוסדר שמחייב לקיחה בדיוק ביום הנכון. לדעתי, יש חשיבות עצומה לשאלה איך ה־RU 486 הזה יוצג לציבור ובאיזה יחסי ציבור תלווה כניסתו לשוק. מעבר לכך, כל חידוש רפואי מעלה שאלות חברתיות ומוסריות שלא צופים אותן מראש, ואין ספק שכך יקרה גם ביחס לגלולה הזו."

לכל תשובה הוקצבו שתי דקות בדיוק

דליה שחורי, וושינגטון

תם העימות הטלוויזיוני השני, בין המועמד הדמוקרטי לסגן הנשיא, הסנטור לויד בנטסן, והמועמד הרפובליקני, דן קוויל. מפליא עד כמה השיפוט על המראה החיצוני קשור באישיות. עד שדן קוויל פתח את פיו, הוא באמת הזכיר את רוברט רדפורד, ונראה שג'ורג' בוש לא היה יכול לבחור בסגן נשיא יותר מוצלח: צעיר, שופע נעורים (בניגוד לבנטסן הזקן), מצליח (נבחר לסנטור בגיל 33), עשיר (עובדה שאינה מגרעת בארה"ב, אם כי מעריכים אותה יותר כשהכסף לא בא בירושה אלא בעמל כפיים). אמרו שקוויל הוא בן דור הצעירים שנולדו אחרי מלחמת העולם השניה והוא יביא את הצעירים האלה למחנה בוש.

אבל השמחה היתה קצרה. מעטים מאוד במפלגה הרפובליקנית ידעו מיהו דן קוויל. גם התקשורת כמעט לא הכירה אותו. בדרך הטבע החלו להתעניין בו, ומה שלא קורה אצל פוליטי־קאים ותיקים — התקשורת מתעניינת אך לא מוצאת אצלם כלום, כי אם היה משהו, הוא כבר היה נמצא מזמן — זה קרה אצל קוויל. גילו שהשתמט משרות בויאטנם אף־על־פי שהיה כבר אז, ולא רק לאחר מעשה, תומך נלהב במלחמה זו. התקשורת לא סיימה לשאול איפה כאן היושר והעקביות ואיך יוכל אדם כזה לשרת בתפקיד הנכבד של סגן נשיא ולהסתכל בעיניהם של חיילים לא פרוטקציונרים, שלחמו בויאטנם — ויצא שוב לאוויר העולם הסיפור של הלובייסטית פולה פרקינסון, אותו כבר סיפרה פעם ועכשיו חזרה וסיפרה אותו פעם שניה, על סוף השבוע שבילתה עם חברה הקונגרסמן ועל נסיונו של הסנטור קוויל להתעסק אתה באותו סוף שבוע. קוויל הכחיש והכחיש, אבל האמריקנים אוהבים נשיא, ולעניין זה גם סגן נשיא, נקי מרבב, שאינו צריך אפילו להכחיש דברים כאלה, ובעידן השמרני של רייגן על אחת כמה וכמה.

פרשת פרקינסון עוד לא הסתיימה, שכן הגליון הבא של ה"פלייבוי" יישא את סיפורה האכסקלוסיבי, שגם אם הוא בנוי על בלימה, הוא יזיק לקוויל. כבר בוועידה הרפובליקנית בניו־אורלינס הביעו צירים רבים, שלא לייחוס, אכזבה מבחירת קוויל, ואכזבה מג'ורג' בוש שבחר בקוויל. אבל הימים שאחרי הוועידה רק הגדילו את מפח הנפש. הנה נתגלה עוד, שקוויל הפעיל פרוטקציה כדי להתקבל ללמודי ערב במשפטים, לאחר שלא יכול היה להתקבל ללמודי משפטים כסטודנט מן המניין בשל ציוניו הגרועים. מוריו זכרו אותו כתלמיד רע. התקשורת החלה תובעת מקוויל לפרסם את ציוניו. קוויל ורעייתו מרילין, שהיא עורכת־דין במקצועה, טענו שיש כאן ציד מכשפות. קוויל הופיע בפני התקשורת ותבע ממנה בקול בכייני לעזוב לנפשו, כי יש לו אשה וילדים קטנים.

בינתיים התברר, שגם רקורד ההצלחה המסחררת של הסנטור הצעיר בקונגרס ובסנט אינו מזהיר כל־כך. הוא היה חבר קונגרס לא בולט לחלוטין וגם ביצועיו כסנטור לא זכו בהערכת חבריו על הגבעה. זאת בניגוד בולט להערכה ולכבוד האופפים את לויד בנטסן, אדם שלא דיברו עליו הרבה, אבל ברגע שהודיע דוקאקיס על בחירתו לסגן נשיא, מלאה הארץ שבחיו, דמוקרטים ורפובליקנים כאחד. בנטסן הוא אחד הסנטורים המכובדים באמריקה, ומה שנראה לצופה מן הצד כזיקנתו המופלגת, תכונה ויזואלית שבלטה מאוד לעיני, נראה לאמריקנים כיתרון הנסיון והתבונה.

קוויל, שהדעת נתנה כי הוא מנוסה בהופעות בפני קהל — אחרי־הכל השתתף בכמה מערכות בחירות לקונגרס ולסנט ואף נאם בשני הבתים — התברר כתינוק פוליטי. הופעותיו היו מגומגמות, מביכות, לא מלוטשות, מעידות על בורות. ככל שחלפו הימים הן הפכו עלובות יותר, כי גם בטחונו העצמי הפרחחי, שציין אותו בתחילה, התערער. השיא היה הגמגום שלו בקשר לשואה, שהטיל ספק אם הוא יודע בכלל מהי, מתי היתה ואיפה. קטע הגמגום הוקרן על־ידי רשתות הטלוויזיה בנדיבות לב רבה, וזה היה כנראה הקש ששבר את גב יועצי התקשורת של ג'ורג' בוש. לפתע פתאום חדל בוש להזכיר את קוויל בנאומיו. לפתע פתאום חדל קוויל לדבר עם עתונאים, ובוודאי לתת מסיבות עתונאים. לפתע פתאום מצא קוויל את עצמו חורש מקומות נידחים באמריקה, שם לא כל־כך משנה אם יגיד שטות אחת או יותר.

למן היבחרו למועמד לסגן נשיא היתה הטענה העיקרית שהופנתה נגדו האפשרות שיקרה משהו לנשיא, ואז, לפי החוקה, תעבור הכהונה לידיו. מתוך 16 נשיאים אמריקניים שכיהנו במאה הנוכחית, שישה כיהנו קודם כסגני נשיא. היה מי שחישב ומצא, שהסיכוי של קוויל לכהן כנשיא, לפי סטטיסטיקה שמתחילה במלחמת העולם השניה, הוא 50:50. הדבר עורר חשש בציבור האמריקני. מי שדאג להזכיר לו אפשרות סיוטית זו היה לויד בנטסן, שבנה סביב אי התאמתו של קוויל לכהונת נשיא ארה"ב את מסע הבחירות שלו.

באופן מפתיע הראו משאלי דעת הקהל עליה מתמדת בתמיכה בג'ורג' בוש. אולם הסברה היתה, שבלי קוויל היתה התמיכה בבוש גבוהה הרבה יותר. על פי התחלקות הנשאלים התברר, כי הצעירים מסוייגים מקוויל, "הדמוקרטים של רייגן" (כלומר, המצביעים המסורתיים למפלגה הדמוקרטית שהצביעו במערכת הבחירות האחרונה בעד רייגן) לא יצביעו בעד בוש וגם ציבורים אחרים מגלים היסוס. ערב העימות בין בנטסן וקוויל החלה האכזבה מקוויל להיראות גם בתוצאות משאלי דעת הקהל. בוש החל לפתע מוריד גובה. הפער בינו ובין דוקאקיס הצטמצם לשתי נקודות. בוש — 45 אחוז, דוקאקיס — 43.

לקראת העימות היתה מערכת הציפיות מקוויל כה נמוכה, עד שהפרשנים המקובלים של אמריקה היו בדעה, שזה פועל לטובת קוויל. אמרו, שאם הוא לא יירק ולא יפלבל בעיניו ולא יאמר שטויות נוראיות אלא ייתן הופעה מאוד צנועה — הוא ינצח. היו אף כאלה שהגדילו לטעון, שבעצם קוויל כן יודע לדבר, לעומת בנטסן, שאינו מנוסה כלל בעימותים טלוויזיוניים. בא הערב הקובע, ערב יום ד', והשניים התייצבו מול המצלמות באודיטוריום האזרחי של אומהה נברסקה. שניהם גבוהים, שניהם בחליפות אפורות וחולצות לבנות, שניהם בעניבות עם פסים גדולים באלכסון. קוויל מתפוצץ מנעורים ומריץ, בנטסן רציני, שקול, מחייך, אצילי. בנטסן התייצב מאחורי הדוכן שלו והחל לשרבט משהו. קוויל לקח כוס מים.

שאלה ראשונה לקוויל: נמתחה ביקורת על החלטתך להישאר מחוץ למלחמת ויאטנם ועל ציוניך העלובים באוניברסיטה. לפני שבוע אמר מזכיר המדינה לשעבר אלכסנדר הייג שבחירתך היתה הדבר הטפשי ביותר שבוש עשה. הסנטור בוב דול אמר, שהבחירה היתה יכולה להיות יותר טובה. מדוע לא השארת רושם יותר טוב על אנשים שיכלו לראותך מקרוב?

לא נעים. אבל קוויל התכונן. הוא החל לדקלם תשובה על כך שהשאלה היא בעצם אם הוא כשיר לכהן כסגן נשיא ארה"ב או כנשיא ארה"ב ותשובתו היא כן והוא יסביר למה. הוא אמר שיש לו נסיון וכישורים בשלושת הנושאים, שיעמדו, לפי קביעתו, על סדר היום האמריקני בנשיאות הבאה: בטחון לאומי ופיקוח על הנשק, נושאי תעסוקה וחינוך, הגרעון בתקציב הפדראלי. חוץ מזה, אם כישורים הם הנושא, לבוש יש יותר נסיון מזה של בנטסן ודוקאקיס גם יחד.

קוויל נשאל אותה שאלה, על התאמתו לכהונת הנשיא, שלוש או ארבע פעמים. בכל פעם דיקלם פחות או יותר את התשובה שהובאה לעיל, פרט לפעם אחת, בה אמר, בתשובה לשאלה מה הדבר הראשון שיעשה כנשיא, שהוא יתפלל — ואחר־כך יאסוף את אנשי הנשיא למיפגש ראשון. הוא כמעט איבד את שליטתו העצמית בנושא הזה, אבל גם אם בסופו של דבר שמר על חזות כמו־מאופקת, הוא נראה מתוח, נטול חוש הומור לחלוטין, נטול הברקות, נטול דמיון ושאר־רוח. אחד הפרשנים אמר עליו לאחר העימות: "הסיכוי שקוויל יהיה נשיא עושה אותי עצבני".

בנטסן, שהופיע מולו, נתן תשובות מלאות ומפורטות, שהראו על בקיאות רבה בחומר, על יכולת עמידה בלחץ, על הבנה עמוקה של התפקיד ודרישותיו. לבנטסן לא היה קל, מפני שקוויל — לפחות לפי התוכנית — היה אמור לנסות לתקוע טריז בינו ובין דוקאקיס ולהראות כי בנטסן שייך בעצם בדעותיו למחנה הרפובליקני. לא רק שזה לא הלך לקוויל. דבריו היו רצופים השמצות כלפי בנטסן ודוקאקיס והמפלגה הדמוקרטית, בעוד בנטסן הסתפק בהסברים מדוע כדאי להצביע עבור הדמוקרטים. מדבריו היה קשה לנחש שיש רפובליקנים בעולם. האמריקנים מעדיפים גישה זו על פני השמצות וקריאה בשמות.

דן קוויל, מתפוצץ מנעורים ומריץ

לויד בנטסן, רציני ושקול

צילום: אי.פי.

אף כי השאלות היו לעתים ישירות מאוד, ביקורתיות וכלל לא נעימות, היה העימות כפוף לכללי משחק קשוחים ביותר, שסוכמו בין ראשי שני מטות הבחירות עוד לקראת העימות הראשון בין בוש ודוקאקיס. ההגבלות באו מצד אנשי בוש, שרצו להגן בשעתו על בוש ועתה על קוויל. על פי הגבלות אלה נאסרו שאלות "פולו־אפ" (הבאות בעקבות עניין קודם). מול המתמודדים הועמד צוות עתונאים מוסכם, שמנה מנחה ושלושה כתבים. כל אחד לפי הסדר היפנה שאלה לבנטסן ושאלה לקוויל. לכל תשובה הוקצבו שתי דקות בדיוק, ועל כל תשובה ניתנה ליריב זכות התגובה במשך דקה. בסיום ניתנו לכל מועמד שתי דקות להודעת סיכום.

כללים נוקשים אלה כמעט עיקרו לגמרי את האפשרות לעמוד באמת על טיבו של המועמד. "ליגת נשים מצביעות", שמימנה בעבר חלק מהעימותים האחרון, צפוי בעוד שבוע, בין בוש ודוקאקיס בגלל המסגרת הנוקשה והמלאכותית שנקבעה לעימותים אלה. גם עימות בנטסן־קוויל היה רחוק בספונטאניות. אולי משום כך היה מעניין במיוחד לעקוב אחרי המתמודדים ולראות איך הם מצליחים (או לא) להעביר את המסר שלהם, או לסדר את היריב, או לסחוט מחיאות כפיים מהקהל.

כל־כך מעט ציפיות היו מדן קוויל, המועמד הרפובליקני לסגן נשיא ארה"ב, עד שבעימות הטלוויזיוני עם לויד בנטסן, המועמד הדמוקרטי, הוא יצא כמעט בסדר. לא לפני שהישווה את עצמו לג'ון קנדי וגם ציטט את הסבתא שלו

בנטסן הראה חוש של דמיון כאשר ניצל את זכות התגובה שלו כדי לחזור לעניין קודם ולתקן האשמה כלפיו, שהוצגה על־ידי קוויל בצורה מעוותת. אך בדרך־כלל שמרו המועמדים על הכללים והירבו להקשיב זה לזה ולהתבונן זה בזה. שניהם קיבלו אותן הנחיות מאנשי התקשורת שהכינו אותם לעימות כמו בובות: בעת התשובה לשאלה להסתכל בשניות הראשונות על העתונאי השואל ומיד לאחר מכן לעבור למצלמה שתראה אותך מישיר מבט אל הצופה.

פעם אחת חטף קוויל על הראש בלי חכמות — כשהישווה עצמו לג'ון קנדי. קוויל: "יש לי נסיון בקונגרס כפי שהיה לג'ק קנדי כשרץ לנשיא". בנטסן: "סנטור, אני שרתתי עם ג'ק קנדי. הכרתי את ג'ק קנדי. ג'ק קנדי היה חבר שלי. סנטור, אתה לא שום ג'ק קנדי" (מחיאות כפיים סוערות). "סנטור, אתה הוא זה שעשית את ההשוואה ואני הוא זה שהכרתי אותו היטב. באמונה, אתה כה רחוק ממנו במטרות שהצבת לארצנו, שאיני סבור שההשוואה היתה במקומה". זה קטע שכבר צוטט הרבה כו בערב, אחרי העימות, בכלי התקשורת. ועוד קטע, בו יוצא קוויל טיפש וגולמני, הוא כאשר, בתשובה לשאלתו של תום ברוקאו (אנ.בי.סי) על נסיון שעיצב את הפילוסופיה של חייו — סיפר על סבתו בת ה־97, שאמרה לו בילדותו: אתה יכול להשיג כל דבר שאתה רוצה, אם רק תכוון עצמך לקראתו ותפעל להשגתו. זה נשמע כמו פתגם סיני עתיק. "זו עצה של סבתא מהמערב־התיכון לנכדה. אנשי דוקאקיס מזלזלים בדברים כאלה", אמר קוויל, מנסה ליפות את המשפט הבאנאלי שהוציא זה עתה מפיו. אחד הפרשנים, כן או לא איש דוקאקיס, אמר שזה הזכיר לו את הנשיא לשעבר ג'ימי קארטר שדן על פיקוח הנשק עם בתו איימי.

תם עימות קוויל בנטסן. קוויל יצא בו הרבה יותר טוב ממה שציפו, אבל לא מספיק טוב כדי שהבוחר יצביע עבור בוש ולא יחשוש מן האפשרות, שקוויל יגיע יום אחד למשרד הסגלגל. מי שיצא טוב הוא בנטסן. מישאל טלפוני שערכה רשת איי.בי.סי מיד לאחר תום העימות בקרב מידגם מייצג של 600 איש הראה, כי 51 אחוז חשבו שבנטסן ניצח, 49 אחוז חשבו שקוויל ושני אחוז לא היו בטוחים. אך בשאלה נפרדת, האם בנטסן מתאים יותר לכהן כסגן הנשיא, השיבו 87 אחוז ב"כן" ורק 12 אחוז ב"לא". אחוז אחד לא היו בטוחים. על אף הישגו המרשים של בנטסן, לא חל שינוי מכריע, נכון לומר — עדיין, באופן ההצבעה הכללי. לפני העימות אמרו 50 אחוז שיצביעו בעד בוש, ואותו אחוז הודיע אחרי העימות כי יתמוך בבוש. התמיכה בדוקאקיס עלתה, לעומת זאת, מ־45 אחוז לפני העימות, ל־48 אחוז אחריו.

הניבוי שלי הוא מירוץ צמוד מאוד בימים הקרובים עם הסתמנות יתרון לדוקאקיס, שאולי יצליח להופכו להישג בטוח, אם ישחק נכון וימצא את הדרך להקרין יותר מנהיגות, שמחת חיים ובטחון עצמי ממה שהקרין עד כה. הוא נראה עצוב, יותר מדי עדין ואינטליגנטי עבור המסרים הקצרים, החדים והגסים שאנשי התקשורת שלו מכינים עבורו (כמו אנשי התקשורת של בוש עבור בוש), פחות מדי תקיף כשעליו להגן על ערכי הליבראליזם, שרייגן ובוש הצליחו להפוך אותם למילה הכי גסה באמריקה. □

צבי גורן

כמעט בלי משים, ואולי גם ללא כוונה, מתפתחת מעצמה חדשה בעולמנו, ארגון האומות המאוחדות. רבים, ובראשם חמש החברות הקבועות במועצת הבטחון, תולים בו ובמזכ"ל הנמרץ חאווייר פרז דה קווייאר, תקוות לסדר חדש. לעומתם, דווקא אלה שעיצבו את הפיכת האו"ם לזירה של התגוששות מילולית, ובעיקר מדינות העולם השלישי, רואים בדאגה מסוימת איך הם מאבדים את השליטה בארגון, ועניניהם משניים לבעיות הגדולות המטרידות את מוסקבה, וושינגטון, לונדון, בייג'ין ופריס.

אחרי שנים של תסכול, שהביא עמו גם זלזול בארגון, ואפילו סנקציות כלכליות "נגדו", באה לו עדנה. ביטוייה הקלים יותר הם בבדיחה המהלכת עתה ברחוב ניו־יורק, המסבירה את פריחת האו"ם בכך שהמעצמות הגדולות הגיעו למסקנה שבית הזכוכית הוא עתה המקום הבטוח ביותר בעיר. בדיחה מזה, ולעומתה, השבוע כבר מרכזים על כך שסילוקו של גרומיקו מצמרת ברית המועצות באה לבשר לארגון הבינלאומי שמוסקבה רצינית מאוד ברצונה לראותו פעיל. כי ותיקי הארגון יודעים לספר שגרומיקו, בנאומיו הארוכים, היה הסמל לתרדמה הארוכה שנפלה על האו"ם, ואדון "נייט" היה הנגיף המשתק העיקרי, וממנו למדו האחרים את נוחות הוטו.

עתה, אומרים שם, נפתח עידן חדש. האו"ם מתחיל סוף סוף לכהן בתפקיד שהוטל עליו לפני ארבעים ושלוש שנים, לא באמצעות הצהרות והחלטות ריקות מתוכן, אלא במעשים. נראה כי המזכ"ל עשה סקר חשוב מיד עם כניסתו לתפקיד לפני שבע שנים: הוא בדק את כל ההחלטות שנתקבלו, הן בעצרת הכללית, הן במועצת הבטחון ובוועידות האו"ם האחרות, ושלף מתוכן את אלה שראוי לטפל בהן, אט אט, ובאמצעותן להערות דם חדש לעורקי הארגון. לא כמינהל המקיים את עצמו אלא כגוף שנועד לשרת את שלום העולם ואת רווחתו המדינית. בימים אלה ממש, למשל, הוא שב מביקור בדרום אפריקה שבה פעל לזירוז החתימה על הסכם אנגולה והעברת נאמיביה משליטת פרטוריה לידי אונייטאג, קבוצת־הסיוע־למעבר של האו"ם. בכך הוא מקווה להגשים את החלטה 435 של מועצת הבטחון, שהתקבלה לפני עשר שנים על מנת להבטיח את עצמאות נאמיביה, שהיתה בעבר מושבה גרמנית, והיא עתה זירת־הפקר בין אנגולה (והפטרון שלה, קובה) לבין דרום אפריקה הלבנה. עתה הסכימה פרטוריה שהאו"ם ישלח קבוצת חלוץ טכנית כדי לבדוק את התנאים והצרכים של אונייטאג כאשר תגיע העת לפעולתם של 7,000 החיילים ו־1,000 האזרחים שהכוח הזה ימנה שם. הסכמתו של בותה לשיגור קבוצת החלוץ, נחשבת הישג של ממש למזכ"ל, בדרך להישג המשמעותי יותר של חיסול הסכסוך בן 15 השנים.

מזכ"ל האו"ם, דה קווייאר. העיקרון, ששום צד לא ימצא עצמו מושפל

במסדרונות האו"ם גוברת התחושה כי נפתח עידן חדש והארגון מתחיל סוף סוף לכהן בתפקיד שהוטל עליו לפני ארבעים ושלוש שנים, לא באמצעות הצהרות והחלטות ריקות מתוכן, אלא במעשים

דה קווייאר הגיע לפרטוריה כשהוא נהנה מיוקרה רבה, לא מעט בזכות הסכם הפסקת האש בין אירן לעירק, שרק מעטים מתעלמים מחלקו בהשגתה. מאמציו הבלתי נלאים, גם כאשר אחרים פקפקו באפשרות, זכו בסופו של דבר בגיבוי של מוסקבה ושל וושינגטון. אמנם שיחות ז'נבה נקטעו לפני שהושג הסכם שלום בין בגדד לטהרן, אך הוא ממשיך ללחוץ למען חידושן, ונוקט כל אמצעי דפלומטי, ובעיקר חשאי, העומד לרשותו. בשלב הזה, אומרים, הוא יצר אווירה של אמון בתהליך, ואפילו החזיר את איראן לחיק העמים, עד כדי כך שמדינות שניתקו יחסיהן עמה, כמו בריטניה, הן עתה ראשונות לחדש את הקשרים הדיפלומטיים עם טהרן. הרווח לכל צד ברור, כפי שהמזכ"ל טרח להדגיש בכל עת.

נראה כי דה קווייאר הצליח במשימה שנטל על עצמו כאשר נכנס לתפקידו במקומו של ולדהיים, האחראי לא מעט לקיפאון־קיבעון שתקף את האו"ם. המזכ"ל המקסיקני החליט כי הארגון שלו חייב למלא את יעודו באורח פעיל, והכניס עצמו לעובי הקורה של סכסוכים נצחיים רבים, כמו אפגניסטאן, סהרה המערבית, קפריסין, קמבודיה ועוד. השיטות שלו, יודעים לספר, אינן חיוכים. ההיפך מזה. הוא מאיים, בעזרת ממשלות שיש להן השפעה כלשהי על צד זה או אחר בסכסוך, והוא מכין תכניות להסדר או הסכם, לפי העניין, ועל פי העקרון ששום צד לא ימצא עצמו מושפל בסופו של הסכסוך. בעיקר הוא מתעקש על חשאיות. רק נוכחותו, גיחותיו הרבות אל בירות העולם, גלויה לכל. ועתה, יותר מבעבר, היא אומרת שמשהו זז, ולא רק המזכ"ל.

בשבוע שעבר החליטו חמש החברות הקבועות במועצת הבטחון כי ההצלחות האחרונות מחייבות שינוי בדרך הפעולה שלהן, ושל הארגון. הן הסכימו כי יש להגביר את המאמץ המשותף להביא פתרון לשלוש בעיות דחופות: נמיביה, קמבודיה והמזרח התיכון. בנושא השלישי גם נשמעים קולות התובעים שהאו"ם יתארגן למשימה של התערבות פעילה בתהליך השלום, ואפילו יטול על עצמו את הנאמנות לשטחים שישראל אמורה לפנות על פי החלטות 242 ו־338 של מועצת הבטחון, אם יהיה הסכם ברוחן.

ההחלטה שנתקבלה באוסלו להעניק את פרס נובל לשלום לכוחות האו"ם באה בעיתה, וגם אם היא אכזבה אישית לדה קווייאר, היא מחזקת אותו ואת מאמציו (ואת סיכוייו לקבל את הפרס בעצמו בעתיד הקרוב). אם היה ספק בזה, כאן התגובות על ההחלטה, בכל רחבי העולם, והבהירו כי התפקיד שכוחות האו"ם ממלאים, בהצלחה גדולה כמו בגולן או בקפריסין, או אפילו בפחות מזה, וכמחיר דמים כבד יחסית, כמו בלבנון, הוא אחד מאלה שבגללם צריך להחזיר לאו"ם את היוקרה שחזו לו מייסדיו. אחרי שנתרגל, אומרים, לכך שהאו"ם מסייע לפתור סכסוכים, אם בדיפלומטיה ואם בנוכחות הכוחות בשטח, אולי גם נגיע לעיקר, כשהאו"ם יצליח למנוע התפרצויות של מלחמות, קטנות או גדולות, המסכנות את שלום העולם ואיזונו.

התחושה הכללית עתה היא שאין עוד לדבר על התעלמות מהאו"ם. האות ליחס המזולזל, או הכועס, בגלוי, ניתן לפני 15 שנים, בעקבות אותה החלטה אומללה של העצרת הכללית שהשוותה את הציונות לגזענות. העולם השלישי חגג, המערב איבד עניין. ובלי המערב, גם לגוש המזרחי לא היה מה למצוא שם. המחיר היה מחיר כבד, ובמזומן. או ליתר דיוק, בהעדר מזומנים בקופת האו"ם. ארה"ב לבדה, שממממנת כרבע מתקציב הארגון, נותרה חייבת לו כ־626 מיליון דולר ערב כינוסה של העצרת הכללית בחודש שעבר. תשע מדינות אחרות, קטנות וגדולות (כולל ישראל, ברית המועצות, ברזיל, איראן ודרום אפריקה) היו חייבות מאה מיליון דולר ביחד. הנטל העיקרי כמובן הוא בתחום המימון והאחזקה של כוחות האו"מ. סכום הכסף שיוענק להם יחד עם מגילת פרס נובל הוא 400 אלף דולר, וזה כמובן אפילו איננו מרפד את תחתיתו של התקציב הדרוש לאחזקתו, כאשר מחיר אחזקת הכוח באפגניסטן באוקטובר מוערך ב־5 מיליון דולר, והאומדן התקציבי לכוח האו"מ בין עירק לאיראן הוא 40 מיליון דולר, ו־800 מיליון דולר יהיו דרושים ככל הנראה למימוש תכנית העצמאות של נאמיביה. החלטתו של גורבאצ'וב להוציא את צבא ברית המועצות מאפגניסטאן הויזה מעט את היד האמריקנית, ועד סוף השנה היא עתידה להעביר למזכ"ל כמעט שליש מהחוב של וושינגטון.

שיתוף הפעולה בין שתי המעצמות, ובינן לבין האו"מ, הוא תנאי חיוני לחיים החדשים שמנסים להפיח בארגון. הנשיא האמריקני אמור להביא לשינוי בהחלטת הקונגרס שלו, המגבילה את השתתפות ארצות הברית בתקציב האו"מ ל־40% אחוז מהחלק שלה. מזכ"ל האו"מ, מצדו, ומנהיג ברה"מ, מצדו, נענו לתביעה האמריקנית, לפיה יוקטן כוח האדם המועסק באו"מ, יינתן לוושינגטון ולתורמות הגדולות פיקוח על התקציב, ויוארכו תקופות העסקתם של הסובייטים באו"מ (כך שיצומצם מעגל הריגול של ברית המועצות, המתקיים על חילופי־גברי תדירים מדי לטעמה של הארץ המארחת).

הסובייטים גם עשו מחווה אחרת כלפי האו"מ, כאשר כינסו במוסקבה בחודש שעבר ועידה בינלאומית על "תפקיד האומות המאוחדות בעולם בלתי תלוי". השינויים הניכרים, אם במהות ואם בסגנון, במדיניות החוץ של ברית המועצות, נותנים גם ביחס אל האו"מ, ומוסקבה מרעיפה הצעות לשינויים ושיפורים בעבודת הארגון, כמו הצעתו של שווארדנאדזה בנאומו בעצרת בשבוע שעבר, לכונן מועצה אקולוגית עולמית, שתהיה נאמנות־או"מ של איכות הסביבה הגלובאלית. כי עד כה, לפחות, במוסקבה נשמרת בעינה התפיסה שיש לחזק את הגוף הבינלאומי, אחרי שנים של ערעור מעמדו בגלל מחלוקות מזרח־מערב. בתחום זה, אגב, מסייעת לגורבאצ'וב ידידתו מלונדון. ראש ממשלת בריטניה רוצה אף היא שהאו"מ ירחיב פעילותו לתחום של איכות החיים, ובעיקר בכל הנוגע למערכה נגד ההידרדרות האקלימית, והתחממות כדור הארץ כתוצאה משריפת יערות ושימוש בדלק המופק ממאובנים. אחרי שהאו"מ סייע להשיג הסכמים לפיקוח של השימוש בכימיקלים, שחררו בשכבת האוזון כבברה, מאמינים בבריטניה כי הוא יכול לסייע גם בתחום האקלים.

השגריר הבריטי לאו"מ הוא מומחה לשינויי אקלים.

ואמנם, שינוי אקלים הוא הביטוי המתאים ביותר כיום כדי לתאר את האמון המתחדש ביכולתו של האו"מ לפעול פעולה משמעותית בזירה הבינלאומית. השלבים הבאים גם החזרת האמון לארגוני־הסמך, כמו אונס"קו, ארגון המזון, ארגון הבריאות ואחרים, שבדרך־כלל נושאים בעול המוטל עליהם חרף כל המהמורות הפוליטיות הנקרות בדרך. דה קווייאר הבהיר ל־159 החברות בארגון (ועוד היד נטויה) כי החדרתם של יריבויות אידיאולוגיות, או התנצחויות פוליטיות, לפעולת הארגונים האלה, גררה עמה את הארגון כולו אל התחום המסוכן של שיתוק והדלון, ופגעה באמינותו כגוף הפועל מטעם הכלל, למען הכלל. אלה שהתקשו לקבל זאת, ובעיקר מדינות העולם השלישי, למדו עד מהרה כי גם למזכ"ל יש כוחו כוחן של המעצמות.

אלה הבינו את המסר שלו טוב, ובמהירות: בעידן החדש, על סף המאה העשרים ואחת, אין די בהסכמים על פירוק החימוש, השמדת טילים, ואמנות יפות הנחתמות ונשכחות מיד. יש לכונן ומיד, ארגון בינלאומי יעיל, שיסייע לעולם להתקיים, וייקרא שמו "האומות המאוחדות". לו יהי. □

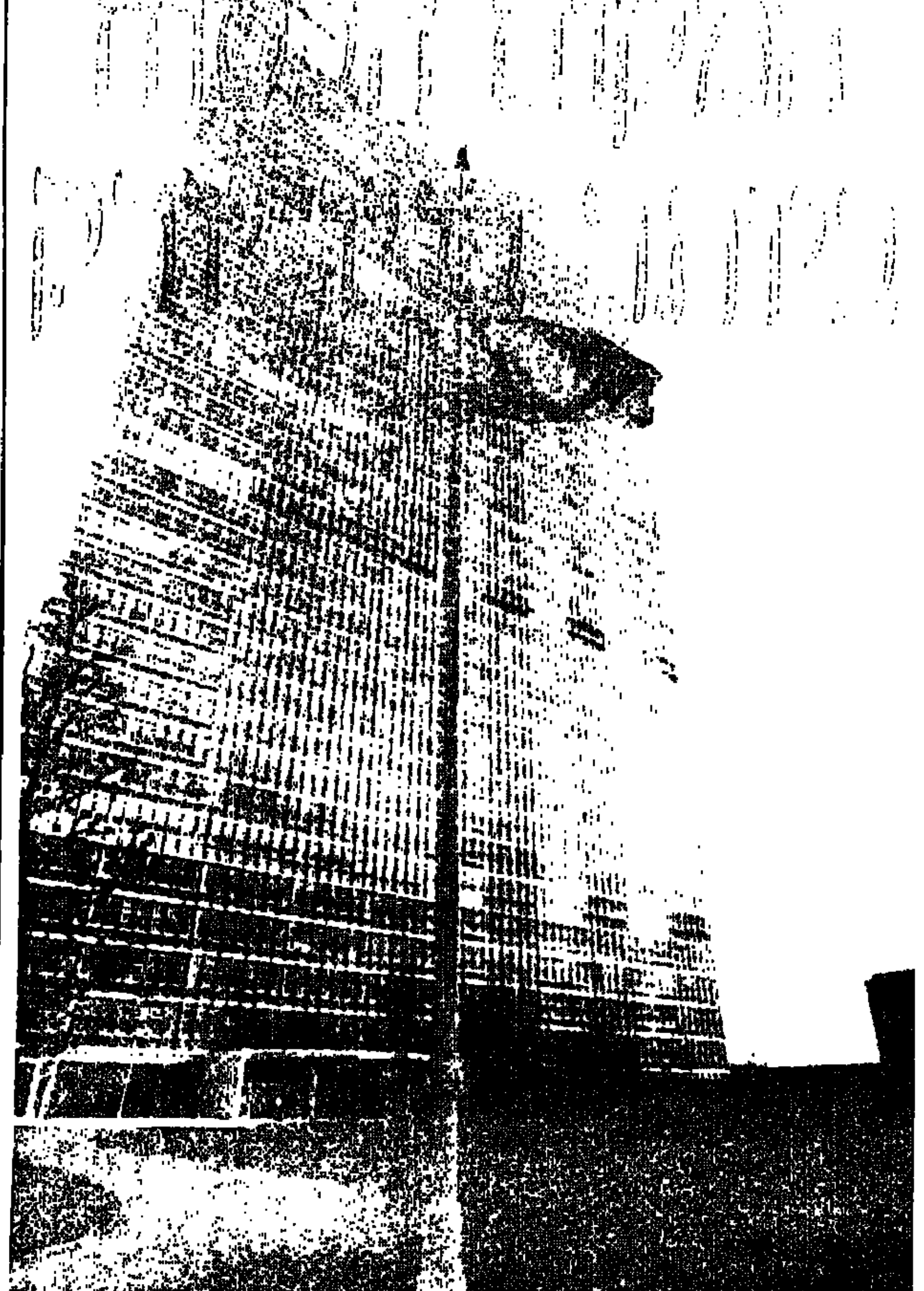

צילומים: אי.פי.

יש דיבור

עורכת עמלה עינת

אהבה חד־פעמית

חי־צורה

רמה לי שהמאהב הרומנטי ביותר בטבע הוא החבר גמל־שלמה שיכונה להלן גמ"ש, שכן הוא זוכה להזדווג עם זוגתו פעם אחת בלבד! או חבר'ה, קודם כל הפסיקו לקטר! ומי שחושב שפעם אחת זה הרבה, או מספיק, שיקום!!!

לרוב הגמ"שים צבעי הסוואה מעולים. גמ"ש ירוק האורב לטרפו על צמח ירוק מוסווה בצורה כה מוצלחת, שהקרבן פוסע לא פעם ישירות לתוך פיו הטורף וטרפידיו (רגלי הטרף שלו) הרצחניות. הגמ"ש המדברי עושה זאת על משטחי הלס של הנגב באותה מידה של הצלחה.

יש בין הגמ"שים כאלה שאף דומים לענפי עצים יבשים ולפרחים צבעוניים' הכל כדי להסוות ולצוד את טרפם.

בעונת הרבייה ניצב הזכר בפני בעיה רצינית - כיצד לזהות את הנקבה המוסווית היטב. סמכו עליו שהוא מצליח להתגבר על הבעיה ולמצוא את הגברת המתינה. אולי היא מפיצה קצת עקבות ריחניים של פרומונ־ימין וכך מושכת אותו ואולי הוא פשוט משקיען שאינו מוותר וכך הוא מוצא אותה.

מכאן ואילך הסיפור פשוט למדי. הגברת גמ"ש עומדת בשקט ובסבלנות צייתנית ומאפשרת למאהב הנלהב להזדווג איתה ללא הצגות והקדמות רבות. אולם עתה, אחרי שהפתי החל בהזדווגות, הוא מגלה שטעה את טעות חייו. בעוד חלקו האחורי של גוף הגמ"שית נהנה מתענוגות המשכב, פונה חלקה הקדמי לתענוגות הגסטרונומיה. היא תופסת את הזכר המסכן בטרפידיה הקוצניים ומתחילה לאכול אט־אט אך בהתמדה את ראשו. על אחד כזה נאמר כבר שאיבד את ראשו בגלל האהבה. אולם הגמ"ש הזכר כל כך שקוע באקט המיני, שאף אינו שם ליבו לעובדה שכורתים לו את הראש. ייתכן שאם היה מרגיש בכך היה מנסה להתחמק מן הסיפור, למרות שהנקבה גדולה ממנו ואחיזת טרפידיה היא אחיזה רצחנית.

בסופו־של־דבר מת המאהב הדגול בזרועות אהובתו, לא לפני שהזריע אותה והיפרה את ביציה הרבות. הבעיה שלו היא שהסיפור חד־פעמי ואין מועד ב' שבו אפשר לעשות זאת אחרת. לכן אין באפשרותו גם להזהיר את חבריו לאחוות הזכרים וגם הם נופלים, כל אחד בתורו, לזרועותיה של הגברת הרצחנית. נדמה לי שגם לעניין זה המציאו את הפתגם על הפראיירים שמתחלפים, אלא שבמקרה זה הם גם מתים.

למה מתנהגת הגברת גמ"ש בצורה כה גועלית? האם אין אוכל אחר בסביבה והיא חייבת לאכול את מאהביה? ואם הזכר היה טוב, הרי זה ביזבוז עצום להסתפק בפעם אחת ולאכול אותו. מסתבר שאין כאן, כפי הנראה, עניין של רעבתנות והנקבה אינה זללנית במיוחד. הסיפור קשור ביעילות ההפרייה, שכן בעת ניתוק הראש מן הגוף גוברים פרפורי ההזדווגות והזרע מופרש ביתר יעילות, וכך בעצם הגמ"שית אינה דואגת לארוחתה אלא להבטחת יעילות ההזרעה.

אחד מידידי שהוא ציניקן ידוע נהנה מאד מסיפור האהבה של הגמ"שים. ומיד מצא בו מקבילות לחיינו, "הראה לי זוג אנושי שאצלו לא מתרחש סיפור כזה. אצלנו קורים אותם דברים בדיוק — רק בקצב שונה". ייתכן שהוא צודק, אך האם בשל כך ייעלמו הרומנטיקנים מעולמנו?

אבי ארבל

סוף דיבור

אישי חופשי

עמוד זה של "יש דיבור" הוא האחרון למדור באמצעותו ניסיתי להתלוות אליכם משך השנה וחצי האחרונות.

בעצם, להתלוות וללוות - בהתחלה, בנושאים שנבחרו מתוך שאלוני ההתעניינות שמולאו על ידכם, ואח"כ, בכאלה שנראו לי כעשויים לסקרן אתכם לאחר הכרות ראשונה שיזומה היתה מצדי.

"הגשתי" לכם "מנות" אינפורמציה ו"פרשנות" קטנות על ספורט ועל מין, על תיאטרון לילדים, על מוסיקה ועל אהבת בעלי־חיים. הצגתי סיפורים בהמשכים - מתורגמים ומקוריים, שירים - ל"טעימה" עצמית ובתוספת של הסבר והנחייה, חידות, קטעים הומוריסטיים וקריקטורות.

השתדלתי לקרב אתכם מעט בהתרחשויות החברתיות הקורות אצלנו־אצלכם, בשוה"צ, בנוער מפ"ם, בקרב בני־הנוער הערביים החיים בתוכנו ובשטחים הכבושים, לפרש מושגי־יסוד בפוליטיקה, בכלכלה, ועוד ועוד ועוד.

בכל אלה היתה כוונתי להרחיב עד כמה שניתן את פתחי סקרנותכם, לפתוח חלונות לכיווני התבוננות רבים עד כמה שאפשר. לשלוף אתכם לרגעים מה"מקום" המוכר, המוגבל בסדרי חיים, מושגים ואמיתות קבועות למדי, להבזיק ראייה נוספים, לפרופורציות אחרות, גם אם לפעמים לא הסבו נחת למבוגרים האחרים שלידי.

קשה היה, כמובן, ל"געת" בכל שרציתי לגעת, ובכל שנראה לי חשוב ומעניין עבורכם. קשה היה גם לכוון לרצונו של כל אחד מכם, גם משום שתגובותיכם הכתובות כוונו בעיקר לחידות למיניהן, והרבה פחות לנושאים אחרים שהועלו במדור.

כעת, עם פרוס השנה החדשה, ועלי־סף בחירתה של ממשלה חדשה, חשבתי שנכון יהיה להיפרד.

ייתכן, ובהמשך הזמן, תחזור מערכת העיתון ותציע לכם מדור דומה או אחר. נראה לי שאפשרות זו תהיה תלויה בהבעת רצונכם המפורשת שלכם.

מבחינתי האישית, על כל פנים, היתה תקופה זו של קשב וקשר אליכם, רצופה חוויות של הנאה ושמחה. ועל כך תודתי לכם.

שלכם עמלה

יקירנו, עטרת ראשנו

יש דיבור ז"ל

נקטע בטרם עת

האח הגדול

ספרים ישנים — המקרה של "בישימון וביער עד"

דפדף

חלק מהספרים שההורים שלנו קראו בצעירותם ואהבו, התיישנו. בדרך כלל מתיישנים ספרים שהיו טובים לזמנם, וענו על איזשהו צורך של קוראים. לפעמים גם ספרים טובים שהתפרסמו לפני שנים רבות קשים לקריאה, כי הלשון שלהם אינה מובנת וזה קורה בעיקר לתרגומים או בגלל שהם עוסקים בעניין זר ובמציאות לא מוכרת. יחד עם זאת חבל להחמיץ ספרים מרתקים רק משום שהם ישנים.

בהוצאת כתר מפרסמים תרגומים חדשים של ספרים שנכתבו לפני 100 שנה ויותר, וגם ספרים "חדשים" קצת יותר, שעורכת סדרת "כתר" מקווה שיעניינו את הקוראים. אני מתאר לעצמי שאלה שקראו את "עלובי החיים" או את "כלבם של בני בסקרויל", את "פנג הלבן" או את "אוהל הדוד תום", לא הצטערו.

בימים אלה התפרסמה מהדורה חדשה של "בישימון וביער עד" מאת סנקביץ בתרגום שולמית הראבן, וקיים גם תרגום טוב של אורי אורלב בכותרת "בישימון ובערבה". חזרתי וקראתי בו. זה היה קצת מוזר, כי מסופר בו על מצרים וסודן המוכרות לנו כמדינות עצמאיות ואני יודע לא מעט על תושביהן. סנקביץ כתב את ספרו בראשית המאה ומספר על דברים שקרו אז. המושג שלו על מוסלמים, על אפריקאים ועל התרבות של השחורים הוא מגוחך ומרגיז, כי הוא מתבונן בהם מנקודת מבט מתנשאת. קשה לשאת את דבריו של הסופר הפולני על אכזריותם של השחורים, לעומת אנושיותם של האירופים, כאשר נזכרים ביחסם "האנושי והתרבותי" של בני עמו ליהודים במלחמת העולם השניה (די אם ניזכר ב"מוכרי הסיגריות מכיכר שלושת הצלבים" או ב"האי ברחוב הציפורים") ובכל זאת כדאי לקרוא את הספר.

כדאי לקרוא אותו לא רק משום שעלילתו מרתקת (סיפורם של שני ילדים שנחטפו כבני ערובה כדי ללחוץ על האנגלים, שיאפשרו לאשתו של מנהיג המורדים לחזור ממצרים לסודן). כדאי לקרוא את "בישימון ובערבה" גם כי מגלים באמצעותו מציאות שאיננו מכירים אפילו מהסרטים וחלקי ארץ נשכחים שאין מספרים עליהם כמעט. המציאות היא של ארצות ואנשים הנתונים לשלטון זר שאינם רוצים למרות שהוא נאור ומסייע על פי דרכו לפיתוחן (העלילה מתרחשת בתקופת פיתוחה של תעלת סואץ - הגיבורים הם בנים של מהנדסים ברשות שמחזיקה את התעלה), הנופים הם נופי מדבר, שהסופר מכיר אותו היטב.

הגיבורים הצעירים, בעיקר הנער סטש, מעוררים אהדה. סטש גאה, בעל תושייה ומרגיש עצמו אחראי לנֶל, הילדה הקטנה שנחטפה אתו. אינו מסוגל להחניף ולהעמיד פנים, גם כשהוא יודע שהוא מסתכן. יחד עם זאת הוא אינו משלה את עצמו ויודע להעריך נכון את המצבים שנקלע אליהם.

הגיבורים המבוגרים מוצגים לעיתים בצורה מעוותת ולמרות זאת אנו מתוודעים באמצעותם לתופעה שכיחה גם בזמננו־ לתופעה של המונים שנסחפים אחר מנהיג המבטיח לשנות את העולם. תגובותיהם של אנשים המשלים את עצמם עד שהם נאלצים לשלם את מחיר האשליה ברעב, במלחמה ובחולי, עד שמתגלה להם הפער בין הדמות הבדויה של המנהיג לבין דמותו האמיתית — מזכירה לנו מצבים מוכרים גם בזמננו וגם באזורנו.

הספר מנוקד אך הוא אינו ספר לקוראים צעירים . התרגום קריא ואם פה ושם מופיעות מילים קצת מוזרות, יש לזכור שנער פולני שקורא בספר נתקל בקשיים רבים יותר, כי עבורנו העבירו את רוב הביטויים הקשים הקיימים במקור לעברית מעודכנת.

אלכס

דפים לספרות

עורכת: יעל לוטן   עורך משנה: אילן שיינפלד

הכתיבה כמכשיר להכרה־עצמית

א.ב.יפה

איטאלו סבבו: תודעתו של זנו. תירגמו מאיטלקית והוסיפו אחרית־דבר והערות: נאוו שילוני ואריאל רטהאוזר. הוצאת כרמל, ירושלים, המועצה הציבורית לתרבות ולאמנות, המפעל לתירגום ספרי מופת.

איטלו סבבו (כינויו הספרותי של אטורה שמיץ), בן למשפחה יהודית ממוצא אוסטרי־איטלקי מעורב, פירסם בחייו רק שלושה רומנים וכמה סיפורים, מחזות ומסות, אך כיום הוא נחשב לאחד מחשובי יוצרי הרומן המודרני. בחייו לא זכה להערכה הראויה לו. את שני הרומנים הראשונים שלו, "חיים" (1892) ו"סניליטא" (1898) פירסם על חשבונו, הם לא זכו לתפוצה טובה ורק אנשי־ספרות מועטים הכירו בכשרונו של סבבו. הרומן האחרון שלו, "תודעתו של זנו" (1923) חולל תמורה ניכרת במעמדו הספרותי של סבבו, וזאת רק לאחר שנמצאו כמה סופרים צרפתים (בעיקר ואלרי לארבו ובנימין כרמיו) שהתלהבו ממנו והם שכתבו עליו דברי־הערכה חמים ביותר בחוברת מיוחדת של כתב־העת "ספינת הכסף" שהוקדשה לו כליכולת. מכאן הגיעו ההדים על פירסומו גם לאיטליה, ושם נמצאו כמה סופרים ומבקרים (ובראשם המשורר אוג'ניו מונטאלה) ש"גילוהו" וכך יצאו לו מוניטין גם במולדתו. אך סבבו לא יכול היה כבר ליהנות מהצלחתו המאוחרת. ב־1928 הוא נפגע בתאונת דרכים ונפטר. תהילתו התפשטה בכל העולם רק אחרי מותו. כיום מוזכר שמו בצד שמותיהם של פרוסט, קאפקא, תומס מאן, רוברט מוסיל, ג'ימס ג'ויס, וירג'יניה וולף, הרמן ברוך — כאחד מחשובי יוצריו של הרומן מן המאה העשרים.

רשימת השמות הזאת היא מקרית ואין לדבר על "קבוצה הומוגנית" של רומניסטים. כל אחד מאלה שהוזכרו כאן היה יוצר חשוב בזכות־עצמו, בעל תכונות ייחודיות, וכל אחד הלך בדרכו שלו, לעתים בלי לדעת אפילו על קיומם של האחרים. סבבו ודאי שלא ידע על קיומו של מרסל פרוסט כאשר כתב ופירסם את שני ספריו הראשונים, מן הסיבה הפשוטה שיצירתו הגדולה של פרוסט, "החיפוש אחרי הזמן האבוד", החלה להתפרסם רק ב־1913, וכרכיה האחרונים הופיעו רק אחרי מותו של פרוסט, ב־1922. ייתכן שסבבו קרא משהו מפרי עטו של פרוסט לפני שכתב את "תודעתו של זנו", אך התווית שהודבקה עליו בעיקר על ידי המו"ל ואנשי יחסי־הציבור, "פרוסט האיטלקי", לא היתה מוצדקת כל־עיקר. סבבו אינו יכול להתחרות בפרוסט בהיקפי האֶפּי של היצירה, אינו משתווה אליו בניתוח הפסיכולוגי המעמיק והמדוייק, אינו "חובק עולם ומלואו" ברומן שלו. "תודעתו של זנו" כמו שני הרומנים הקודמים שלו, דומים יותר ליצירותיהם של המספרים הרוסים, גוגול וצ'כוב, כאשר הם מעלים הוויות של מציאות פרובינציאלית, עולם אפור ומשעמם של בורגנים ושל פקידים בעיר הנידחת והמעורבת טריייסטה הנקלעת בין התרבות האיטלקית (שהיא רחוקה ממנה בערכיה וגם בניב המקובל בתחומה) ובין וינה הרחוקה והקוסמת לאנשי טריייסטה כמותרהוט נכסף.

עידודו של ג'ויס

ג'יימס ג'ויס היה מקורב לאיטלו סבבו אישית. ג'ויס ישב בטרייסטה בראשית המאה, התפרנס ממתן שיעורי הוראה בלשון האנגלית, והיה מבאי ביתו של סבבו. לאחר שקרא את הרומנים הראשונים שלו, עודדו להמשיך בכתיבה, ויש להניח כי לולא ג'ויס היה סבבו נוטש לחלוטין את הספרות ושוקע כליל בעסקי המסחר והבנקאות. "תודעתו של זנו" נכתב במידה רבה בזכותו של ג'ויס. אבל, מבחינה מהותית לא רבים הקווים המקבילים בדרכיהם של שני המספרים האלה. בשעה שג'ויס עסק יותר ויותר בניסוייו הלשוניים והיה מרחיק לכת עד רבדי הלשון הקדומים והעתיקים ביותר, בלי לחפש את המגע עם העולם הסובב וציבור הקוראים המצוי, היה סבבו פשטני יותר בגישתו, סגנונו לא היה מורכב ומסובך ולשונו נחשבה לרדודה, ואפילו "בלתי מגיהה את הדעת", בעיני המקפידים על טהרת השפה האיטלקית ושומרי חוקותיה. אמנם, אפשר למצוא קווי דמיון מסויימים בין סיפוריו הראשונים של ג'ויס ("דבלינאים") לבין עולמו־הבדיוני של סבבו, בעיקר בתיאור האווירה הפרובינציאלית המחניקה, השיעמום האופף את אורח חייהן של המשפחות, ביגוניות הקיום השיגרתי. אך ההשוואה מסתיימת כאן. ואם כי סבבו העריך מאד את יצירתו של ג'ויס, ואף נתן ביטוי להערצתו במסה נרחבת שחיבר עליו, הוא לא ניסה להתחרות בו או ללכת בעקבותיו.

נסיון ההקבלה עם קאפקא הוא עוד יותר מצומצם: אולי רק בחיבור כמה פאראבולות (אחדות מהן אף משולבות בתוך הרומן "תודעתו של זנו") יש משהו דומה ביניהם. אבל עולמו של קאפקא בעל "הטירה" ו"המשפט" שונה ורחוק מעולמו של סבבו. והוא הדין

איטלו סבבו ואשתו

בהוויה המורכבת שיצר מוסיל ב"אדם ללא תכונות", או ברוחב־הדעת של ברוך ב"סהרורים" ו"מות וירגיליוס", שאין כמעט מקום להשוואה ביניהם לבין ספריו של סבבו. אבל נקודת דמיון אחת קיימת בין כל היוצרים האלה גם יחד: נביעת יצירותיהם מתוך סבכי המאה העשרים, הקשה והמסוכסכת, תולידה מכנוד משותף זה שהוא תחושת הטראגיות של האדם בתוך מסגרות התקופה הזאת, ההוות האבסורדית שהיא פועל־יוצא של יחסי אדם וחברה, הניגודים והסיכסוכים הבלתי־נמנעים בנסיבות הנתונות, האובססיה של המוות המרחפת מעל פני החיים ותחושת האין־שאר שבקיום הזה.

חדשן בארצו

אך אפילו אם נודה כי ג'ויס ופרוסט וקאפקא ומוסיל עולים על סבבו בחשיבותם, הן במהות יצירותיהם והן בדרכי־הביטוי שלהם, מכל מקום באיטליה היה סבבו הרומניסטן המודרני הראשון שחידש את פני הרומן בארצו, הן באשר הרחיב את תחומי התימטיקה שלו ואת חוות־עולמו (באמצעות המומנט הפסיכואנאליטי), והן באשר הכניס לתוך הרומן את המונולוג הפנימי, "זרם התודעה" לפי הגדרתו של ויליאם ג'יימס, שאיפשר לו לרדת לעומק נפש גיבורו ולחשוף את חביוניה. פרט לזאת, יש לציין את גורם ההומור בכתיבתו של סבבו. אמנם, הומור מצוי גם ביצירותיהם של פרוסט וקאפקא, אבל אצלם נבלע ההומור בתוך מירקם אֶפּי נרחב והוא מהווה לרוב רק גורם שולי. ואילו אצל סבבו, ההומור הוא יסוד מרכזי כמעט, בזכות אופי גיבורו הראשי שהוא לרוב גיבור קומי מובהק, מעין דמות של "לא יצלח" הנקלע שלא בטובתו למצבים מביכים ומגוחכים. ואפילו חבוי מאחורי מצבים אלה משהו גורלי, אין דמויותיו של סבבו (שבחלקן הן אוטוביוגראפיות) חורגות מן המסגרת ההיתולית.

"תודעתו של זנו" נחשב בצדק ליצירתו המושלמת ביותר של סבבו. למן הופעת ספרו הראשון, "חיים", חלפו כמעט שלושים שנה. ואם מותר לנו לקבוע כי במחבר עצמו לא חלו שינויים מהותיים, כי הוא נשאר אותו איש בעל אותן תכונות ואותם תסביכים, הרי שבכתיבתו חלו תמורות יסודיות. ראשית כל, הוא נעשה הרבה יותר מתון, השלים עם הכרחי המציאות שעתה הוא כבר יודע כי לא יוכל להם; שנית, הוא מתייחס במידה רבה יותר של הומור סלחני ומשלים לעניינים הכבדים ביותר, מתוך הרגשה ברורה כי ממילא לא ניתן להחליל שום שינויים על ידי מאבקים.

רומן זה מושתת על ששה פרקים שבאים לאחר "פתח־דבר", כל פרק נסוב על נושא מוגדר — העישון, מות האב, סיפור הנשואין, האשה והפילגש, סיפורה של שותפות מסחרית, פסיכואנאליזה — אם כי יש גלישות של נושאים מפרק לפרק. הפרק האחרון הוא גם המפתח לספר כולו. זנו קוזיני, גיבור היצירה, נזקק לטיפול פסיכואנאליטי. הרופא מבקש אותו להעלות על הכתב את קורות חייו, על מנת שיוכל לרדת לסוף דעתו ולעמוד על בעיותיו הנפשיות. זנו עושה כדברו, מעביר לו את הפרקים שהצליח לכתוב, אך הרופא מתעקש להדביק בו הגדרה שזנו שאינה מספקת אותו (תסביך אדיפוס), כי ברור לו לזנו וברור גם לנו שבעיותיו שונות לחלוטין. לאחר שהוא מנתק את קשריו עם הפסיכואנאליטיקן (אגב הוא מכנה אותו בשם "דוקטור ס." — האין כאן רמז לסיגמונד פרויד?) מחליט זה בתור נקמה למסור את הפרקים לפירסום... וזהו כביכול ה"תירוץ" להופעת הספר.

סבבו לא היה חסיד הפסיכואנאליזה, אם כי ניכר שהיא העסיקה אותו לא מעט. בכמה מקומות בתוך הספר הוא מלגלג עליה או מסתייג ממנה. כבר בפתח דבר הוא כותב: "קניתי ספר ללימוד פסיכואנאליזה וקראתי בו. לא קשה להבינו, אבל הוא משעמם מאוד" (עמ' 9). לעומת זאת הוא מאמין כי הכתיבה יכולה לשמש מכשיר טוב להכרת־עצמו. ואכן, זנו, ככל שהוא מפליג לתוך מבוכי חייו וחוזר למעמקי תודעתו, הוא מגלה דברים שנשכחו ממנו או לא היו זכורים לו בכל היקפם. ובנקודה זו ניתן לערוך השוואה בין פרוסט, שזכרונותיו החלו לצוף על פני השטח אחרי שטעם עוגיות (מדלינות) שהזכירו לו את העוגיות שאהב בימי ילדותו, לבין טעם הסיגריות הישנות שזנו מעשן והן מעלות בזכרונו את הסיגריות הראשונות שהוא עישן במחתרת בהיותו נער.

אנטי־גיבור

העישון ממלא תפקיד מרכזי בסיפור. למרות נסיונותיו הרבים להיגמל מעישון, החלטותיו הנשנות והחוזרות כי "זו תהיה הסיגריה האחרונה שלי", אין הוא מסוגל לעמוד בהן, וכך נערמות באוטוביוגראפיה שלו ערימות־ערימות של "סיגריות אחרונות", — וזהו בעצם מידגם אופייני לדרך התנהגותו גם בשאר התחומים. חולשת אופיו, חוזגנותו, וחוסר יכולתו להתגבר על פיתויים (איך אמר אוסקר ויילד: "אני מסוגל להתגבר על כל דבר, חוץ מאשר על פיתוי...") מאפיינות את יחסיו עם נשים, דרכו במסחר, ואולי גם את דרכו של סבבו עצמו (לא זנו) בקאריירה הספרותית שלו.

ביחסיו עם נשים הוא "אנטי־גיבור" טיפוסי, אדם פאסיווי, שלמרות רגעי התעוזה היחומה המועטים שלו, הוא נועד להיות קרבן. זנו מבקר בבית מלפנטי, שם יש ארבע בנות שכולן בעלות שמות המתחילים ב"א" — אדה, אוגוסטה, אלברטה, אנה. פרט לאנה,

איטלו סבבו בצעירותו

שהיא עדיין ילדה, אבל יש בה משהו שטני וזידוני, כולן בעצם "מועמדות" לנשואין. זנו חושק באדה, ולאחר שזו דוחה אותו בזעם, הוא מוכן להתפשר על אלברטה, אך גם זו אינה נעתרת לו, ועל כן הוא נאלץ לבחור באוגוסטה (זה היה בעצם תמרון מתוכנן של הורים, והדבר אירע באותו יום, באותו מעמד עצמו, מה שמוסיף לו מימד של גיחוך...) ועצם החלטתו לשאת את אוגוסטה נוטעת בו תחושת אומללות. אבל, הוא מפצה את עצמו בדרך מקורית משלו: הוא משכנע את עצמו כי בעצם כניסתו לתוך משפחת מלפנטי הוא נעשה מקורב גם לגיסותיו, חוכה באותו יחס אמביוואלנטי ומפוקפק מעיקרו (אבל דמיוני ביסודו) של "גילוי עריות". זנו משלים כאילו עם העובדה שהוא בעלה של אוגוסטה, הפחות נאה והפחות מושכת מבין האחיות, אך למעשה הוא נושא בלבו את רגשי התיסכול במשך כל ימי חייו. וכאשר אלברטה, שדחתה אותו, נעשית חולה ומתכערת, הוא חש כלפיה עדיין רגשי חיבה ורחמים. נסיונו למצוא ניחומים בחיקה של פילגשו, קארלה, אף הוא מנחיל לו אכזבה, כאשר זו בוגדת בו עם המורה לזימרה ששכר למענה ולבסוף מחליטה להינשא לו.

גם בתחום המסחר מתגלה זנו כאיש שולי, כלא־יצלח, כאדם תמים שניתן להונות אותו. לעומתו, גואידו האיש שנשא לאשה את אדה אחות אשתו, הוא סמל הגבר הבוטח בעצמו, היהיר והחזק. גואידו "אריב ותופשי בהליכותיו", "לבוש בהידור מצועצע ובידו הימנית, התנונה בכפפה, החזיק מקל הליכה בעל ידית שן ארוכה מאוד..." (עמ' 86), הוא סמל הגבריות והעוצמה, לעומת זנו החלש, המלא ספקות ותסביכים, שהוא צופה העומד־מן־הצד ולא אדם פעיל ונמרץ כגואידו. אפילו באהבה הוא לא נסחף בלהט הרגשות ונשאר מפוכח ובעל כושר אנאליטי: "... אני נשקתי מתוך סקרנות של חוקר העורך ניסוי יותר מאשר בלהט של אוהב" (עמ' 116).

הפחד מפני הזיקנה

תסביכיו של זנו אינם שונים בהרבה מתסביכיהם של גיבורי הרומנים הקודמים של סבבו, אלפרדו ניטי ("חיים") ואמיליו ברנטאני ("גבר מזדקן"). שהרי גם זנו הוא איש רפה־רוח שאינו מנווט את חייו אלא מניח לחיים לטלטל אותו בסערותיהם. הוא חי בפחד מתמיד מפני ההזדקנות: "אלא שתקפה אותי איזו מחלה קלה אחרת, שלא החלמתי ממנה עד עצם היום הזה. דבר של מה בכך: הפחד להזדקן. ומעל לכל הפחד למות..." (עמ' 126). אך כפי שכבר הערנו, סבבו יודע להפוך כל נושא קודר לבדיחה. כשהוא מדבר על הפחד מפני פירפורי הגסיסה, הוא מעיר: "החישוב היה פשוט: בכל שבוע התקרבתי לגסיסה בשבוע אחד" (עמ' 128).

כל החיים נראים בעיני זנו כמהתלה אחת גדולה, רצופה הפתעות פאראדוקסאליות. גואידו, הגבר החזק והבוטח בעצמו, שזנו קינא בו, נכשל בסופו של דבר בחייו הפרטיים ובעסקיו, נעשה היסטרי ואיבד עצמו לדעת. זנו, שנחשב לכשלון מוחלט, מצליח בעיסקה מסויימת, באורח מקרי לגמרי, לשקם את בית העסק של המשפחה ולהחזיר לו את הממון שגואידו הוריד לטמיון. יום אחד הוא "שוכח" למכור מניות של בורסה שהיו בירידה, וכאשר הוא מוכר אותן כעבור חודש ימים נמצא שערכן עלה במידה ניכרת והוא נתעשר. וכך יוצא שמי שנצטייר כחזק נכשל בכל, ומי שנחשב כלא־יצלח — נחל נצחון. אבל, בקריאת יצירתו של סבבו תמיד צריך להשאיר מקום להתייגות ולחשוב שמא אין זה אלא "פיצוי" דמיוני שהוא מעניק לעצמו, ולא מציאות...

אך הדבר המרשים והגורלי ביותר בספרו של סבבו אינו אותו צירוף של מקרים ואירועים לא־צפויים, לא יחסו הציני למציאות כה אווילית ומושחתת, אלא הנבואה השחורה על עתיד האנושות שבה הוא מסיים את הספר: "... תחת שלטונו של האדם אשר בידו ימצא המספר הרב ביותר של מכשירים, ישגשגו לרוב מחלות וחולים... אולי בעקבות שואה שמעולם לא נשמעה כדוגמתה, שואה שהמכשירים יגרמו, נשוב אל הבריאות. כאשר לא יספיקו עוד כל הגאזים המרעילים, הנה אדם אחר, אדם בדיוק כמו כולם, ימציא בסתרי אחד החדרים בעולמנו, חומר נפץ שאין כמותו, אשר לעומתו ייראו כל חומרי הנפץ הקיימים כיום כצעצועים לא מזיקים. ואדם אחר, גם הוא אחד כמו כולם, אבל חולה קצת יותר מכולם, יגנוב את חומר הנפץ הזה ויטפס לו אל מרכז כדור־הארץ כדי להניחו בנקודה שבה מובטחת לו מירב ההשפעה. אז תתרחש התפוצצות כבירה שאיש לא ישמע אותה וכדור־הארץ, שישוב וילבש צורה של ערפילית, יתעופף־ינדוד ברקיעים, נקי מטפילים וממחלות" (עמ' 330).

החרב, הטנק והאבן

אילן שיינפלד

בריזה פלסטינית

„ולנו מה שאין לכם: מולדת זבת עם זבדים
מולדת שאותה אפשר לשכוח או לזכור."
(מחמוד דרוויש)

הדפסתם של שירי מחמוד דרוויש בגליון ראש השנה של „על המשמר" במוסף לא היתה מקרית. הפרסום בא עבור אלה המבקשים לאטום עצמם בפני השירה הפלסטינית, כאשר היא שירת זעקה ונקם, וגם עבור אלה הנוטלים אותה על כל מה שיש בה, מבלי לברור ממנה ומבלי לעמוד על זכותם כקוראים ועל חובתם כישראלים לנהל עימה דו־שיח ביקורתי. יש להניח, כי גם בית־ההוצאה של התנועה, „ספרית פועלים", אינו עומד להוציא לאור את שיריו של מחמוד דרוויש כדי להמיט חורבן על ישראל, אלא להיפך — כדי ליצור דיאלוג נכון, ברור ופורה בין שני העמים. ראובן שניר, מתרגמם של שירי דרוויש ב„ספרית פועלים", כתב במוסף הספרותי של „דבר", עם פרוץ האינתיפאדה, שלו היה המודיעין של צה"ל נועץ בו בזמן, יכול היה להזהיר מפני ההתקוממות במפורש, על־סמך קריאה והתעמקות בשירה הפלסטינית.

בעת משבר יש בשירה טובה משום כבואה לנשמתו של עם, למחשבתו הקולקטיבית. על כן מוטב לשני עמים אויבים להתעמק זה בשירתו של זה, מאשר לסרב לקרוא בה. מוטב לקרוא ולהכיר במציאות הדרווישית, זו המכתיבה גם את התנהגותו הפוליטית של כל עם ועם, מאשר להתעלם. ההתעלמות, היא שהביאה עלינו גם את האינתיפאדה.

הממשות נחלקת בין שני קטבים

נתן זך, בספרו על הרומנטיקה בספרות, „קווי אוויר", שראה אור בזמנו בהוצאת „כתר", כתב על „המחלה הרומנטית" בספרות, שעיקרה ראיית הממשות כנחלקת בין שני קטבים, והשאיפה להעפלה אל שיאיה המטאפיסיים הלא־קיימים של ההוויה האנושית, אל אי־אלו איי זוהר שטופי שמש.

מסקנותיו, אף אם ממרחק הזמן הן נראות כחלקיות מדי, טובות גם לאחד המאפיינים המרכזיים של השירה הפלסטינית, כפי שהיא משתקפת משיריו של מחמוד דרוויש ומיצירותיהם של סמיח אל קאסם, חנא אבו חנא ואחרים. ככל שירת תחייה של אומה, המצויה בתקופת הגיבוש של חזון מדיני, גם השירה הפלסטינית נמשכת לראייה קוטבית של המציאות, לחלוקה סכמאטית של הממשות. כתב מחמוד דרוויש באחד משיריו: „לכם החרב — ולנו דמנו/ לכם פלד ואש — ולנו הבשר/ לכם עוד טנק — ולנו אבן/ לכם רימון־הגז — ולנו הגשם." שורות אלה מראות חלוקה סדורה, סדורה וסכמאטית מדי, של הממשות הפוליטית. לכם, כל אבזר מלאכותי, מתכתי, ממית וחולף. לנו, כל מה שהוא טבעי, אנושי, חי וקיים לעד. אפשר להבין את צרכו של דרוויש לשרטט את פני הממשות כנעה בין שני קטבים. אבל אין לשכוח, כי אין זו אמת השיר, אלא בדות התעמולה.

לא רגזתי כאשר רתחו כאן והכל על אותו שיר שלו, „צאו", שאולי הובן שלא כהלכה, אלא למול החלוקה לעיל, שאינה חלוקת אדמות, אלא היא חלוקת שווא של הממשות, המעידה על כשל עמוק ומזיק וארוך־ימים יותר מכל השבעה שירית בזכות יציאתנו מכאן.

אך חלוקה זו אינה אקסקלוסיבית לדרוויש, וגם בספרות העברית ניתן למצוא את עיצוב הדמות הסכמאטית והשלילית של הערבי, כפי שהראו מחקרים רבים. עיוותים מסוג זה יקשו על שני העמים, בעתיד לבוא, כאשר יישבו יחד, אחרי הוועידה, הפירוד והסכמי־השלום.

כשל אחר, שהפעים והזעים אותי בשירי דרוויש, היה אופן הטיפול שלו בנושא הזמן. הוא כתב: „קחו, איפוא, את העבר אם תרצו כך אל שוק הבלואים.../ ואת מחוג הזמן השיבו למשפט העגל הנקרש," כתב, „לנו העבר פה/ ולנו קול ראשית־חיים/ ולנו ההווה, והווה, והעתיד." כך, מסגן עבורנו עבר־לפנים־עבר, דרוויש מאיתנו לשכוח את העבר כי הוסכו ללאום, תובע מאיתנו לשוב בדמות שבט פרוע אל הגלות במדבר, אי־שם בחולות סיני המפורז, לארבעים שנות נדודים נוספות בין הים לבין המדבר, וכל זה בשם הרחבת ההווה וחיבור־הזמנים הקיים, כביכול, רק עבור האומה הפלסטינית ולא עבור האומה העברית.

קל כיום לשכנע אותי כי ערכן של המלים פוחת ואובד למול רימון־הגז, האלה, מיכל כדורי הגומי והמשפר ברסיסי זכוכית, מיכל כדורי הפלסטיק. ואמנם, הפלסטינים, המתקוממים נגד הכיבוש, זורקים אבן ומבעירים צמיג ומציתים יערות וזורקים אנשים בגבגב, בעוד אנו מטילים רימוני־גז לתוך בתים, וכך מצעירים עוברים בתוך רחמם וזקנים בתוך פרשורי חלב שלהם אל הערבכת הדיקות והאיסוטיות של האיו, „למצוא את מותם", אך עלינו, המשוררים, להילחם גם בהשחתת הלשון הנלוות כתמיד למעשים כגון אלה, וצר לגלות כי בשירה הפלסטינית יש השחתה של הלשון. בעולם המושגים המרכזיים לפעולת תינוקת בתוך הילדות ולשתיקות המצבות על גופות שנקברו בהסכת ליל, הפלסטינים הם המנצחים. אך עולם הממשות הזה מושתת על לשון ועל תבניות השיבה, על ביזויי לשון ועל סירופי לשון, על מחשבה של שלום ועל מחשבת נקם, ובעולם הזה, שאף הוא חלק מן הממשות ולמעשה הוא תשתיתה, הם מפסידים.

המשורר הלאומי

מחמוד דרוויש הוא משורר לאומי. רק משוררים מעטים חיים על כדור הארץ המסוכסך הזה בידיעה שהם משורריו של עם, המעצבים בשירים תודעה של אומה מתגבשת. לאלה יש אחריות, בלי סייג למילותיהם. איני יודע אם לקנא בהם או להשתתף בצערם. זוהי אחריות כבדה על שכמו של משורר אחד.

ובכל זאת, משוררים פלסטינים קוראים את שיריו של דרוויש, מתחברים אליהם, וממשיכים בדרכם שלהם. והדורות הבאים של השירה הפלסטינית ייזכרו להבא כמגיעים לפני או אחרי שירי מחמוד דרוויש. הנה, כתב סאמיח אל קאסם, „התקדמו/ דרככם מאחוריכם/ ועתידכם מאחוריכם/ והים מאחוריכם והיבשה מאחוריכם." דרוויש קרא „צאו" והבהיר, כי עלינו לצאת דרך הים. סמיח כבר מצייר לנו נתיב אטום ומצומצם יותר של התקדמות — על קו הקצף הרק שבין ים לאדמה. קו כה דק, שקצת קשה ללכת עליו. סמיח, כמו דרוויש, מבשר לנו גם את אבדן עברנו. שהרי עתיד המצוי מאחור הוא עבר, ועם שעתידו מאחוריו, בגדר עבר, אין לו הווה. מלבד זה של הצעידה הזאת, או קריסה אל החוץ, על קו הקצף הנסוג כתעתוע על החוף.

ב„איגרת לפולשים שלא יקראו", השתמש גם סמיח בסידרת ניגודים. הוא כתב, „התקדמו/ השמים על ראשכם גיהנום/ והאדמה תחתיכם גיהנום/ הים תחתיכם גיהנום." שוב סידרת ניגודים, שאינה מותירה לנו ולו סדק אחד של גן עדן. הכל זפת רותחת ושדים ולילית, במים ובשמים, באדמה ובים.

באותה כמה, ב„דרך הניצוץ" שנסגר, קראתי גם בשירו הסיפורי של חנא אבו חנא, „אום עבדאללה". שיר סיפורי הוא ז'אנר טוב, כפי הנראה, לימים של תחייה לאומית, לפי שהוא מציג אל תודעת קוראיו תבנית עולם, חזות עתיד. כך משרטת הבלדה על אמו של עבדאללה את החזון הפלסטיני, ממש כמו שהבלדות של טשרניחובסקי והפואמות הסיפוריות של ביאליק נרתמו לחזון־הציונות. „קודת גג הבית־חיח עבדאללה לאמו.../ בעיניו ראתה קשת בענן/ צובעת את האופק ארגמן/ קצותיה נמתחים בין שעפאט לרמלה/ שער בשורה." כך, בין שעפאט לרמלה, כמו בין האדמה לים, שער בשורה פלסטיני מתוח בגאון, כה, ילד. שהוא קשת בענן. קישור מוכר כל־כך מתולדות השירה העברית, בין תום לבין טבע. במעין רומנטיקה של פליטים מוכי חורבן.

עבדאללה, כמו בכל שיר סיפורי טוב, חלק מתשתית האפוס הספרותי של עם מתקומם, נהרג, כמובן, בידי חיילים. כאן אי־אפשר אחרת. „שב עבדאללה עטוף גלימת דם/ להיקבר כמו כוכב בחמוקי הלילה." הנה, עבדאללה נהרג, ומותו הופך בתומרי השיר אך לא שינה ממהותם. הילד עורגו בתוך בחיק הטבע, אך הפעם בחיקה הקוסמי של האפלה, מהכטחה. וכינתיים, עד שישוב לאמתו אותו ילד, שמותו הפקיע אותו מילדותו והפכו לסמל לאומי, ממשיך הטבע כסדרו, ובכך הוא רק מחזק את התקווה לתחיית הילד המת. „אחרי אותו לילה/ עלתה הלבנה מעל שעפאט/ ערמות אבנים ובקבוקי תבערה." כמעט כמו „השמש דרוכה" של ביאליק.

להפוך את התקליט

במאמרו „זהות הנעדרות", שנדפס גם ב„מפגש", כתב מחמוד דרוויש: „אחרים מן הסופרים הישראלים מנסים להפוך את התקליט — ולהשוות בין התנאי האנושי היהודי לבין התנאי האנושי הערבי, בין „חלום השיבה" היהודי לבין „חלום השיבה" הפלסטיני אל אותה „ארץ מובטחת". מטרת הניסיון היא להשוות את השלום הנקבע כעובדה על „האגדה" המשותפת, על לשון געגועים דומה ועל המתח של האירוניה האנושית — שהפכה זרים באומות אחרות, מגורשי ההיסטוריה והמולדת, לקורבנות הנלחמים זה בזה."

אחר צלף דרוויש בצייר פלסטיני, שהתוודה כי הוא מרגיש „כמו יהודי". הוא כתב בעניין זה, כי זוהי „מטפורה מטעה, תמקנית, מטפורה המכריזה על תשישות או ציניות. מטפורה של משחקי מלים, שהופכת לטבע שני. אבל הטבע הזה הופך להיות סכנה ככל שהוא נראה יותר ויותר „תרבותי". אז הולכת ומתרחקת תמונת ההבדל, זאת אומרת, תמונת הרוצח המאושר במה שיש לו ובמה שאין לו ואשר הוא יחפץ בו. כמו יפה — אבל כמה מסוכן — לרוצח להיעזר בקורבנו כדי שזה יגן עליו מיסורי האשמה להודות אותו כדי למצוא פתרון לבעיית נדודי־השינה כל עוד הוא המנצח, ולהתוודות לפני הקורבן ולדמות לילי ולקי באומרו: אנחנו דומים. אני אחיך המתייסר. אבל עוצר את דרישותיו של הקורבן אפילו שכל מבוקשו הוא קצת חום אנושי."

למעשה, גם דרוויש ומשוררים פלסטינים אחרים שהלכו בעקבותיו, הופכים את התקליט. הם בונים תמונת ממשות בתבנית ניגודים, קושרים את תום הילדות עם יפי הטבע כדי לעמתם מול רוע המוות כדי לחלץ מהם תקווה. זוהי רומנטיקה האופיינית לכל תנועה לאומית בראשית דרכה, ולכל שירת תחייה. לשירה העברית וגם לשירה הפלסטינית. בכל עם המצוי בשלבי תחייה מדינית, מושתת החזון המדיני על רומנטיקה גסה. אחרת אי־אפשר. מכוח הרומנטיקה הזו ודאי שתקום לפלסטינים מולדת. מכוח הרומנטיקה הזאת אפשר גם להרוג, שמא בדרך להקמתה ישכחו את ליקחם המר של רומנטיקונים — שראיית הממשות כבנויה על צמדי ניגודים, עלולה ואף הנביעה באורות של דם.

התועבה המתרחשת בשטחים איננה לרוחי. הרי זה ברור. לו צבאות ומתפרעים היו בובות של גומי, הייתי תופס את צה"ל בתחתוניו ומושכו לכאן, הרחק מעבר לרצועת עזה והגדה המערבית. הדיווחים על עוד הרוגים פלסטינים, עוד הפלות, עוד מעצרים, עוד של העצורים בצוים מינהליים ושל הפצועים הגודשים את בתי החולים ברצועה מזעזע אותי.

לנו, משוררים המזוהים זאת, אין הרבה מה לעשות מול זה מלבד לזעוק. על כן הזעקה של מחמוד דרוויש היא לגיטימית בעיני. עם זאת, מוטב שמשוררים משני צדי הסכסוך יזהרו במטפורות ובמלים. תחת אשר נכתוב מלים פורחות, כהגדרתו של דרוויש, עליהם לצאת בקריאה ברורה ונחרצת בעניין ועידת שלום. סופרים ויוצרים בישראל ובשטחים הכבושים כבר עשו כן, במסגרת ועד היוצרים הישראלי־פלסטיני. כעת חשוב שיעשה כן גם מחמוד דרוויש, ויראה בכך את כמיהתו שלו להסדר שלום. מה שמותר לבאסם אבו־שריף מותר גם למשורר לאומי, בייחוד אם הוא יושב בהנהגה הלאומית של אש"ף. ובסופו של דבר, אם גם הדוברים וגם המשוררים יגידו את דברם, אולי יאמרו גם ראשי ההנהגות של שני העמים. שהם מוכנים להכרה הדדית בו־זמנית ולשיחות שלום מיידיות. אז רק נצטרך למהר ולכתוב כמה שירים על חזון השלום. שיהיו להם לערפאת ולאבו־איאד, לשמיר ולפרס, כמה דימויים טובים ונכונים של שלום, כאלה שיתנו להם די כוח כדי להניף את העט על המסמכים.

תגובות

צבי וולובסקי

שיר לזיכרון הקצר

„... כמה שירים נאמרו עלינו
וישנים חיינו..." (מחמוד דרוויש)

בגיליון ראש השנה האחרון זיכה „על המשמר" את קוראיו במנחת חג מיוחדת: דף שלם עם שירים פרי עטו של המשורר הפלסטיני מחמוד דרוויש. בהערת שוליים של המביאים לדפוס צויין שזהו מבחר, כמה שירים משובחים המייצגים את האיש במיטבו; וכי חשוב להכירם לאחר כל המהומה שעורר שיר גרוע שלו. מחווה נאה, לכל הדעות, המפגינה פתיחות ושאר רוח.

אולם, מה לעשות, נותרו בקרב קהל הקוראים קטני אמונה כמוני, הזוכרים עדיין אותו „שיר גרוע" שמצא אז דרכו אל העיתונות העברית והכתובה בארבעה תרגומים (או שמא שלושה וחצי; כהגדרת א. אמיר), וחסך מפח־נפש לתודעה הישראלית הכמהה תמיד לטוב. באותו מפגן כושר פיוטי, למי שאינו זוכר, הביע הכותב את יחסו הבלתי־אמצעי לסוגיית הדו־קיום החמקני; המאוויים ורחשי־הלב הולבשו מליצות ליריות נקיות, כביכול, אך נעימת הדברים היתה נחרצת דיה להסיר ספק אף מן הלב המאמין ביותר. ישראלים רבים, לאו דווקא מאוהבי השירה, מצאו אז עצמם פגועים ותוהים נוכח משב השלילה הצונן, שנשב מאותו ספלט שירי רהוט וחד כתער; היתה כעין הרגשה שהכותב עבר את גבול המותר, אפילו ביחסים הסבוכים והפרובלמאטיים בין העמים.

קטילת השיר על ידי מגיבים והטענה שמוצר ספרותי ירוד כזה לא יזכה ממילא את כותבו בכרטיס כניסה לפרנסוס, לא היה בהן כדי לשפר את התחושה. גם נסיונותיהם הרחוקים של מליצי יושר לתלות את הכשל בנפתולי השפה הערבית העשירה והאסוטה רב־משמעות לא נחלו הצלחה מרובה. קורא שעיניו נתקלו במילים „עמסו את שמותיכם על שכם והסתלקו" ירד בלא קושי לסוף משמעותן, אף אם נטל לעצמו מירווח ביטחון הגון של תרגום לקוי. כתב־זיור המביך חשף עובדה קיומית לא חדשה: בארץ חיים שני עמים, ואותה מכורה היא משאת נפשם. מילים לא יתכחשו למציאות זאת, ויוצר תבונה עמוק את חדרי יצירתו, לא כל שכן. אולם, קיימים גבולות וביטוי שמעבר להם הופך המעשה הלירי למשהו אחר. המבקש להבין את מהות שירו של מ.ד., חייב במאמץ מסוים של דימיון. למשל, לתאר לעצמו מה היתה כאן התגובה לשיר כזה לו יצא מתחת ידו של משורר עברי מקובל, איזו מהומה היתה קמה נוכח סילוק בוטה של חשבונות היסטוריים באיצטלה פסבדו־לירית: על משורר כזה, בשר מבשרנו, היו תולים קופת שרצים גדולה, ומריעים עליו כינויי „גועל" וכיוצא בזה. מעשהו היה מוגדר, לא עלינו, כטראנספר רוחני. מדוע, אם כן, לא יביטו בנו דוברים מן המחנה הימני, ויאמרו בלעגם: הנה, אותו דרוויש שכתב את השיר המשוקץ לא קטלא קניא הוא.

(המשך בעמ' 18)

אנתולוגיה קטנה לשירה

המבחר הנוכחי כולל שלושה משוררים ערביים, שרק אחד מהם, הוא אדוניס, כותב בערבית. שפת ביטויים של שני האחרים היא צרפתית, ולא במקרה. הם תופסים מקום בתוך מרחב תרבותי מוכר לנו: מרחב התרבות הים־תיכוני, בו אנו נטועים, בכוח ההיסטוריה ובכוח זכרוננו לחרוט את הכרח הנוכחות המשותפת, מבלי לשכוח את הנוף השימושי של הטקסטים האלה, ואת ציר הדרישה הפוליטי, ההופך כל שירה לנשק למען השלום והעתיד.

אדוניס, בן ג'אלון ודיב משתתפים בכתב־העת „לבנט", כתב עת ישראלי בצרפתית, הערוך בתל אביב. התרגומים העבריים של השירים נעשו על ידי גיזל ספירו, שתרגמה את דיב ובן ג'אלון, ונעים עריידי שתרגם את אדוניס.

אדוניס נולד ב־1930, והוא משורר לבנוני ממוצא סורי. כיום הוא משורר הנהנה ממוניטין בינלאומי גדול ביותר, ובד־בבד עם זאת הוא משמש כפקיד בכיר באונסק"ו. הוא מצרף את כוחו היצירתי להגות תיאורטית, המחדשת את דרכי השירה הערבית. ב־1986 ייסד את כתב העת „מוואכיף", המופיע בלונדון, והוא עורכו הראשי.

מוחמד דיב, משורר אלג'יראי הכותב צרפתית, נולד בטלמסן, אלג'יריה, ב־1920. הוא מחברם של רומאנים רבים וקבצי שירים. בלי כל ספק הוא אחד מגדולי המשוררים האלג'יריים בני זמננו.

טהר בן ג'אלון נולד בפאס, מרוקו, ב־1944. הוא אחד מסופרי המאגרב החיים בפאריס, ואחד הנודעים ביותר בעולם המערבי: הוא קודם כל משורר, שהחל לאחר מכן לכתוב גם רומאנים. הרומאן האחרון שלו, „הלילה המקודש", שהוא המשך ל„ילדי החול", הופיע בעברית בהוצאת „עם עובד" בתרגומו של יהושע קנז. ספר זה זיכהו ב־1987 בפרס גונקור.

מישל אליאל

טהר בן ג'לון

*

עַל בִּטְנָהּ הַפְּעוּרָה שֶׁל הָאָרֶץ
יֶלֶד מַנִּיחַ עָנָף אַפְרוּרִי
הַאִם הַזְּרוֹעַ אוֹ הַיָּד חֲרוּכוֹת
הַגּוּף הַמְּזֻעָר הוּא רַק פָּנִים
אוֹר חָטוּף עַל הַשְּׂפָתַיִם
וּמִשְׁקָלָם הָאַדִּיר שֶׁל מֵתִים חֲרֵבִים

מצרפתית: גיזל ספירו

*

יָד קְמוּצָה עַל הָרֵיק
נָטְשָׁה אֶת הַגּוּף כְּדֵי לִהְיוֹת פֶּסֶל תַּחַת הַהֲרִיסוֹת
אֵינָהּ אוֹחֶזֶת בַּדָּבָר
אֶלָּא מְקַמֶּטֶת אֶת הַיּוֹם וְאֶת פָּנָיו
נִצְחִית תַּחַת עֲרֵמָה שֶׁל אֲדָמָה לְבָנָה
הִיא מִסְתַּכֶּלֶת בַּיָּם וְנִזְהֶרֶת;
הִיא לִשְׂפַת כָּתֵף עֵירֻמָּה עֶרֶב אֶחָד בְּבֵית קָפֶה בָּהָר;
נִרְעֶדֶת וְנְסוֹגָה כְּדֵי לָנוּחַ עַל הַיָּד הָאַחֶרֶת.
כָּעֵת, הָרוּחַ מְכַסָּה אוֹתָהּ בְּאָבָק הַבָּא מִמֶּרְחַקִּים,
אוּלַי מִתֵּימָן;
הִיא מַנִּיחָה בֵּין אֶצְבְּעוֹתֶיהָ קְצָת מֶלַח
וְכַמָּה עָלִים שֶׁל עֵץ פָּצוּעַ
אֲבָנִים וּבְקָעִים
שֶׁל אֲדָמָה קְצָת יְשָׁנָה, הַמְּפַזֶּרֶת אֶת הַזְּמַן
כְּדֵי לָמוּת. מְקִימָה עָרִים עַל גַּבֵּי
עָרִים, עוֹשָׂה מֵאֵפֶר אָבוֹת רְחוֹב אָפְקִי שֶׁבּוֹ
עוֹבְרִים גּוּפִים שְׁחוּחִים שֶׁל גַּעְגּוּעִים.

הַיָּם הִשְׁקָה אֶת הַחוֹלוֹת
וּבְתַרְדֵּמַת הַסְּלָעִים, זֵכֶר שֶׁל כּוֹכָב
מְנַת שָׁמַיִם
מַגָּשׁוֹת
שְׂפָתָיו הַלֵּחוֹת שֶׁל הָאֵבֶל.

מצרפתית: גיזל ספירו

מוחמד דיב

גבולות ערומים

הֶחָגָב כָּחֹל
בְּשִׂיא הָאֹדֶם

צְרִיחָתוֹ
בְּשִׂיא הַיָּרֹק
הַזְּמַן אֵיךְ הוּא
מַקְשִׁיב לְעַצְמוֹ
דּוֹמֵם הַנּוֹמָאד
בָּעֲרָבָה

מצרפתית: גיזל ספירו ורונן לוין

המבט כצל

אַתְּ נִסְגֶּרֶת
בַּמֶּה שֶׁדָּחוּף
נוֹתֵן לָךְ שֵׁם

מַצֵּבָה אִלֶּמֶת
כְּדֵי שֶׁהַהֲפוּגָה
תֶּאֱרַךְ

וָו הַשִּׁכְחָה
זוֹ הַתְּשׁוּקָה לְמָרֵק
לְהַשְׁתִּיק

הַשֶּׁמֶשׁ
שֶׁלְּאַט תְּעוֹרֵר
פְּצִיעָה

זֶה
יֵאוּשׁ שֶׁל עַיִן
הַתְּמִימוּת

מצרפתית: גיזל ספירו

*

אדוניס (ד"ר עלי אחמד סעיד)

תינוקות

הַקְּטַנִּים קָרְאוּ אֶת כְּתַב־הָעַכְשָׁו
אָמְרוּ:
זֶה זְמַן
הַמִּתְפַּתֵּחַ בְּרֶחֶם הַשִּׁירִים.

כָּתְבוּ:
זֶה זְמַן שֶׁבּוֹ גִּלִּינוּ
כֵּיצַד מְגַדֵּל הַמָּוֶת אֶת הָאֲדָמָה
וְכֵיצַד נוֹגְדִים הַמַּיִם בְּעַצְמָם.

רינֵה מאריה רילקה:

הַפֶּרַח מִתְמַסֵּר לַשֶּׁמֶשׁ בְּלַחַשׁ.
אַחֲרֵי זֶה — תִּירַשׁ הָרוּחַ אֶת הָאָבָק הַמֻּזְהָב
וְהָאֲדָמָה תְּסַפֵּר עַל אוֹרוֹת שִׁירֶיהָ:
זֶה שִׁירָהּ שֶׁשָּׁב אֵלֶיהָ.

אדוניס:

אָמַר: הָעֵצִים הָאֵלֶּה
עֲדַיִן כְּפִי שֶׁהָיִיתִי, בִּשְׁנוֹת הַיַּלְדוּת
הַדְּרָכִים אֲלֵיהֶם הֵם סֵפֶר
וְהַשָּׂדוֹת — תְּמוּנוֹת.

נוסח עברי: נעים עריידי

תגובות

אסתר וינוגרד־גלברד

ערב ראש השנה

בערב ראש־השנה תשמ"ט פרצתם דלת ביתי, הבאתם בשעריו הפתוחים את תמונתו המיוסרת־מהודרת של מחמוד דרוויש ועל עמוד גדל־מימדים רקמתם, בישלתם והדפסתם בכבוד־רב את שיריו ה„משובחים".

בתודעתי תרותים עדיין סימני־תו־שאיפותיו: „הוי ההולכים בין מילים פורחות... לנו ההווה וגם העתיד/ לנו העולם הזה כאן, וגם העולם הבא/לכן צאו מאדמתנו/מהיבשה שלנו מהים שלנו... אך אל תעברו בינינו כחרקים מעופפים... קחו אתכם את מתיכם...". עד כאן כמה דברים מתגניות של שיריו „הגרועים" שעוררו כל המהומה, כדברי המתרגמת. למי התבשיל הזה? האם לדעתכם אנחנו עוילים־גוילים שנאכל אותו, או שמא מיועד הוא לצעירים הנלחמים על קיומנו הלאומי והפיזי ועל מקומנו במפת הארץ הזו? ואולי לנכרינו היוצאים ובאים לחפש זהותם, אהבתם, כבודם ויכולתם להיאבק עליהם, ניזונים שנאה־עצמית במנות גדושות ורצופות — אנה הם באים?

לי לא צריך לספר מה הם ריחות, מראות וטעמים של מולדת־רחוקה. לא רק בגליל היפהפה שלנו פורח ורד אחר. גם בפולין צומחים וורדים. עונותיה מתחלפות בעיתן ונשותיה צעירות ויפות ושמיה גדולים, אלא שאדמתה ספוגה נחל־דם־עמנו־הנטבח־וקרובי־נר הקדושים, אשר נקברו המונים המונים בלי יד ובלי שם, בלי אות ובלי זכר. לידיעתכם: אנחנו שרדנו יחידים, שניים מעיר ואחד ממשפחה, לחיות על האדמה הזאת לנצח־נצחים: נגזרנו לזכור, להזכיר ולא לשכוח עד עולם.

מחמוד דרוויש הוא בשבילי אחד שעומד נגדי אישית, מטיל־פחד פיזי ונפשי עלי ועל זכות־קיומי על האדמה הזו אשר אני מהלכת בה, מאיים על ביתי ועל נחלתי האחת עלי־אדמות.

הגם ספרית־פועלים עם אלה, אשר גבולות־קיומם הם קצות־תבל־כולה והציונות להם היא עניין־אגב, שאפשר גם בלעדיו, דווקא כיום, בזמן המאבק הגורלי־מר על חיותנו, דמותנו ונפשנו, עושה־משפצת וטורחת לתרגם ולהוציא לאור קובץ שירי דרוויש ומקורות המימון מניין?

מילותי מבוישות דומעות מנגדי ו„בתשובתי".

בתשובתי

„...כִּי זוֹכֵר כָּל נִשְׁכָּחוֹת אַתָּה הוּא
מֵעוֹלָם וְאֵין שִׁכְחָה..."
(ממוסף ליום א' של ראש השנה)

נִדְּבָה אוֹתִי רוּחִי לָשׁוּב אֶל מַעְיַן־נְבִיעַת־יַנְקוּתִי
הַנְּטוּעָה בֵּין בֻּסְתְּנֵי פְּרִי וְסִמְטוֹת עֲיָרָתִי הַקְּסוּמָה
לְוִית חֵן וְנֹעַם מְשׁוּכָה עַל מְקוֹר שְׁפִיעַת וַחוּתִי
שֶׁנֶּעֶקְרָה בְּנֵדוּדִים אֶל עִיר גְּדוֹלָה פְּתוּחָה לְמִסְחָר וּמְהוּמָה.

דְּמוּת אִמִּי נִצֶּבֶת אֵיתָנָה אֲרוּכָה בֶּאֱמוּנָתָהּ וּבִתְפִלּוֹתֶיהָ
לֹא כָּחַל לָהּ וְלֹא תַּמְרוּקִים, נֵצֶר נֶאֱמָן לְמִשְׁפַּחַת רַבָּנִים
בְּמַאֲבָקָהּ עַל קִיּוּם יַקִּירֶיהָ, מְאַמֶּצֶת מֵרֹב כֹּחוֹת נַפְשָׁהּ וּסְגֻלּוֹתֶיהָ
לְלֹא גִּנּוּנֵי טְקָסִים וְתַאֲרִיכֵי הֻלֶּדֶת, שְׁכוּחָה עָדֶיהָ בְּנַפְתּוּלֵי הַשָּׁנִים...

רְוּיָה מֵעֹמֶק בְּאֵר חָכְמָתָהּ, מַתָּן בַּסֵּתֶר וַעֲנָוָה, זוֹכֶרֶת הֲלִיכוֹתֵיכֶם
עֲנוּדָה לְחַיֵּי מַהֲרוּזוֹת שָׁרְשֵׁי אֱמוּנָתָהּ מִדַּפֵּי „מַחֲזוֹר" תְּפִלּוֹתֵיכֶם
בְּתַשְׁכִּבְתִּי מְשׁוֹטֵט בֵּין שִׁנְסֵרְטֵי עֲבָרֵנוּ הַחוֹזְרִים לְרַתַּת, מִ„שְּׁמוֹת" אֲנֹכִי קוֹרְאָה.

מַשְׁכִּיבֵי אֵשׁ אוֹכְלָה וּמִישְׁנֵי עֲפַר יְחִידָה נוֹתַרְתִּי לְהָעִיד מַעֲשֵׂי־יְדֵיכֶם
וְלִשְׁמֹר הָאוֹתִיּוֹת הַפּוֹרְחוֹת מִ„סִּדּוּר" הַתְּפִלָּה וּמְגִלּוֹת חֲרוּכִים. שָׂרַדְתִּי שְׁלִיחוּתְכֶם
לְסַפֵּר לְזַרְעֵנוּ וּבְרַחֲמִים לָנֶצַח לֹא לִשְׁכֹּחַ יוֹם זִכְרוֹן תְּרוּעָה

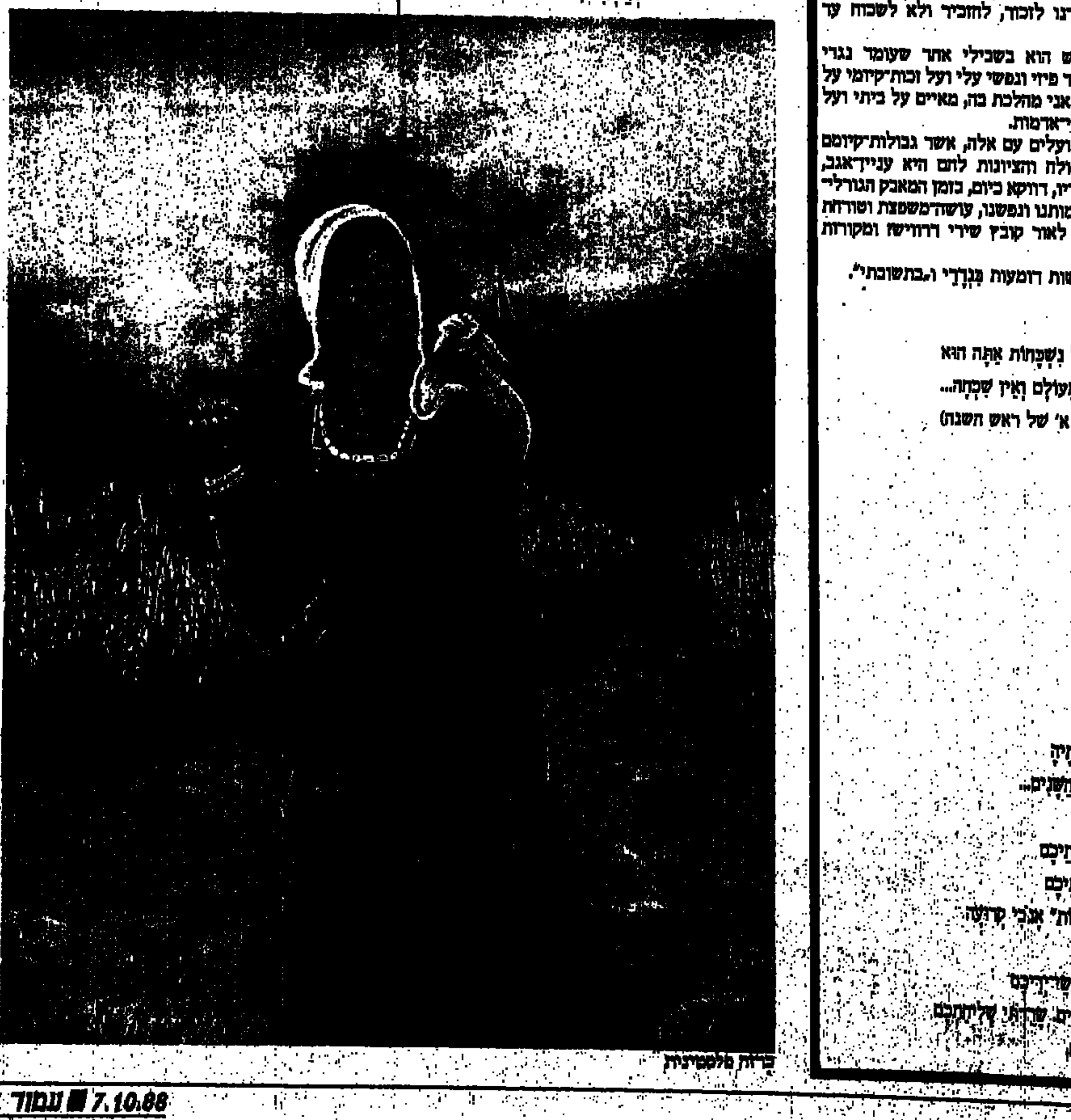
בריזה פלסטינית

לשרוד בעולם אכזר

עולם מנוכר

ארנסט המינגווי: „גברים ללא נשים"
מאנגלית: לאה זגגי
הוצאת זמורה־ביתן, 1988

איני יודע באיזה שנים נכתבו סיפורים אלה של ארנסט המינגווי, המכונסים בקובץ „גברים ללא נשים" — וחבל שבית־ההוצאה העברי לא מצא לנכון לציין את זמן חיבורם. ברור שהם שייכים לתקופה הראשונה ביצירתו. כידוע, הסופר־העיתונאי היה רק בן 19 כאשר התנדב לצבאות בנות־הברית במלחמת־העולם הראשונה ואף נפצע בחזית האיטלקית. מאוחר יותר, אחרי המלחמה, הוא שב לאירופה כעיתונאי, ישב בפאריס ובמקומות אחרים, התחבר אל חבורת אינטלקטואלים מבני־ארצו, שהיוו מעין מושבה אמריקנית ב„יבשת הישנה". היו ביניהם לא מעט סופרים ואמנים שבעקבות המלחמה איבדו את האמון בערכים המקובלים, במוסר החברתי והאינדיבידואלי, וביקשו נחמה במסבאות, בקשרים מקריים ולעתים בהוללות מטמטמת.

בסיפורי „גברים ללא נשים" יש הרבה מן התחושות, האווירה וההוויה של אותו „דור אובד", שהמינגווי היה חלק ממנו. גיבורי הסיפורים האלה הם לעתים קרובות לוחמים — בזירת־הקורידה בספרד, בזירת־האיגרוף, בחזיתות של המלחמה הגדולה, בהתמודדות עם אנשים זרים, הנקרים בדרכם. רובם גברים שתקנים, עצובים ובודדים. סגנון הכתיבה והדו־שיח של הגיבורים מפגינים פשטות מחוספסת ומעין פרימיטיביות מכוונת, הבאה להצביע על עולם של אנשים תלושים ומנוכרים. סגנון זה השפיע על דור שלם של סופרים.

בסיפור הפותח את הקובץ, „הלא מנוצחים", נדרש המינגווי לנושא, שפותח בהרחבה גם ברומאנים שלו: מלחמת־הפרים והאיש העומד מאחוריה, הטורדו מנואל גארסיה. גם סיפורים אחרים מתרחשים על רקע ספרדי — אם בכלל אפשר לדבר כאן על התרחשויות, כי הרי את מקומה של העלילה הסיפורית המתפתחת תופסים מחשבות וזכרונות חטופים, שמעלים הגיבורים, או תיאורים תמציתיים של נוף ומצבים. כל אשר מתרחש בסיפור „גבעות כפילים לבנים" הוא מפגש בין אמריקני ונערה בתחנת־רכבת בספרד. הם שותים בירה, מחליפים דברים קצרים שאינם מעלים ואינם מורידים ומחכים לבוא הרכבת המהירה מברצלונה — בלי שנבין, כקוראים, מהו טיב היחסים ביניהם וכיצד הם יתפתחו, אם בכלל. סיפורים אחרים מתקשרים דווקא באיטליה: „חקירה פשוטה", „היום יום שישי", „אני שכבתי ואישנה" ועוד. מופיעים בהם אמריקנים נודדים באיטליה, כחיילים במלחמה ואחריה, פצועי־מלחמה והקשר הקר הנוצר ביניהם בעת טיפול רפואי.

לשרוד בעולם אכזר

אגוטה קריסטוף: „המחברת הגדולה"
מצרפתית: נורית פטרג; הוצאת הקיבוץ המאוחד/ספרי סימן קריאה
ובית הוצאה כתר, 1988

„אנחנו באים מן העיר הגדולה. נסענו כל הלילה. לאמא שלנו עיניים אדומות. היא נושאת קרטון גדול וכל אחד משנינו מזוודה קטנה ובה הבגדים שלו, ועוד המילון הגדול של אבא שלנו שאנחנו מעבירים זה לזה כשהידיים שלנו מתעייפות. אנחנו הולכים זמן רב. הבית של סבתא רחוק מן התחנה, בקצה השני של העיר הקטנה. כאן אין חשמליות, ולא אוטובוסים, ולא מכוניות. רק כמה משאיות צבאיות נוסעות."

כך מתארים, בגוף ראשון־רבים, שני הגיבורים הקטנים של הרומאן „המחברת הגדולה" את בואם מן העיר הגדולה אל בית סבתם בעיירה כדי להינצל מפגעיה של מלחמה, מן ההפצצות, המחסור במצרכים וסכנות וקשיים אחרים.

מחברת הספר, אגוטה קריסטוף, היא שם חדש עבורנו. היא הונגריה אשר עקרה לשווייץ ועוסקת בעיקר בכתיבה לתיאטרון. „המחברת הגדולה" הוא הרומאן הראשון שלה, שהופעת־הבכורה שלו היתה בצרפתית, בפאריס, לפני שנתיים.

ספר זה נולד על רקע מלחמת העולם השניה, הפורענויות ההמוניות, הטוטאליטריות והאלימות, המזעזעות את העולם במאה שלנו. המחברת בחרה לבטא את אלה באמצעות שני אחים־תאומים, הנאלצים לעזוב את ביתם ואת עירם בעקבות המלחמה המשתוללת בארץ — בלי לנקוב בשם הארץ, בתקופה ובמלחמה המסוימת. על הילדים להתמודד עם העולם האכזר הסובב אותם ומסתמל גם בדמותה של הסבתא המרושעת והאנוכית. שני הנערים, החביבים למראה ומעוררי־האהדה, לומדים להקשיח את אופיים ואת התנהגותם, ולעמוד בכל המאיים עליהם. אט־אט הם נעשים נטולי־רגש, עוטים על עצמם שריון אנטי־הומאני, כדי לשרוד בעולם האכזר שנוצר סביבם. תהליך פנימי זה העובר עליהם מוצא ביטוי בחיבורים שהם כותבים ומעתיקים אחר־כך אל המחברת הגדולה. החיבורים הם חלק מהמשטר שהם כופים על עצמם, תרגילי־כתב המצטרפים אל תרגילי־ההתנהגות האחרים, שנועדו לחשל אותם בתהליך הדה־הומאניזציה הנוכר.

„המחברת הגדולה" הוא ספר מעולה שהופיע במסגרת הסידרה „הספריה" — חשוב וגם אקטואלי מאוד.

מ. אבי־שלמה

חלון ראווה

אברהם אילת, המצית, 1979, טכניקה מעורבת. מתוך התערוכה „רוכם ונרשם", תערוכה נודדת של „אמנות לעם"

מעבר לחוקים

אייזיק אסימוב: „רובוטים ואימפריה"
מאנגלית: עמנואל לוטם
הוצאת כתר, 1988

חגיגה לכל מכורי אסימוב: „רובוטים ואימפריה" הוא תחילת הפריצה הגדולה, תחילת המעבר מסביבת כדור הארץ אל מרחבי הגלקסיה. בארבעת ספרי סדרת „המוסד" נעלם כדור־הארץ ואיננו. כשקראתי לראשונה את „המוסד השמיימי", לפני כ־10 שנים (הוצאת מסדה), זו היתה התמיהה העיקרית. איפה, לעזאזל, כדור הארץ?

אך אסימוב לא סבר שהגזע האנושי הופיע פתאום יש־מאין במרחבי הגלקסיה. מפעם לפעם, כאילו כדי לפמפם אותנו בטיפות של סקרנות, מוזכר כדור־הארץ. לי זכורים שני מקרים: ב„המוסד השמיימי", 50 שנה לאחר הקמתו של המוסד בטרמינוס, מוזכר ביקורו של לורד דרוזין (בהקשר זה, נראה כי השם היה מעין בדיחה פרטית של אסימוב), עוזר הקיסר, הנשמע כמו קריקטורה של ארכיאולוג. באחת השיחות עימו הוא מזכיר את „שאלת המקור" — השאלה אודות הכוכב המקורי עליו התפתח הגזע האנושי.

אצל אסימוב, לכל פליטת קולמוס יש סיבה. גם לזו. היא באה כאילו כדי להמחיש לנו את מרחבי הזמן, את המרחק שהאדם עבר מאז שהחל לנוע אל הכוכבים ועד לימי הקיסרות הגלאקטית ו„המוסד" שקם כדי להציל אותה.

שאלת כדור־הארץ ממשיכה ללוות את סיפור „המוסד" לכל אורכו ותמיד יש לה משמעות עמוקה ביותר, כאילו המשך קיומו של המין האנושי תלוי בכך. בספר הרביעי, האחרון לעת עתה, מתברר שכל ההתייחסויות לכדור־הארץ הוצאו או נמחקו מתוך מקורות המידע או הספריות. הספר מסתיים בכך שגולן טרביז, האדם שהופקדה בידיו ההחלטה אם הגלקסיה תישלט בידי אחד המוסדות או תהפוך, כדוגמת כוכב הלכת החי גאיה, לגלאקסיה החיה על פי שלושת חוקי הרובוטיקה, מחליט שהוא חייב לחפש ולמצוא את כדור הארץ.

ב„רובוטים ואימפריה", שנכתב מספר שנים לאחר אחרון ספרי „המוסד", „בפאתי המוסד", מוזכר לראשונה חוק רובוטיקה רביעי, חוק האפס, שהוא למעשה קודם לכולם. חוק זה מורה לרובוטים לשמור, ראשית כל, על שלום האנושות כולה, אפילו על חשבון חייו או שלומו של פרט זה או אחר. בכוח חוק זה נקבע, על ידי רובוט מנטאלי אחר, שכדור־הארץ ייהרס.

נראה לי שאסימוב לא חשב על חוק רובוטיקה רביעי, הקודם לחוקים הבסיסיים שליוו את ספרי הרובוטים שלו משך שנים, אלא רק כאשר ראה צורך לקשר בין שתי סדרות ספריו: הרובוטים ו„המוסד". לכן לא מוזכר אותו חוק כבסיס לקיומה של גיאה, כמו שלושת האחרים.

עכשיו לא נותר לנו אלא לדמיין מה עתיד לקרות בספר הבא שמבטיחה לנו הוצאת „כתר" בקרוב, „המוסד והארץ". האם יהיה דאניל, הרובוט שירש כישורים מנטאליים, המייסד של אותו כוכב חי, גיאה? האם אור, הנערה מגיאה, היא באמת רובוטית דמויית־אדם, כמו דאניל, כפי שסבר גולן טרביז?

זה נשמע אולי כמו סוף פרק של סדרת הטלוויזיה הישנה „בועות", אך זה הרבה יותר חכם ומרתק. אסימוב במיטבו.

אפי לנדאו

מספרי ארץ־ישראל

15 שנה לשמירת איכות הסביבה

יוסף הורשברג (עורך), הביוספירה, ייז / 7־8, 1988.

החוברת החגיגית למלאת 15 שנה לשירות לשמירת איכות־הסביבה מתמקדת בשני נושאים מרכזיים: התפתחות השירות מ„מועד ישראלי למען הביוספירה ואיכות הסביבה" (ויבא"ס), שהחל פעולתו המחקרית והחברתית בריווח מדעי מצומצם ביותר, ועד למחקרים ודו"חות שנתיים מקיפים ומעמיקים ביותר בשנים האחרונות.

הנושא המרכזי השני הוא הדו"ח השנתי מס' 13־14, המקיף את השנים 1985־1987, בעריכת תמר בך ישעיה. הדו"ח בנוי במתכונת דומה לקודמיו: הוא מדגיש חריגות מהתקנים, איתור המזהמים העיקריים והמלצות לגבי איכות האוויר, איכות המים, ים וחופים, רעש, פסולת מוצקה ורעילה, אנרגיה וסביבה ונושאי חוק ומשפט, רשויות מקומיות, תכנון סביבתי ותסקירי השפעה על הסביבה.

נראה שאיכות האוויר סובלת מחריגות באזורים המתועשים הגדולים בארץ: חיפה, אשדוד ו„גוש דן". באזורים אלה נרשמו פליטות רבות של גפרית דו־חמצנית ופחמן חד־חמצני, שפרייה הוא מחלות בדרכי הנשימה אצל ילדי־שכונות במזרח חיפה. גם באר־שבע לוקה במפגעי ריח חריפים, וירושלים „מותקפת" בזיהומי תחמוצות ופחמן חד־חמצני, בשל התנועה הרבה בכבישים. המלצות חוזרות על עצמן כמעט בכל שנה: תקני סביבה מחמירים יותר, שיפור איכות הדלק ומערכות הבקרה והחיזוק פעולות שונות של השירות.

בנושאי איכות הסביבה מדווח על הפעולות שנעשו לשיפור איכות מי הכנרת וכן מי־השתיה. בדיגמות שנלקחו ברשויות השונות נתגלו זיהומים בעיקר בכנרת וצפת. כן התרחשו מקרי תחלואה רבים ממים המסופקים ע"י חברת „מקורות". כ־92% מכמות השפכים נאספים במערכות ביוב מרכזיות וחלקן מנוצל להשקאה (עמ' 20). בדו"ח מובא פירוט רב לגבי הפעולות לשמירת חופי־הים, מפלסי־הרעש באתרים שונים ובנתב"ג, בערים מטרופוליטניות, ובאזורי תעשיה, התארגנות לאיסוף פסולת (אספ"ים) ועוד.

הדו"ח מגלה כי קיימות כיום 13 יחידות לאיכות הסביבה ברשויות המקומיות ובאיגודי־הערים (עמ' 29) וכן התפתחות בתכנון תכניות מתאר ארציות לדרכים, לתחנות ממסר לחופים לכריית הפוספטים ועוד. ישראל מעורבת גם בפעילות הבינלאומית בתכניות כוללניות לאגן הים התיכון.

הדו"ח אינו קל לקריאה, בשל מבנהו הסכמטי והעשיר בפרטים, אך שימושו רב לאנשי מדע, לאנשי הרשויות, למקבלי ההחלטות ולציבור הלומדים המתעמקים בהתפתחות נושאי איכות הסביבה בארצנו. ענין מיוחד יש בהשוואת הדו"חות האחרונים ובניתוח הממצאים, בעיקר לגבי ההתפתחויות החיוביות והשליליות בנושאי האקולוגיה השונים.

דן יהב

בשבע עיניים

הערה

מתרגמת שניים משיריו של מחמוד דרוויש, „על הארץ הזאת" ו„בדרך עדיין יש שביל", שנדפסו במוסף בגליון ראש השנה, מעירה כי חל שיבוש בחלוקת השירים לבתים. בהזדמנות ראשונה יובאו השירים כתיקנם.

דומם ונושם

פתיחת התערוכה הנוידת החדשה של „אמנות לעם", „דומם ונושם: טבע דומם — אפשרויות נוספות", תתקיים בבית אגודת הציירים והפסלים, ברחוב אלחריזי 9 בת"א, ביום שלישי, 11.10.88, בשעה 19.30. משתתפים: אורי מרום, דן רונן ומשה טלגם. קטעי מחול: יעל פארן.

„מימד' מארחת

במוצ"ש 15.10 בשעה 20.00, תיפתח תערוכת צילומים משל האמן יאן ראוכוורגר בגלריה „מימד". התערוכה תימשך עד 2.11.88. באותם תאריכים תתקיים בגלריה גם תערוכת תכשיטים בעיצובו של שי לחובר.

תחרות ספרותית של ארגון יוצאי קראקוב בישראל

ארגון יוצאי קראקוב בישראל מכריז על התחרות השלישית לזכרונות, עבודות היסטוריות וספרותיות על קראקוב היהודית. מטרת התחרות: לאסוף חומר רב ככל האפשר על אחד ממרכזי החיים והתרבות החשובים ביותר בעולם היהודי. את העבודות יש לשלוח בשלושה עותקים במכונת כתיבה עד פסח ש.ז. (19.4.1989) לכתובת: ארגון יוצאי קראקוב בישראל, ת.ד. 6126. צורה ספרותית — ללא הגבלה. לתחרות יתקבלו גם עבודות שראו אור בצורת ספר בשנה האחרונה (1989־1988). הרכב חבר השופטים וגובה הפרסים הכספיים יובאו לידיעת הציבור במועד אחר.

כל העבודות שזכו לפרסים בתחרויות הקודמות יצאו לאור בצורת ספר בארץ או בחו"ל.

שיר לזיכרון הקצר

(המשך מעמ' 16)

ולא תמהוני השופך את מר לבו על הנייר בד' אמותיו. בכיר אש"ף הנהו, ויש אומרים אחד המתונים בארגון זה, איש המסתופף בטרקליני אירופה ופוגש שם אנשי רוח למכביר. הוא, ולא אבו־נידאל, מטיל עליכם ועלינו מארה וחרם, מציג את הנוכחות היהודית בארץ כטמאה, הוא שמעלה בפרהסיה משאלת לב קמאית וחשוכה.

פול ואלרי, משורר צרפתי נערץ, סבר בזמנו כי יומרות וסכלות האנוש אינם נושא ראוי לשירה ביקום, שאינו אלא UN D'EFAUT DANS LA PURETÉ DU NON ÊTRE, פגם בטוהרו של האין. לעומת גישה אי־היסטורית זו, השתמשו מאייקובסקי ופבלו נרודה בשירתם המונומנטאלית כאגרופן שלוח על פרצוף יריביהם האידיאולוגיים. מחמוד דרוויש מעורב יותר בביטויו הפוליטי, ומכל מקום טרם כתב שרבין שוחה בגיגית של דם או משהו כזה (כפי שמחבר „מאה וחמישים מיליונים" היה עושה, מן הסתם, בנסיבות ההווה). אך העובדות נותרות על כנן: מלות השיר שנודע ברבים אצלנו בתחילת השנה משייכות את כותבן לענף הפואטיקה המגויסת. הן מבקשות לגרום לדה־לגיטימציה, ולהוציאנו מן ההקשר הלאומי והאנושי המקובל, ממש כמו טכניקות ורבאליות שפיתחו בעבר גנרנו משטרים ידועים לשימצה. פירושים דחוקים ותעודות יושר מאולתרות לא יועילו. מ.ד. ביקש לפגוע בעצם תחושת הזכות והשייכות של יהודים כאן, על אדמת הארץ, וכל עוד לא יאמר אחרת, בפירוש ובלי התניות, ועל ידי המשורר עצמו, ידברו המילים בעד עצמן, ודמנו כמותר. ועד שהדבר יקרה, מן הראוי ש„על המשמר" ו„ספריה פועלים" יואילו לעשות לו תנוך, ולחפש בין השיטין את התימה האתנאית והמרוסנת שלעת עתה חבויה במחשכים.

שעטנז

תמריץ מתקבל על הדעת

הבחירות הולכות ומתקרבות. הסקרים מורים שהמערך בראש, אבל אני לא לוקח שום סיכונים. לצערי הרב, נדמה לי שהפעם הליכוד ינצח, בהפרש שיאפשר לו להקים ממשלה רק בעזרת התחיה והדתיים, ומי יודע, אולי גם בעזרתו הפעילה של יצרן שמן הזית מעדשים, המשיח רפול.

יש עמים שיש להם נטייה עזה להרוס את עצמם. הדוגמה הכי בולטת היא גרמניה של המאה ה־20, שלמרות התקדמותה האדירה בשטחי הרפואה, התרבות והמדע, איפשרה לאדולף היטלר ולחבר מרעיו להרוס את תשתיתה.

המהפכה הציונית, ששיאה היה בהקמתה של מדינת ישראל, היא נס אמיתי. רוב היהודים היו מוכרחים להגר לכאן כדי להימלט מצפורני האנטישמיות וגם מהתוצאה האיומה של השואה. אבל כיום אנחנו יודעים את האמת, שמלבד אחוז קטן של אנשים אמיצים שראו בהקמת המדינה את הפתרון האמיתי לבעיה היהודית, רוב אלה אשר הגיעו לכאן, באו מתוך הכרח ולא מתוך חזון, ואלה אשר הגיעו מתוך חזון דתי ומשיחי, לשוו את המציאות חיש מהר על בשרם.

עכשיו מדינת ישראל נראית כפי שהיא. שעטנז מוזר של קידמה ופרימיטיביות. אחוז ניכר מהמוחות המחוננים, שהיו צריכים להנהיג את המדינה הזאת, מצאו מזמן את מקומם במוסדות אקדמיים אמריקניים. ואילו המיעוט המתקדם שנשאר בארץ מכל מיני סיבות (ואפילו מסיבה לגיטימית של פטריוטיזם), נרמס על־ידי הרוב.

כן, בבחירות הבאות נראה את האמת — כמו שאומרים — „עין בעין". ולא רק אנחנו נראה את האמת הזאת, אלא העולם כולו. הנה, למשל, שאקי המהולל יהיה שר החינוך והתרבות. הוא, האיש הנאור שמתנגד לכפיה דתית, ידאג להעביר בפרלמנט הישראלי חוקים ברורים נגד אלה, אשר יעזו לנסוע בשבת ואשר יקיימו מגעים הומוסקסואלים. נוסף לכך, הוא יקים קומנדו מיוחד, אשר יהיה רשאי להתפרץ לבתים ולתפוש על חם את אלה שלא שומרים על הכשרות. אוי לאלה אשר ידברו עברית ולא יבטאו כהלכה את החית והעין, ואבוי לאלה אשר ינסו להחליף מילה אחת עם הגר הערבי. המגעים בין האוכלוסיה היהודית לערבית, אליבא דשאקי, יתקיימו על בסיס של פנטומימה.

מה שמעניין בכל הסיפור הזה הוא, שאם אתה מנסה לכרות ראשה של מפלגת ימנית, הרי ממש כמו באגדות, במקום הראש הכרות יצמחו עשרה ראשים אחרים, עוד יותר מפלצתיים ומכוערים. הנה לכם, למשל, דוגמה עוד יותר מגעילה: פרופסור יובל נאמן. לכאורה איש המאה ה־20, מדען שלמד את חוקי אינשטיין ומבין בחלליות הנשלחות לירח או למאדים. כן, הנה לכם פרדוקס אמיתי שדרכו אפשר להסביר את עלייתו של חומייני לשלטון. מצד אחד, איש מדע, ומצד שני, אדם בעל דעות פרימיטיביות הלקוחות מעידן הקרח האחרון. אני מבטיח לכם שבממשלה הבאה הוא לא יהיה שר לענייני מדע: הפעם הוא יגשים את יעודו וימונה להיות השר האחראי על הטרנספר הגדול.

כן, רק לאחר הבחירות הבאות נראה את האמת הנוראה של מדינת ישראל, ואם אחר־כך תבוא מלחמה, ולאחר זיקות הדם תבוא התעוררות, אל תגידו שלא היו כאלה אשר קמו ואמרו את האמת.

ביקורת הביקורת

ממש להתגלגל מצחוק. בועז עברון, האיש הכבד הזה, חסר חוש ההומור, שבמשך שנים כותב ב„ידיעות אחרונות" כל מה שעמוס קינן כתב שבוע לפניו, הוציא לאור ספר הדן בבעיות ארץ־ישראל והציונות. המעניין בכל הסיפור הזה הוא, שבועז עברון הוא מבקר התיאטרון של העיתון המפורסם ולא פעם הוא קוטל בגסות־רוח, כל מיני יצירות שאין לו מושג כיצד לשפוט אותן. והנה, לפני שבוע, במוסף של „דבר" קטל כנראה מישהו את ספרו של בועז עברון וכבר השבוע ממהר בועז להשיב לו...

הה, אדוני המבקר, לא ידעתי שאתה כל־כך רגיש לביקורת. אולי עכשיו תלמד על בשרך את המשמעות של התקפה וקטילה מתוך בורות, רוע־לב ושחצנות. כי אפילו כתבת ספר לעניין, אינך שונה מאותו איש אשר ביקר אותך. וחוץ מזה, לא למדת לשתוק ולא להשיב בשעה שמתקיפים אותך. כי במקרה זה, ברגע שהשבת, נתת למבקר שלך את הכבוד הגדול ביותר: הוכחת לו כי דבריו הכאיבו לך, ובכך הגשים את מטרתו. אני, בכל אופן, שמח לאידך.

ליסטים וקלגסים

הרב לוינגר, האיש המאוס הזה שמסתובב בארץ הזאת בשליחות פסבדו־נבואית, לא נרגע. לא נרגע. זרקו עליו אבנים והוא ירה באוויר... או אם ירית באוויר, איך קרה שכדור אחד פגע בערבי כבן ארבעים? האם הוא עף בשמיים כמו בציורי שאגאל, והכדור הרצחני פגע בו רק במקרה?

הה, לוינגר, לוינגר... אתה גורם לי לבוז לעצמי, כאדם וכיהודי. בניגוד לך, היורה מילים, אתה יורה כדורים. ואני רוצה לדעת, מי היה משוגע שטען כי המלה הורגת?

לו הייתי עכשיו בפאריס או בלונדון והייתי אזרח בריטי או צרפתי, אין לי ספק, שלו הסתכלתי מרחוק על הנעשה כאן, הייתי נחנק בצחוק היסטרי. אבל אני חי כאן, ויש לי רק אזרחות אחת, היא האזרחות הישראלית, ולכל הרוחות, זה כואב ליו!

בזכות הגלסנוסט

„הקומיסרית", קולנוע תכלת, תל־אביב

השאלה היא כיצד להתייחס ל„קומיסרית", סרט רוסי שיצא להקרנה לאחר גניזה מאולצת במשך עשרים שנה. לא ניתן להתעכב רק על איכויותיו הקולנועיות־אמנותיות של סרט זה ולהתעלם מהמשמעויות הפוליטיות שבעצם התרתו להצגה. איסור הקרנתו במשך זמן כה ממושך הפך סרט זה לאחד מסמלי הגלסנוסט ולבולט שבין הסרטים האסורים שהופשרו בעת האחרונה, סרטים משל טנגיז אבולדזה, קירה מורטובה או סרגיי פאראדז'נוב. במקרה זה דומה שההיסטוריה של הסרט עצמו מרתקת לא פחות ואולי אף יותר מהסרט עצמו. סיפור תלאותיו של הבמאי אלכסנדר אסקולדוב ושל סרטו, שעריכתו הסתיימה ערב מלחמת ששת הימים, כבר הזינו את אמצעי התקשורת תוך כדי מסע הפסטיבלים המוצלח שערך הבמאי עם סרטו, שהוצג גם אצלנו בפסטיבל הסרטים בירושלים. אסקולדוב, שהיה לגיבור תקשורתי, חזר שוב ושוב על סיפורו העגום.

הסרט מבוסס על סיפור מאת וסילי גרוסמן, „בעיר ברדיצ'ב", שיצא לאור ב־1934. בסרט נערך מפגש בין אלמנטים של סיפורי המהפכה נוסח יצחק באבל ובין גיבורי העיירה היהודית, שכמו נלקחו מספוריו של שלום עליכם. הגיבורה קלבדיה ואוילובה היא קומיסרית גדולת גוף וקשוחה. היא משרתת ביחידה של הצבא האדום בדרום אוקראינה, העסוקה בראשית שנות העשרים במיגור לבנים מתנגדים. דבקותה במשימתה באה לביטויה כבר בפתיחה, כשהיא גוזרת גזר דין מוות על חייל עריק, שרק נטל חופשה ללא רשות כדי לבקר את רעייתו. אבל למרות חיצוניותה נחשף עד מהרה גם צידה הנשי. מסתבר שהיא בהריון לא מתוכנן (בחודש הששי), והבולשביקית הנוקשה נאלצת לנטוש לתקופת מה את פעילותה כדי ללדת. עד ללידה משכנים אותה בבית הדל של משפחת מגזניק היהודית: יפים, החייט הפילוסוף, מריה אשתו (שמות משמעותיים מאוד המתייחסים למשפחה הקדושה), ששת ילדיהם הקטנים והסבתא שגרה עמם והדוברת אידיש בלבד.

אסקולדוב, שאינו יהודי, גילה חיבה רבה לגיבוריו היהודים. אם כי מתעלמים כאן ממקום ההיסטורי של היהודים במהפכה, אסקולדוב השיב את העיירה היהודית לקולנוע הסובייטי, שלא טיפל בה כשלושים שנה. מאידך, אסקולדוב לא נמלט מהפיכתו של גיבורו היהודי לסטריאוטיפ של העיירה, מעין טוביה החולב, שאפילו מתלונן בקטע מסוים „חושבים בוודאי שאני רוטשילד". ראיית העולם של יפים היתה בזמנו אחד הדברים שעוררו את זעם הצנזורה בבריה"מ. זוהי דמות חסרת זהות לאומית ופוליטית. „שליטים באים והולכים", הוא אומר וגם מציין שהגיע הזמן שליהודים יהיה גם מקום משלהם.

הסרט, שצולם במסך רחב ובשחור לבן, הוא בחלקו הגדול דרמה אינטימית המתרחשת ברובה בביתם של יפים ומריה. מלבד הפתיחה, רק קטעי החזיונות של הקומיסרית זוכים למימדים אפיים וגם מצולמים בסגנון שונה, כזה המזכיר את הקולנוע הרוסי האילם ובעיקר את המונטאז' האייזנשטייני. במהלך תהליך הלידה הוזה היולדת ורואה עצמה דוחפת תותח עצום מידות על פני גבעות חול ומשחזרת מפגשים עם אהובה שמצא את מותו בקרב. הזיה נוספת של הקומיסרית, היחידה שמצולמת בצבע, מתרחשת כאשר המשפחה מצטופפת במרתף עת בחוץ רועמים התותחים. כאן יש לקלבדיה חזון שבו היא רואה את יהודי העיירה עם מגיני־דוד צמודים לחזם מובלים אל מחנות המוות, כשהיא עם ילדה בזרועותיה צועדת בעקבותיהם. סצנה זו, כמו גם הסצנה שבה ילדי המשפחה משתעשעים ומשחזרים מעין פוגרום שבו נקשרת אחת האחיות לנדנדה (סצנה בסגנון בוטה במיוחד), היו בין החריגות מהאידאולוגיה הרשמית בעת שהסרט נעשה ובין הגורמים לאיסורו.

היום נראה הסרט מיושן (דומה שהיו בו כבר אלמנטים שהתיישנו עוד בשנות הששים), אם כי עדיין ניתן להתרשם מכשרון בימוי גדול שבזבזו (מאז יצר סרט זה היה אסקולדוב מובטל מאונס. הוא ביים רק שני סרטי תעודה לטלוויזיה, שרק אחד מהם הוצג). יש בסרט סצנות פיוטיות, סצנות בעלות עוצמה דרמטית וסצנות מרגשות כמו העיירה המרוקנת על דלתותיה וחלונותיה האטומים, יפים היוצא במין מחול חסידי, או אותו שיר־ערש מלנכולי שמשמיעה האם הטריה לתינוקה. ניתן גם להתרשם ממשחקם המצוין של השחקנים (נונה מורדוקובה כקומיסרית, רולן ביקוב כיפים וראיסה נדאסקובסקאיה כמריה). אבל כיום, יותר מיצירה קולנועית הרי הסרט הוא בבחינת לאירוע תרבותי ופוליטי.

נונה מורדוקובה בתפקיד הקומיסרית. משחק מצוין של כל השחקנים וכשרון בימוי גדול שבוזבז

בבתי הקולנוע

תל־אביב

אסתר
ללא מעצורים
יום ו' 10.00, 12.15
מוצ"ש 7.30, 9.45
חול 5.00, 7.30, 9.45

אורלי
אנשים מבויישים
יום ו' 10.00
מוצ"ש 7.00, 9.30
חול 4.30, 7.00, 9.30

בית ציוני אמריקה
יום ו' 14.30 – כמעיין המתגבר
22.00–24.00 – משחו פראי
מוצ"ש 19.30, 21.30, 23.30
+ חול א, ב, ג, ה 19.30–21.30
לול
א, ב, ג, ה 17.00 – כמעיין המתגבר

בן יהודה
פרסידיו
יום ו' 10.00, 12.00
מוצ"ש 7.15, 9.30
חול 5.00, 7.15, 9.30

גת
בוקר טוב ויאטנם
יום ו' 9.55, 12.20
מוצ"ש 7.20, 9.45, 12.00
חול 5.00, 7.20, 9.45

גורדון
החגיגה של באבט
יום ו' 14.30
מוצ"ש 19.30
חול 17.00, 19.15, 21.30

דרייב אין
מצלמה בלי בושה
יום ו' 10.00
מוצ"ש וחול 7.30, 9.30
סקס
יום ו' 12.15
מוצ"ש וחול 12.00

הוד
חתיך מבוקש
יום ו' 9.45, 12.00
מוצ"ש 7.15, 9.40
חול 5.00, 7.15, 9.30

לימור חדש
"צבעים"
יום ו' 9.45, 12.00
שבת 7.30, 9.45
חול 5.00, 7.15, 9.30

פאר
צל הטווס
יום ו' 10.00
מוצ"ש 19.30, 21.30
חול 17.00, 19.30, 21.30

מוזיאון ת"א
עיניים שחורות
7.00, 9.30

טיילת 1
מעריצה צמודה
יום ו' 14.00, 10.00, 12.00
מוצ"ש 7.15, 9.40
חול 5.00, 7.15, 9.40

טיילת 2
צבעים
יום ו' 14.00, 9.45, 12.10
מוצ"ש 7.00, 9.30
חול 4.30, 7.00, 9.30

טיילת 3
שם המשחק
יום ו' 14.00, 10.00, 12.00
מוצ"ש 7.15, 9.30
חול 5.00, 7.15, 9.30

פריז
לידי איב
מוצ"ש 7.15, 9.30
חול 12, 2, 4, 7.15, 9.30
יום ו' 12.00 – לידי איב
14.30 – משפחת המלוכלכים
16.30 – שיר אשיר בגשם
24.00 – מונטי פורטון – בריאן כוכב עליון
יום שבת 11.00 – שכנים
13.00 – לילות כבריה
15.00 – יחסים מסוכנים
17.00 – מלך ליום אחד
23.00 – מונטי פריטון – משהו שונה לגמרי

חן 1
פרנטיק
יום ו' 9.55, 12.20
מוצ"ש 7.30, 9.50
חול 5.00, 7.30, 9.50
השועל והכלבלב
שבת 11.00 בבוקר

חן 2
בעל בהשאלה
יום ו' 10.00, 12.20
מוצ"ש 7.30, 9.50
חול 5.00, 7.30, 9.50
מלחמת כדורי השלג
שבת 11.00 בבוקר

חן 3
הקיסר האחרון
מוצ"ש וחול 6.30, 9.30
מת לחיות
יום ו' 10.00, 12.15
ספר הג'ונגל
שבת 11.00 בבוקר

חן 4
טומי
יום ו' 10.00, 12.20
מוצ"ש 7.30, 9.50
חול 11.00, 2, 5, 7.30, 9.50
במבי
שבת 11.00 בבוקר

חן 5
פרחים בעלית הגג
יום ו' 10.00, 12.15
מוצ"ש 7.30, 9.50
חול 11.00, 2, 5, 7.30, 9.50
מק חברי הטוב ביותר
שבת 11.00 בבוקר

לב 1
החיים הם נהר ארוך ורוגע
יום ו' 22.00, 24.15
שבת 20.00, 22.00
חול 14.00, 17.00, 20.00, 22.00

לב 2
הנסיכה הקסומה
יום ו' 22.00, 24.15
שבת 20.00, 22.00
חול 14.00, 17.00, 20.00, 22.00

לב 3
אהבנו כל כך
יום ו' 21.45, 24.15
שבת 19.15, 21.45
חול 16.45, 19.15, 21.45
מלאכים בשמי ברלין
חול 14.00

לב 4
קוברה ורדה
יום ו' 22.00, 24.15
שבת 19.30, 21.50
חול 14.00, 17.00, 19.30, 21.50

שחף
הקלות הבלתי נסבלת של הקיום
יום ו' 10.00
מוצ"ש+חול 5.45, 9.15

תכלת
הקומיסרית
מוצ"ש 7.30, 9.45
חול 5.00, 7.30, 9.45

תל־אביב
מגלה את אמריקה
יום ו' 9.45, 12.00
מוצ"ש 7.15, 9.45
חול 5.00, 7.10, 9.30

"צוותא" לתרבות מתקדמת

"צוותא" ירושלים

ליל שבת, 7.10.88, שעה 21.00, יוקרן הסרט "לחם ושוקולד", על בעיית העובדים הזרים באירופה.

מוצאי־שבת, 8.10.88, שעה 21.00, הצמד לורי וגיאל בשירים ישנים וחדשים. שירי שנות ה־50–60.

יום ראשון, 9.10.88, שעה 20.30, הי"לל, ארגון לילדים עם קשיי למידה. הרצאתה של ד"ר פרידה דשא, בנושא: בין הורים למורים.

יום שני, 10.10.88, שעה 20.30, "המסתה חוזר לבעליו", הרצאה על תראפיית הגשטאלט. מרצה: דפנה עמרם.

יום רביעי, 12.10.88, שעה 20.30, ערב בענייני דת ומדינה, נגד כפיה דתית וחוק ההסכמה — בעד פלורליזם של כל זרמי היהדות — בעד חופש התרבות. בהשתתפות: ח"כ גדי יציב — מפ"ם. מאיר עזרי — המרכז ליהדות מתקדמת, פרופ' יהודה באואר — האגודה ההומניסטית החילונית.

יום חמישי, 13.10.88, שעה 20.30 נשים נגד כיבוש, מהלכי השלום לאחר הבחירות בהשתתפות: עליזה עמיר ונציגות ממפלגות שמאל אחרות.

ליל שבת, 14.10.88, שעה 21.00, יוקרן הסרט "שלושה אחים", סרט איטלקי העוסק ביחסי אנוש.

"צוותא" ראשון־לציון

ליל שבת, 7.10.88, בשעה 22.00 לשיר ביחד בהנחיית שלמה שביט. זמרת אורחת: רוחמה רז.

מוצאי־שבת, 8.10.88, שעה 21.00, שלמה ניצן מספר עגנון.

ליל שבת, 14.10.88, שעה 22.00, פרנקי וג'וני — קומדיה רומנטית, בהשתתפות: גילה אלמגור ויוסי גרבר.

"צוותא" חיפה

מוצאי שבת, 8.10.88, שעה 21.00, ערב חגיגי עם חוה אלברשטיין. בתחילת הערב שירה בציבור בהנחיית נמרוד שני.

יום רביעי, 12.10.88, שעה 21.00, איתן דנציג מראיין את תת אלוף (מיל') גיורא פורמן (מפ"ם), ח"כ רפאל איתן, ואלוף משנה מיל' יעקב חסואי — רשימה עצמאית, פיני גרוב וממנהיגי פולי "אתא", הזמרת גיתית שובל.

מוצאי שבת, 15.10.88, שעה 21.00, "עורבים" — "ילדה גדולה", שני סרטים של יוצרות ישראליות צעירות. נירית גרוניך ואיילת מנחמי.

"צוותא" מגדל העמק

מוצאי שבת, 8.10.88, שעה 20.30 ערב ראיונות איתן דנציג מראיין את תת אלוף מיל') גיורא פורמן — מפ"ם, ח"כ רפאל איתן — צומת, חנן קריסטל — כתב לענייני מפלגות, פיני גרוב — מנהיג פועלי "אתא" לשעבר, שלמה בר־שביט — שחקן תיאטרון "הבימה".

"צוותא" בית־אליעזר (חדרה)

יום רביעי, 12.10.88, שעה 20.30, "ישן וגם חדש", מפגש עם יפה ירקוני — מהפלמ"ח ועד היום.

יום שלישי, 11.10.88, שעה 20.30, ערב ראיונות וזמר, העיתונאי איתן דנציג מראיין את (תת־אלוף מיל') גיורא פורמן — מפ"ם, ח"כ אמנון רובינשטיין — שנוי, ח"כ גרשון שפט — התחיה, האחות — אסתר סיני, השחקן — שלמה בר־שביט, הזמרת — רוחמה רז.

"צוותא" רמת־השרון

ליל שבת, 7.10.88, שעה 22.00, יהונתן גפן במופע קברט מפרי עטו. לצידו מופיעה גני טמיר.

מוצאי שבת, 8.10.88, שעה 21.00, שלמה איידוב — חולם בספרדית.

ליל שבת, 14.10.88, שעה 22.00, דני רובס — "פנים ושמות".

יום שלישי, 22.10.88, שעה 20.30, "צוותא" מארחת את ח"כ עזר וייצמן.

"צוותא" אשדוד

יום חמישי, 13.10.88, שעה 21.00 ערב ראיונות עם: חנן ארז — מזכ"ל מרכז מפ"ם, ח"כ רפאל איתן, ח"כ יעקב חיזאי — רשימה עצמאית, פיני גרוב — ממנהיגי פועלי "אתא", מייק הולר — כתב לענייני משטרה, הזמרת גיתית שובל. מראיין: איתן דנציג.

מוצאי שבת, 22.10.88, שעה 21.00, דני רובס בתכניתו: "פנים ושמות".

חיפה

רב גד 1
בוקר טוב ויאטנם
יום ו' 10.00
מוצ"ש 6.45, 9.15
חול 4.15, 6.45, 9.15

רב גד 2
בעל בהשאלה
יום ו' 10.00
מוצ"ש 7.00, 9.15
חול 4.30, 7.00, 9.15

חן
ללא מעצורים
יום ו' 22.00
מוצ"ש 7.00, 9.15
חול 4.30, 7.00, 9.15

אורלי
פרחים בעלית הגג
מוצ"ש+חול 7.00, 9.15

רון
מגלה את אמריקה
מוצ"ש וחול 7.00, 9.15

אורה
קפה בגדד
יום ו' 10.00
מוצ"ש 7.15, 9.30
חול 4.30, 7.00, 9.15

קרן אור המחודש
החגיגה של באבט
מוצ"ש 19.00, 21.15
חול 16.30, 19.00, 21.15
חנות קטנה ומטריפה
יום ה' 23.30
יום שבת 23.30

פאר
ביג
יום ו' 10.00
מוצ"ש 7.00, 9.15
חול 4.30, 7.00, 9.15

עצמון 1
מצלמה בלי בושה
יום ו' 10.15
מוצ"ש 7.15, 9.30
חול 4.30, 7.00, 9.15

עצמון 2
פרסידיו
יום ו' 10.00
מוצ"ש 7.15, 9.30
חול 4.30, 7.00, 9.15

עצמון 3
שם המשחק
יום ו' 10.15
מוצ"ש 7.15, 9.30
חול 4.30, 7.00, 9.15

רב אור 1
פרנטיק
יום ו' 10.00
מוצ"ש 6.45, 9.15
חול 4.20, 6.45, 9.15
מק חברי היקר ביותר
שבת 11.00 בבוקר

רב אור 2
הקלות הבלתי נסבלת של הקיום
יום ו' 10.00
מוצ"ש 6.00, 9.15
חול 5.00, 8.30
השועל והכלבלב
שבת 11.00 בבוקר

רב אור 3
החבר של החברה שלי
יום ו' 10.00
מוצ"ש 7.00, 9.15
חול 4.30, 6.45, 9.15
הרפתקאות הצ'פניק סביב עולם
שבת 11.00 בבוקר

ירושלים

אורגיל
בוקר טוב ויאטנם
מוצ"ש 7.00, 9.15
חול 4.30, 7.00, 9.15

אדיסון
מגלה את אמריקה
מוצ"ש 7.15, 9.30
חול 4.30, 7.00, 9.15

עדן
צבעים
מוצ"ש 7.15, 9.30
חול 4.30, 6.45, 9.00

אורנע
פרנטיק
מוצ"ש 7.00, 9.15
חול 4.30, 7.00, 9.15

רון
ביג
מוצ"ש 7.15, 9.15
חול 4.30, 7.00, 9.00

סמדר
הקלות הבלתי נסבלת של הקיום
יום ו' 10.00
מוצ"ש וחול 6.30, 9.30

אימפריה 1
פקין בלוז
מוצ"ש 19.15, 21.30
חול 17.00, 19.15, 21.30

אימפריה 2
החגיגה של באבט
מוצ"ש 19.15, 21.30
חול 17.00, 19.15, 21.30

מיטשל
החיים הם נהר ארוך ורוגע
מוצ"ש 7.30, 9.30
חול 7.00, 9.00

כפיר
פרסידיו
מוצ"ש 7.30, 9.30
חול 4.30, 7.00, 9.00

בית אגרון
יום ו' 14.00 מלך ליום אחד
יום ו' 16.00 יפהפית היום
יום שבת 16.00 – הנסיך הקטן
17.30 – העולם לפי גרפ
20.00 – פינק פלויד־החומה
21.45 – וול סטריט
24.00 משנה מקום משנה מזל

סנטר 1
חתיך מבוקש
מוצ"ש 7.30, 9.50
חול 4.30, 7.00, 9.00

סנטר 2
מעריצה צמודה
מוצ"ש 7.30, 9.30
חול 4.30, 7.00, 9.00

סנטר 3
משדרים חדשות
מוצ"ש 7.15, 9.30
חול 4.30, 6.45, 9.00

סנטר 4
פגישה עם המוות
מוצ"ש 7.30, 9.30
חול 4.30, 7.00, 9.00

רמת גן

גן 1
בוקר טוב ויאטנם
יום ו' 9.50, 12.15
מוצ"ש 7.30, 9.50
חול 5.00, 7.30, 9.50
השועל והכלבלב
שבת 11.00 בבוקר

גן 2
פרנטיק
יום ו' 9.55, 12.20
מוצ"ש 7.20, 9.50
חול 5.00, 7.20, 9.50
מלחמת כדורי השלג
שבת 11.00 בבוקר

גן 3
מאנון
יום ו' 12.15
מוצ"ש 9.50
חול 5.00, 9.50
ז'אן דה פלורט
יום ו' 10.00
מוצ"ש וחול 7.30
ספר הג'ונגל
שבת 11.00 בבוקר

גן 4
הנסיכה הקסומה
יום ו' 10.00, 12.15
מוצ"ש 7.30, 9.50
חול 5.00, 7.30, 9.50
שבת 11.00 בבוקר

אואזיס
ללא מעצורים
יום ו' 10.00
מוצ"ש 7.30, 9.45
חול 5.00, 7.30, 9.45

לולי
הקלות הבלתי נסבלת של הקיום
יום ו' 10.00
שבת וחול 6.00, 9.00

בת ים

עצמאות
חתיך מבוקש
יום ו' 10.00
מוצ"ש 7.15, 9.30
חול 5.00, 7.15, 9.30

תורנות בתי־מרקחת

שישי
בת־ים: גמור — הכיבה רייס 30.
חולון: חורי — סוקולוב 70.
ירושלים: מאור — יפו 44.
נתניה: קופ"ח כללית — ברודצקי 31.
פתח־תקוה: סופרפארם — שפירא 43.
רמת־גן: התיכון — עוזיאל 89.
תל־אביב: פארם מרקט — יהודה הימית 41.
יפו. כס — פרישמן 66.
חיפה: סבזור — סבורר 27.

שבת
בת־ים: קופ"ח — עין יהב.
חולון: חורי — סוקולוב 70.
ירושלים: אל חייאת — בית חנינא — מול מחנה נוה יעקב (שבת), קופ"ח — מרפאת רוממה, רח' המ"ג 28 (מוצ"ש).
נתניה: מקסים — סלימן 2.
פתח־תקוה: רסל — רוטשילד 89.
רמת־גן: רמת יצחק — שד' ירושלים 96.
תל־אביב: סניטס — אבן גבירול 83.
בריאות — המלך ג'ורג' 28.
חיפה: גורדוי — גורדוי 13.

עזרה ראשונה

עזרה ראשונה לשיניים שליד הקהסתי' לרפואת שיניים בישראל
בתל־אביב — בימים א'–ה' בין השעות 21.00–23.00. בלילות שבת וערבי חג בין השעות: 18.00–24.00. בשבתות וחגים בין השעות: 15.00–21.00.
הכתובת: רח' בר־כוכבא 49, טל' 284649.
בחיפה: רחוב הנפן 26, קומה ג', טל' 313566. פתוחה מדי יום ביומו, כולל ערבי שבתות, שבתות וחגים מ־20.00 עד 23.00 בערב.

מרפאת שיניים לעזרה ראשונה
המרפאה פתוחה כל יום כולל שבתות וחגים בין השעות 9.00–24.00. אחרי חצות במצבים דחופים בלבד.
דיזנגוף סנטר שער 3 (ליד המעליות) קומה ג', טל' 294869, 03־285822.

מרכז סיוע לקורבנות אונס
לרעננה ואיזור השרון, טל' 052־32432 בימים א'–ה' בשעות 17.00–21.00.

עזרה ראשונה נפשית
ער"ן ירושלים — טל' 02־227171.
ער"ן תל־אביב — טל' 03־5461111.
ער"ן ילדים ונוער — טל' 03־761113.
ער"ן חיפה — טל' 04־672222.
ער"ן כרמיאל וגליל מערבי — טל' 04־988416.
ער"ן נתניה — 053־335316.
ער"ן כפר־סבא — 052־913999.
ער"ן באר־שבע — טל' 057־418111.

נתניה

שרון
ללא מעצורים
מוצ"ש וחול 7.00, 9.15
מצלמה ללא בושה
חול 5.00

אסתר
מגלה את אמריקה
מוצ"ש 7.15, 9.30
חול 5.00, 7.15, 9.30

באר שבע

חן
מגלה את אמריקה
מוצ"ש 7.15, 9.30

חולון

ארמון
החגיגה של באבט
יום ו' 10.00
מוצ"ש 19.30, 21.30
חול 19.30, 21.30

סבוי
מגלה את אמריקה
יום ו' 10.00
מוצ"ש 7.15, 9.30
חול 5.00, 7.15, 9.30

מגדל
נעורים בהשאלה
יום ו' 10.00
מוצ"ש 7.30, 9.30 + חול

פתח תקוה

היכל 1
מגלה את אמריקה
יום ו' 10.00
מוצ"ש 7.15, 9.40
חול 5.00, 7.15, 9.40
יום ד' רק 5.00

היכל 2
מצלמה בלי בושה
יום ו' 10.00
מוצ"ש 7.15, 9.40
חול 5.00, 7.15, 9.40

היכל 3
הנסיכה הקסומה
יום ו' 10.00
מוצ"ש 7.15, 9.40
חול 5.00, 7.15, 9.40

גבעתיים

חדר
פרסידיו
יום ו' 10.00
מוצ"ש 7.15, 9.30
חול 5.00, 7.15, 9.30

עפולה

מופתרון
החבר של החברה שלי
מוצ"ש וחול 9.00

ראשל"צ

ג.ג. רון 1
ביג
מוצ"ש 7.15, 9.30
חול 5.00, 7.15, 9.30

ג.ג. רון 2
מגלה את אמריקה
מוצ"ש 7.15, 9.30
חול 5.00, 7.15, 9.30

ג.ג. רון 3
מצלמה בלי בושה
מוצ"ש 7.15, 9.30
חול 5.00, 7.15, 9.30

הבימה
התיאטרון הלאומי
מחר, מוצ"ש, 8.10
שאלה שבתי: 20.30
בית ספר לנשים: 20.30
גן ריקי – הבימרתף: 20.30

הפועל תל־אביב מוטטה את מכבי ראשון־לציון, ללא זלוטיקמן המוענש — 62:91

הגליל פוצץ את הבלון החולוני — 63:66

נצחון־בכורה להפועל ירושלים – 81:93 נגד אליצור נתניה ★ שתיים שאיכזבו בבית: מכבי רמת־גן – הפועל גבת 90:113; מכבי חיפה – אליצור רמלה 77:97

כדורסל

הפתעה ראשונה בליגה הלאומית בכדורסל: הפועל הגליל־העליון גברה במחזור ה־3 בחולון על הקבוצה בעלת היומרות של הפועל חולון — 63:66. שחקני הגליל־העליון, עם שלושה נצחונות, כמו למכבי ת"א בפיסגת הטבלה, הכאיבו לחולונים, שנאלצו לוותר על ארי פיליפס הפצוע.

היעדרו של חיים זלוטיקמן, שהורחק אתמול ע"י ועדת המשמעת למשחק אחד (ראה ידיעה נפרדת) הקלה על הפועל ת"א, שהביסה באולמה את מכבי ראשל"צ — 62:91.

נצחון בכורה להפועל ירושלים — 81:93 נגד אליצור נתניה בבירה.

שתי קבוצות לא ניצלו את ביתיותן ונחלו הפסדים גבוהים: הפועל איתן גבת נכנעה למכבי רמת־גן — 113:90, ואליצור נוה־דוד רמלה הפסידה למכבי חיפה — 97:77.

לתוצאות משחקי אמש צריך להוסיף את המשחק־ההיצ'קוקי ביום שלישי בנוסמה, בו גברה מכבי ת"א על הפועל חיפה — 99:100, לאחר הארכה.

טבלה לאומית

1.	מכבי תל־אביב	3	3	—	284־332	6
2.	הפועל הגליל־העליון	3	3	—	204־251	6
3.	הפועל תל־אביב	3	2	1	221־256	5
4.	הפועל חולון	3	2	1	229־257	5
5.	מכבי רמת־גן	3	2	1	266־293	5
6.	מכבי חיפה	3	2	1	230־250	5
7.	הפועל חיפה	3	1	2	259־283	4
8.	הפועל ירושלים	3	1	2	276־251	4
9.	מכבי ראשון־לציון	3	2	1	262־249	3
10.	אליצור נתניה	3	0	3	299־251	3
11.	הפועל גבת	3	0	3	311־259	3
12.	אליצור רמלה	3	0	3	325־234	3

ראשל"צ ללא זלוטיקמן חסרה חיים

הפועל ת"א – מכבי ראשל"צ 62:91 (26:46)

אריה גיטלים

1000 הצופים שבאו לאולם בוטישקין ציפו לראות אמש מעלה את כוכב הפועל ת"א, בעונה החלפת, חיים זלוטיקמן, המכבב ביום בשורות מכבי ראשל"צ. אך העונש שספג זלוטיקמן לשני המשחק (ראה ידיעה נפרדת) הפך את המשחק קל עבור התל־אביבים שניצחו ללא בעיות — 62:91, לאחר 26:46 במחצית.

מה שאמור להיות משחק מעניין הפך למשחק של חתול־ועכבר. הפועל ת"א, ששכה מיוזן, הוכיחה כי משחקי־ההכנה בחו"ל סייעו לגיבוש הקבוצה, ששיחקה ביחידה מלוכדת. דניס ויליאמס היה המוציא־לפועל, עם 19 נקודות, כשלינטון טאונס הוסיף 18. מי שהפעיל את המכונה התל־אביבית היה עמוס פרישמן המצויין. פרישמן ידע להפעיל את הגבוהים, ג'יימס טרי והאוורד לאסוף, אך מול שחקני מכבי ראשל"צ, שהיו צל־של־עצמם לא היתה זו חוכמה להצטיין.

ריצ'ארד רלפורד, הזר של מכבי ראשל"צ, נאלץ להתמודד כמעט לבדו מול גבוהי הפועל ת"א. קורקי נלסון ספג בשלבים מוקדמים שלוש עבירות והוצא ע"י מאמנו לפרקי־זמן ארוכים. קארל דייויס, שיוחלף, לא מצא את מקומו ומיקי ברקוביץ' התעורר רק במחצית השנייה, כשהמשחק היה גמור.

הפועל ת"א הוליכה מדקת הפתיחה — 2:5, 8:16, 12:26, 15:35 בדקה ה־17, ובמחצית — 26:46. במחצית השנייה צמח ההפרש — 44:77, ובסיום — 62:91.

שפטו מנשה הרמן ושלום וולצר, באולם הפועל ת"א.

● קלעו להפועל ת"א: ויליאמס 19; טאונס 18; פרישמן 17; טרי 15; לאסוף 8; בנט 8 ואמסלם 6.

● קלעו למכבי ראשל"צ: רלפורד 16; ברקוביץ 15; דייויס 12; יואל כהן 7; נלסון 6; בוסני 4 וכץ 2.

מלך הסלים

1.	קילינג (מכבי ר"ג)	81
2.	רלפורד (מכבי ראשל"צ)	76
3.	מאיו (מכבי ר"ג)	75
4.	מאגי (מכבי ת"א)	74
5.	יעקובי (איתן גבת)	73
6.	מור (אליצור נתניה)	71
7.	ויליאמס (הפועל ת"א)	69
–.	רוזנברג (מכבי חיפה)	69
9.	בארלו (מכבי ת"א)	66
10.	יוסוביץ (הפועל חיפה)	64
–.	פרימן (גליל עליון)	64

מלך 3 הנקודות

1.	רוזנברג (מכבי חיפה)	10
2.	גודס (הפועל חיפה)	8
–.	גרהאם (הפועל ירושלים)	8
–.	וורניק (אליצור רמלה)	8
–.	יעקובי (איתן גבת)	8

החמישיית המחזור

● ויין פרימן (הפועל גליל־עליון).
● עמוס פרישמן (הפועל ת"א).
● ארי רוזנברג (מכבי חיפה).
● ג'ים יוסוביץ (הפועל חיפה).
● האורולד קילינג (מכבי רמת־גן).

במחזור הבא

יום שני, 10.10.88

מכבי ראשל"צ — אליצור נתניה; הפועל הגליל־העליון — הפועל ירושלים; מכבי חיפה — הפועל חיפה; מכבי רמת־גן — אליצור נוה־דוד רמלה; הפועל ת"א — הפועל איתן גבת; מכבי ת"א — הפועל חולון (נדחה).

הכוכב החדש של הפועל ת"א, דניס ויליאמס, קולע מול מיקי ברקוביץ, ב"מהדורה חדשה" במכבי ראשל"צ. (תצלום: אריה קנפר)

המשחק המרכזי

חולון השתכרה מ...הסיידר

הפועל הגליל־העליון – הפועל חולון 63:66 (27:28)

יצחק ויסהוף

דקירה חדה ומכאיבה, דקרו אמש חניכיו של מולי קצורין מהפועל הגליל־העליון את קבוצת־המיליון של הפועל חולון באולמה — 63:66, והותירו סימני־שאלה רבים בין 2500 הצופים: האם זו חולון המבקשת לקרוא תגר על עליונות מכבי תל־אביב?

לאור משחק אמש נראה כי חולון עוסקת עדיין בנסיונות־גיבוש כאשר הבעייה העיקרית של הקבוצה היא, מה עושים עם שחקן דוגמת בנג'מין מקדונלד. שחקני חולון התקשו לשחק עם מקדונלד לא שיגרו אליו כדורים בהתקפה, וסבלו, בנוסף לכך, מיום גרוע של ארל ויליאמס (למרות 15 הכדורים החוזרים שקטף), לאורך כל המשחק ושל ג'ונתן דלזל, במיוחד במחצית הראשונה, ושל חברו דייוי בורמור.

היעדרו של ארי פיליפס יכול להוות תירוץ לחולונים ליכולת הדלה, אך קבוצה אינה בנויה על יכולתו של שחקן זה או אחר, ואתמול חולון היתה במערומיה.

הפועל הגליל־העליון, לא במשחק גדול, ידעה לסגור את הפועל חולון, בשמירה אזורית יעילה, החל מהדקה ה־4, כאשר סטיב מלוביק גבה־הקומה נכנס למשחק במקום אור גורן. מלובין נצמד למקדונלד שפתח את המשחק בצורה מצויינת — 0:7 (7 נקודות רצופות שלו), ועצר את כוכב האן. בי־אי, ובנוסף קלט 10 כדורים חוזרים, ברד ליף, שסבל מעבירות מיותרות שהצמיד לו השופט ג'וזף אבו־ערב "סחב" עבירות מדקות הפתיחה. "האיש של הגליל" היה ויין פרימן. פרימן הוירטואוז, יחד עם מלוביק הלוחם, מחקו את פיגור הפתיחה, הצליחו להשוות בדקה ה־17 ל־21:21, להוליך 23:28, ולרדת במחצית ביתרון נקודה — 27:28.

במחצית השנייה שלטה הגליל־העליון במשחק ללא־עוררין. אמנם חולון הצליחה להשוות ל־49:49 (31), מסל של מקדונלד, אך זה יצא כעבור ארבע דקות בחמש עבירות. ליף ופרימן קבעו — 49:53. חולון הימרה על סלי 3 נקודות, אך גליל, מאורגנת כהלכה, הוליכה — 56:64, ובסיום 63:66.

שיפוטם של ראובן וירובניק וג'וזף אבו־ערב לא היה נקי משגיאות.

● קלעו להפועל הגליל־העליון: ליף 19; פרימן 19; מרטין 12; פליישר 8; מלוביק 6 ומזרחי 2.

● קלעו להפועל חולון: בורמור 15; אלימלך 14; דלזל 11; מקדונלד 11; ויליאמס 8; מאור 2 ובוגין 2.

טרי מרטין מהגליל חוסם את כוכב חולון, בנג'מין מקדונלד, במשחק ההפתעה אמש (63:66) (תצלום: עוזי קרן)

רוזנברג היה הארי בחבורה

מכבי חיפה – אליצור רמלה 77:97 (34:50)

שלמה חזן

יכולת מרשימה של שחקני מכבי חיפה הספיקה להם אמש כדי להביס את אליצור נוה־דוד רמלה באולמה — 77:97, לאחר 34:50 במחצית.

נצחונה של מכבי חיפה לא הוטל בספק לאורך כל המשחק. מכבי חיפה הציגה את ארי רוזנברג במיטבו, עם 28 נקודות (4 סלי 3 נקודות). ראנדי אוונס, הזר החדש של מכבי חיפה, גילה יכולת טובה

רמלה, ללא מיקי הרמן הפצוע, סבלה ממשחקו האנוכי ורצוף ההחטאות של כוכבה הזר, ברד קורפורד (סל אחד מתשעה נסיונות). לעומתו שיחק היטב שחום־העור השני, וורנר סמית, עם 19 נקודות ו־10 כדורים חוזרים. הפתעה היה שי וורניק, עם 22 נקודות (חמישה סלי 3 נקודות).

מכבי חיפה הוליכה החל מדקת הפתיחה — 22.35 (14) 34.50:1 במחצית.

במחצית השנייה המשיכו החיפנים לצלוף, ולהגדיל את היתרון — 51.77 (30) ו־53:85 (32) — יתרון השיא במשחק. החל מדקה זו שיתף מאמן מכבי חיפה, פנחס גרשון, את שחקניו הצעירים, עובדה שסייעה לרמלה לצמק — 77:99 בסיום.

שפטו רמי פישר ודמי פנחס, לעיני 200 צופים, ברמלה.

● קלעו למכבי חיפה: רוזנברג 28; אוונס 18; ברנע 16, גודרון 16, וואלס 10; קורן אמישה 5; לייב 2 ואופיר 2.

● קלעו לאליצור רמלה: שי וורניק 22, קורנליוס 20; סמית 19; משה נסים 8; קורפורד 4, אבי גורדון 2 ובדיל 2.

מור איים על נצחון ירושלים

הפועל ירושלים – אליצור נתניה 81:93 (35:51)

נפתלי קורן

הפועל ירושלים ציפתה אמש באולמה למשחק קל. על הנייר היתה צריכה הקבוצה המקומית לנצח ללא בעיות את אליצור נתניה, אך בכדורסל משחקים על הפארקט, ושם פגשה ירושלים קבוצה נתנייתית ששחקניה הקשו את המלאכה על מארחיהם — 81:93, לאחר 35:51 במחצית.

הפתיחה היתה שייכת לשחקני נתניה שהוליכו בדקה ה־9 — 15:21. שחקני הבירה השוו בדקה ה־10, ועד למחצית צברו יתרון בן 16 נקודות — 35:51.

את המחצית השנייה פתחה הפועל ירושלים בסערה ובדקה ה־25 הוליכה ב־20 הפרש. היה זה בזכות משחק מצויין של שני קלעי־החוץ, אריק חזן ודורון שפע.

מי שסבר שאליצור נתניה תישבר — טעה. חניכיו של המאמן יהושע רוזין צימקו ל־79:84, תודות ליכולת מעולה של שחום־העור, רון מור. יציאתו של קארל נברסון בחמש עבירות, שתיים וחצי דקות לסיום, ניפצה את סיכויי נתניה להפתעה, והפועל ירושלים ניצחה — 81:93.

שפטו: דוד דגן וירון זריק, לעיני 1000 צופים, בהיכל ע"ש גולדברג בבירה.

● קלעו להפועל ירושלים: גראהם 27; שפע 21; חזן 21; בלקוול 18; מילר 2; אטלס 2 וקרטר 2.

● קלעו לאליצור נתניה: מור 34; בלאט 13; רידיק 14; נברסון 11; גוט 8 וברכה 3.

90 הפרש לבני־יהודה!

יוסף חכם

בדרבי־יזמא בתל־אביב, במחזור השני בליגה הלאומית בכדורסל לנשים, הביסה קבוצת בני־יהודה ת"א את הפועל ת"א — 42:132, לאחר 21:69 במחצית.

במשחק שהיה בבית כרבור הצטיינו בשורות בני־יהודה ת"א: דימנט 32; גורן 31 ותמי גת 17. להפועל תל־אביב: ברכוט 22.

● באולם בכפר־המכביה לא הופיעה למשחק־החוץ קבוצת הפועל גבעת־חיים, מול מכבי רמת־גן.

● בפתח־תקוה הביסה האלופה, אליצור ת"א, את אליצור בת־ים/חולון — 42:102 (28:42). הירבו לקלוע לאליצור ת"א: גרוסמן 33; דרייגור 20 וולך 8. לאליצור חולון: ניצחונית כהן 16. שפטה: ברקן ויהלום.

● באולם בגן־השלושה גברה קבוצת הפועל חיפה על הפועל גלבוע — 45:51 (25:25). הירבו לקלוע להפועל חיפה: דינרמן 17 ומוסקוביץ 16. להפועל גלבוע: צוסני 13; דואק 9 ואלטמן 8. שפטו: עמר ומילשטיין.

● באולם בכפר־הירוק הכניעה מכבי תל־אביב את אליצור קרית־אונו — 58:77.

● באולם גושן במוצקין ניצחה קבוצת מכבי המקומית את הפועל נהריה — 44:88 (25:40). הירבו לקלוע לקרית־מוצקין: אמסלם 26; לב 24; ברגמן 15 ויערי 9.

ראה ספורט גם בעמוד 22

קילינג לא הותיר סיכוי לגבת

מכבי רמת־גן – הפועל איתן גבת 90:113 (47:57)

שרון בירן

הצגת כדורסל מושלמת של הרולד קילינג, שקלע 40 נקודות לסל הפועל איתן גבת, "חיסלה את תקוות העולה החדשה, להשיג נצחון־בכורה העונה. גבת הובסה — 118:90 ע"י הקבוצה המנוסה והשאפתנית של מכבי רמת־גן.

קילינג עשה במגרש כרצונו.

רוי ברו, הענק של גבת, עלה כשהוא חולה. כבר בפתיחה צבר ארבע עבירות (דקה 5), עובדה ששיבשה את משחק חבריו, שלא מצאו את ידיהם ורגליהם. כבר בדקה ה־10 הוליכו הרמת־גנים — 23:40, כשקילינג קלע במחצית הראשונה 24 נקודות.

שחקני העמק, בנסיון נואש, הצליחו לצמק לקראת ההפסקה — 47:57, אך פתיחה מהממת של מכבי רמת־גן במחצית השנייה שיבשה את נסיונות גבת להתקרב לאורחיהם.

מכבי רמת־גן קבעה — 51:69, 61:86 (30) ובסיום — 90:113.

שפטו ברוך זלינגר, ונמרוד בריו, לעיני 800 צופים, בגבת.

● קלעו למכבי רמת־גן: קילינג 40; מאיו 23; בינר 23; אדריטי 14; רכליס 6; שילר 5 ונאווי 2.

● קלעו להפועל גבת: יעקובי 25; ברו 14; ינאי 13; דוקה 12; סנטוס 12; דוד 8; שמחוני 4 ואלון שמר 2.

מילאן – ויטושה 2:5

אלופת איטליה בכדורגל, קבוצת מילאן, עלתה אמש לסיבוב השני בגביע־אירופה לאלופות, לאחר שהביסה במגרשה את הקבוצה הבולגרית ויטושה — 2:5.

גם במשחק הראשון בין שתי הקבוצות ניצחו האיטלקים — 0:2.

זלוטיקמן הורחק למשחק – נאסר על הנפלד להופיע במשחקי־אימון

ועדת המשמעת של איגוד הכדורסל הרחיקה אתמול את חיים זלוטיקמן, כוכב מכבי ראשון לציון, למשחק אחד בפועל, ולעוד שניים על־תנאי, לאחר שהורחק ע"י השופט עידו ברגמן, במשחק־אימון בירושלים.

זלוטיקמן החמיץ אמש את משחק קבוצתו נגד הפועל תל־אביב.

הכדורסלן נדב הנפלד, שהועמד גם הוא לדין, לאחר שהורחק במשחק אימון של קבוצתו לשעבר, הפועל הגליל־העליון, הורחק לשני משחקי־ליגה על־תנאי, שיופעל אם הנפלד ישותף במשחקי־האימון של הגליל. כמו־כן ספגה הקבוצה הצפונית קנס כספי בסך 100 שקל.

שניאור יסע לקפריסין לראות את מלטה

מאמן נבחרת ישראל בכדורגל, יצחק שניאור, ייצא בשבוע הבא לניקוסיה, כדי לחזות במשחקה של מלטה נגד קפריסין, ביום רביעי.

מלטה תמשיך למחרת לישראל כדי להתמודד ב־18 באוקטובר בבאר־שבע נגד נבחרת ישראל.

מכבי חיפה ובית"ר ירושלים במאבק־יוקרה מחר בקרית־אליעזר

דרבי ת"א: כדאי לבוא!

עימות־קצוות כבר היום, בין חולון ובאר־שבע, מריח הפתעה ★ כפר־סבא רוצה להתאושש על חשבון נתניה ★ לטבריה יהיה קשה בשכונת־התקוה ★ הפועל ירושלים סומכת על ימק"א נגד בית"ר ת"א ★ הפועל פ"ת — שמשון

● לאומית

המחזור הרביעי בליגה הלאומית חייב להחזיר לפחות חלק מהתהילה לכדורגל ולהשיב צופים רבים ליציעים, שכן שני מאבקי־מוקד יתנהלו מחר בבלומפילד, הדרבי התל־אביבי הגדול, בין קבוצות הפועל ומכבי, ובקרית־אליעזר תארח מכבי חיפה את בית"ר ירושלים.

האם צריך יותר מזה?

גם שאר המשחקים מסקרנים: הפועל כפר־סבא תארח את מכבי נתניה; בימק"א יתמודדו קבוצות הפועל ירושלים ובית"ר ת"א; בני־יהודה ת"א תשחק בשכונת־התקוה עם הפועל טבריה והפועל פ"ת תתעמת עם שמשון ת"א.

משחקי המחזור יתחילו כבר היום בדו־קרב קצוות, כאשר האחרונה בטבלה, הפועל צפרירים חולון, תנסה לנצל את מגרשה ולהפתיע את המובילה המצטיינת, הפועל באר־שבע.

● הדרבי התל־אביבי, בין הפועל ומכבי, מהווה תמיד אתגר, לא רק לשחקני שתי הקבוצות. גם האוהדים אינם מוכנים לוותר על ההתמודדות. מחר ב־3 בבלומפילד ייפגשו שתי הקבוצות שגילו העונה יכולת טובה. שתיהן יבואו עם נצחונות בשבת: הפועל ת"א בטבריה (1:2) ומכבי ת"א בהרצליה על הפועל ירושלים (0:1). אומרים שבדרבי הכל יכול לקרות. אין זו אימרה סתם. מכבי ת"א, שהתכוננה היטב בפגרה, תבוא לבלומפילד במטרה לנצח ולהחזיר את היוקרה שאבדה לה בליגה בעונה שעברה. הפועל ת"א, המנסה להתאושש מצרות־הקייץ, תשתדל להותיר את 3 הנקודות בביתה. להפועל ת"א גם חוב ליריבתה העירונית, שנטלה ממנה בסוף העונה שעברה את הגביע כשניצחה בגמר 1:2. צפוי מאבק ללא־פשרות. ישפוט אריה פרוסט.

● משחק מעניין יהיה בקרית־אליעזר (מחר, 3), בין קבוצות מכבי חיפה ובית"ר ירושלים, המבקשות לשפר תדמית לאחר הכשלון החמור בעונה שעברה. שתי הקבוצות יבואו עם רצון כביר להצליח. מכבי חיפה פתחה את העונה בהצלחה. הביתיות יכולה לסייע לה. בית"ר ירושלים לא תהיה טרף קל. היא כבר הוכיחה, דווקא בקריית־אליעזר, שהיא מסוגלת להתעלות. גם הפעם תשתדל לבטל את הביתיות החיפנית. ישפוט: יעקב שיינר.

● למובילה, הפועל באר־שבע, צפוי כבר היום ב־3 מאבק קשה בחולון, עם הפועל צפרירים. למרות ששתי הקבוצות ניצבות בשני הקצוות בטבלה גילו החולונים יכולת סבירה ויקשו על כדורגלני באר־שבע, הצעירים והשאפתנים, לחזור לבירת הנגב עם מלוא הנקודות. אם אכן יצליחו בכך תהיה זו במידה רבה הפתעה. ישפוט: יעקב ברדוגו.

● עימות מסקרן יהיה בכפר־סבא, בין הפועל כפר־סבא ומכבי נתניה (מחר ב־3). כפר־סבא פתחה את העונה בצורה צולעת. בשני משחקיה האחרונים נוצחה. מכבי נתניה, לעומתה, גילתה שיש לה העונה הרכב יציב וטוב. אם כפר־סבא לא תצליח להתאושש תהיה הבכורה לנתנייתים. ישפוט: חיים ליפקוביץ.

● ימק"א מהווה את מבצרה של הפועל ירושלים. העולה החדשה ללאומית תשתדל גם מחר ב־3 לנצל את מגרשה לנצחון על בית"ר ת"א. משימה קשה. בית"ר ת"א היא קבוצה טובה, למרות שנוצחה בשבת ע"י מכבי נתניה (1:2). רק התעלות ירושלמית, עם יעילות במשחק ההתקפה, תסייע לחניכיו של המאמן דוד שוייצר לחגוג. ישפוט: רחמים רינצ'י.

● בני־יהודה ת"א היא היחידה בקבוצות שתי הליגות הבכירות שטרם כבשה העונה שער. מחר ב־3 בשכונת־התקוה, נגד הפועל טבריה, יעשו המארחים מאמץ עליון „לשבור את הקרח" ולהשיג שערים. טבריה שטרם ניצחה, כמו יריבתה, תנהל מלחמה על כל כדור, שכן ברור לה שמעידה נוספת עלולה לפגוע במוראל ולגרום לזעזועים. יתרון ביתיות לבני־יהודה. ישפוט: יוסף שושי.

● משחק מעניין יהיה מחר ב־3 בפתח־תקוה, בין הפועל פ"ת ושמשון ת"א. הדבר הבולט במאזן שתי הקבוצות הוא: הפועל פ"ת כבשה עד כה 6 שערים, ושמשון רק 1. מצד שני טובה הגנת שמשון מזו של הפועל פ"ת (2־5). אם הגנת שמשון תצליח לסגור את מבקיע השערים הפתח־תקואי, גיד לוין, אפשר שתצא כשידה על העליונה. ישפוט: רחמים שאשו.

סיני פרש מהפוליטיקה והטלוויזיה תשדר המשחק

אורי שטינבך

„אתה כבר לא מועמד של המערך לכנסת" — כך אמר אמש יו"ר ועדת הבחירות המרכזית, השופט אליעזר גולדברג, לקפטן האלופה, הפועל תל־אביב, משה סיני.

היה זה בחדר ועדת הבחירות בכנסת, לאחר שסיני חתם על מכתב־ויתור מועמדותו, בפני השופט גולדברג.

סיני הגיע לוועדה מייד אחרי האימון המסכם של קבוצתו, והמתין משך למעלה משעה כדי שיו"ר הוועדה יקבלו.

בוועדת הבחירות בה לא נתקלו בבקשה מסוג זה, הכינו מסמך בו תצהיר סיני על רצונו לפרוש. השופט גולדברג הזהירו כי לא יכול להתחרט ולשוב ולהציג את מועמדותו.

גם רה"כ חיים רמון, מטעם המערך, הממלא את תפקיד סגן יו"ר הוועדה, קיבל בהבנה את צעדו של השחקן.

משה סיני הסביר את צעדו בכך שהוא ממלא את מבוקשם של אוהדי הפועל תל־אביב, הרוצים לראות את הדרבי הגדול מעל מסך הטלוויזיה.

מהטלוויזיה מסר אמש יאיר שטרן, כי הבוקר יודעו אם אכן הסיר סיני את מועמדותו, ובעקבות אישור מועדת הבחירות ייערכו במחלקת הספורט כדי לצלם את משחק הדרבי מחר בבלומפילד.

הטבלה הלאומית

.1	הפ. ב"ש	3	2-6	7
.2	הפועל פ"ת	3	5-6	6
.3	מכבי חיפה	3	3-7	5
.4	מכבי נתניה	3	3-4	5
.5	בית"ר י־ם	3	2-4	4
.6	בית"ר ת"א	3	2-2	4
.7	הפועל ת"א	3	2-4	3
.8	מכבי ת"א	3	1-1	3
.9	הפועל י־ם	3	4-3	2
.10	שמשון ת"א	3	2-1	2
.11	הפועל טבריה	3	5-2	1
.12	הפ. כ"ס	3	6-2	1
.13	בני־יהודה ת"א	3	4-0	1
.14	הפ. חולון	3	4-3	0

משחקי המחזור

היום

● הפ. חולון — הפ. באר־שבע

מחר

● הפ. כפר־סבא — מכבי נתניה
● הפ. י־ם — בית"ר ת"א
● הפ. ת"א — מכבי ת"א
● בני־יהודה — הפ. טבריה
● מכבי חיפה — בית"ר י־ם
● הפ. פ"ת — שמשון ת"א

הפועל חיפה תנסה להתאושש ביבנה — מכבי פ"ת בחדרה

● ארצית

מאבק בין שתי קבוצות שפתחו את הליגה הארצית בכדורגל בצורה שונה ייערך מחר ב־3 במחזור ה־4 ביבנה, כשהמצליחנית, מכבי יבנה, תארח את הקבוצה המאכזבת של הפועל חיפה.

תהיה זו הפתעה אם החיפנים יצליחו לחלץ גם תיקו מהמגרש ביבנה.

● קרב קשה צפוי היום ב־3 למכבי פ"ת, אחת משלוש הקבוצות שצברו את מלוא הנקודות, בחדרה, נגד הפועל המקומי. החדרתים ינסו להפתיע.

● הפועל רמת־גן, שגם היא — כמו מכבי יבנה ומכבי פ"ת — פתחה בתנופה, תארח ב„מכתש" בגבעתיים את הפועל לוד, היורדת מהלאומית, שהתחילה בצורה מאופקת ותשתדל להפתיע מחר. (3).

● דרבי־שכונות ייערך היום ב־3 באיצטדיון גאון ביפו כאשר מכבי יפו תבקש לנצל את ביתיותה ולקצור נצחון ראשון העונה כשתארח את הפועל כת"ים. צפוי משחק שקול.

● משחק נוסף יהיה היום ב־3 בדליית־אל־כרמל, בין קבוצות מכבי סמרה והפועל יהוד. סמרה סיימה עד כה את שלושת משחקיה בתיקו. הפעם תנסה להפתיע את הפועל יהוד, שלא תהיה יריב קל.

● בית"ר נתניה תעשה כל מאמץ מחר ב־3 לנצל את מגרשה כדי לשלח הביתה את מכבי שעריים מנוצחת. שעריים היא קבוצה טובה, המסוגלת להלחם בהצלחה גם בביתה.

● קבוצות בית"ר רמלה ומכבי רמת־עמידר יתמודדו מחר ב־3 ברמלה. עדיפות ביתית למארחים.

הטבלה הארצית

.1	מכבי יבנה	3	1-7	9
.2	הפועל ר"ג	3	4-8	9
.3	מכבי פ"ת	3	1-5	9
.4	מכבי שעריים	3	5-5	4
.5	הפועל חדרה	3	6-5	4
.6	הפועל לוד	3	2-2	3
.7	מכבי סמרה	3	1-1	3
.8	הפועל כת"ים	3	3-1	3
.9	בית"ר נתניה	3	4-3	2
.10	בית"ר רמלה	3	3-2	2
.11	מכבי יפו	3	2-1	2
.12	הפועל יהוד	3	4-1	2
.13	הפועל חיפה	3	6-4	1
.14	מכבי עמידר	3	5-2	1

מחזור שני בליגות א'

משחקי המחזור ה־2 בליגות א' בכדורגל ייערכו מחר.

● דרום: לורוס חולון — מכבי הרצליה; הפועל אשקלון — הפועל אור־יהודה; הפועל רמלה — הפועל קרית־מלאכי; הפועל באר־יעקב — הפועל קרית־אונו; מכבי שכון המזרח — הפועל ראשל"צ; הפועל אשדוד — הכח רמת־גן; מכבי קרית־גת — הפועל דימונה; הפועל בית־שמש — הפועל מרמורק.

● צפון: הפועל בית־שאן — מכבי אח"י נצרת; מכבי עוספיה — הפועל קרית־שמונה; הפועל טירת־הכרמל — בית"ר נהריה; הפועל טייבה — מכבי עכו; מכבי חורה — הפועל טירה; הפועל עכו — מכבי עפולה; בית"ר חיפה — הפועל קרית־אתא; הפועל בני־נצרת — הפועל דלית־אל־כרמל.

● כדורעף

מחר פתיחת הליגה לנשים

משחקי הליגה הלאומית לנשים בכדורעף יתנהלו מחר.

המשחקים: הפועל עמק־חפר/איחוד עירון — הפועל עמק־יזרעאל (6: אסא דינבר); אס"א באר־שבע — הפועל מטה אשר (6: מיקי מגרן, נסים יהב); הפועל כפר־סבא — קרית־חיים (7: דוד ארמוני, נתי זה"ב). הפועל כת"ים — חופשית.

● הליגה הפדרלית־הגרמנית בכדורגל תתחדש מחר לאחר „הפגרה האולימפית": דורטמונד — שטוטגרט קיקרס; לברקוזן — אורדינגן; המבורג — בוכום; שטוטגרט — פרנקפורט; קרלסרוהה — מאנהיים; הברדר — באיירן מינכן; ברמן — סנט־פאולי; מנשנגלדבך — קלן; קייזרסלאוטרן — נירנברג.

משטר חירום באלג'יר - 2 נהרגו מירויות הצבא

רויטר, סייצ

אלג'יר — משטרת אלג'יריה וכוחות צבא בבירה, פתחו אתמול באש לעבר מפגינים שניסו להצית בניינים ציבוריים, לאחר שנשיא אלג'יריה, שאדלי בנג'דיד, הכריז אתמול על מצב חירום במדינה, בעקבות המהומות האלימות של תושבים בימים האחרונים נגד העלאות מחירים של מוצרי מזון.

שני מפגינים צעירים נורו למוות ברובע אלביאר באלג'יר, כאשר נהג טנק פתח באש על מפגינים כדי להיחלץ.

יחידה מיוחדת של משטרת אלג'יריה מצויידת במגינים ובאלות השליכה רימוני גז לעבר קבוצה של כ־100 מפגינים שהתאספו במרכז העיר, סמוך לאוניברסיטה. מספר אנשים נפצעו.

יועץ הנשיא מסר טלפונית לכתב רויטר בטונים, כי הצבא התפרס בעיר כדי לטפל ב„התפתחויות מסוכנות", וכי החיילים ירו באוויר כדי לפזר את המפגינים, אך לא היו להם הוראות לירות לעברם. „אם מישהו נפצע, היה זה בוודאי מאבנים", אמר יועץ הנשיא.

צבא בבירה

זמן קצר לאחר הודעת הנשיא על מצב החירום במדינה, התפרס הצבא ברחובות הבירה. כבר בשעות הבוקר תפש הצבא עמדות סמוך לבנייני הפרלמנט, משרד האוצר, הטלוויזיה ומרכז התרבות. רדיו אלג'יר מסר כי כל תחרויות הספורט שתוכננו לסוף השבוע בוטלו, ובתי־הספר יהיו סגורים לפי שעה. שלוש שעות לאחר הכרזת מצב החירום, התרוקנו בהדרגה רחובות הבירה. ואנשים שנעו בכבישים נעצרו ונבדקו על־ידי כוחות הביטחון.

בעבור שנהב

טבח פילים שיטתי מתבצע בקניה, למרות איסור השלטונות. הפיל שבתמונה הוכה למוות במטרה להפיק שנהב משיניו. 11 פגרי פילים נאספו השבוע בפארק טסאבו, סמוך לגבול עם טנזניה. 92 פילים הומתו בקניה בין מאי לאוגוסט השנה. (תצלום: איי.פי)

בעימות טלוויזיוני בין שני המועמדים: קוויל היישווה עצמו לקנדי וכשל בעימות מול בנטסן

רויטר, סייצ

אומהה.— ויכוח דרמאטי בשאלה אם המועמד למגן הנשיא מטעם הרפובליקנים, דן קוויל, רשאי להשוות עצמו לנשיא קנדי המנוח, עמד במרכז העימות הטלוויזיוני בין קוויל לבין המועמד למגן הנשיא מטעם הדמוקרטים לויד בנטסן, שהתקיים אמש באומהה.

קוויל, בן 41, שעמד תחת לחץ בשל גילו הצעיר ונסיונו, אמר: „אני מוכן לתפקידי לאחר 12 שנות פעילות בקונגרס", והוסיף בהסתכלו ישירות לתוך מצלמת הטלוויזיה ולעיני עשרות מיליוני צופים: „יש לי נסיון בקונגרס לא פחות משהיה לנשיא קנדי כאשר הוא רץ לנשיאות".

הנשיא קנדי, הנחשב לאחד מגיבורי האומה האמריקנית, היה בן 43 כשניצח בבחירות לנשיאות ב־1960, והיה בן 46 כשנרצח שלוש שנים לאחר מכן בדאלאס.

„אתה אינך קנדי"

בנטסן, המועמד הדמוקרטי למשרת סגנו של דוקאקיס, הסתכל בהפתעה לעבר יריבו בעימות, הניד בראשו והשיב בלעג: „סנאטור, היכרתי היטב את ג'ק קנדי. אני שירתתי עם ג'ק קנדי. ג'ק קנדי היה אחד מידידי". לאחר הפסקה הנחית בנטסן מכה קשה על עמיתו: „סנאטור, אתה אינך ג'ק קנדי".

קול הנאספים באולם הגדול באומהה שם נערך הוויכוח בין שני היריבים, שמספרם נאמד ב־2,700, הגיב בקריאות לעג ובתשואות לשני המועמדים, אולם תומכיו של בנטסן היו הרבה יותר נלהבים ורעשניים.

על דבריו של בנטסן הגיב קוויל, כולו מתוח: „מה שאמרת באמת אינו הוגן, סנאטור". על כך השיב בנטסן: „אתה הוא זה שעשית את ההשוואה", בהוסיפו בצורה סרקאסטית את התואר „סנאטור". „...למען האמת אני סבור שאתה כל כך רחוק במטרותיך מאלה של קנדי, שאינני סבור שההשוואה היתה נכונה בצורה כלשהי".

לאחר מכן התברר שקוויל גם טעה לגבי שנות הנסיון. קנדי שירת 14 שנים בקונגרס לפני שעלה לנשיאות וקוויל הוא חבר קונגרס 12 שנים.

פרשנים אמרו לאחר מכן כי הוויכוח סביב קנדי היה „שיא תיאטראלי" בעימות החריף בין השניים, ונוצר הרושם כי ידו של קוויל היתה על העליונה בעימות הטלוויזיוני, עד התקרית בעניין קנדי.

שערי מטבע־חוץ בנק הפועלים — 6.10.1988

		בנקנוטים		העברות והמחאות		שערים
	היחידה	קניה	מכירה	קניה	מכירה	יציגים
סל מטבעות	1	—	—	—	—	—
דולר אמריקני	1	1.60	1.67	1.6269	1.6471	1.6388
מרק גרמני	1	0.86	0.90	0.8747	0.8856	0.8802
לירה שטרלינג	1	2.71	2.84	2.7585	2.7929	2.7769
פרנק צרפתי	1	0.25	0.26	0.2562	0.2594	0.2584
ין יפאני	100	1.20	1.25	1.2193	1.2345	1.2205
גילדן הולנדי	1	0.76	0.80	0.7758	0.7855	0.7808
פרנק שוויצרי	1	1.00	1.01	1.0297	1.0425	1.0362
כתר שבדי	1	0.25	0.26	0.2553	0.2585	0.2570
כתר נורווגי	1	0.23	0.24	0.2361	0.2391	0.2370
כתר דני	1	0.22	0.23	0.2270	0.2298	0.2287
מרק פיני	1	0.36	0.38	0.3710	0.3756	0.3733
דולר קנדי	1	1.32	1.38	1.3448	1.3616	1.3545
דולר אוסטרלי	1	1.25	1.35	1.2968	1.3130	1.3065
ראנד דר' אפריקני	1	0.39	0.54	0.6533	0.6614	0.6580
פרנק בלגי	10	—	—	0.4174	0.4226	0.4201
שילינג אוסטרי	10	1.22	1.28	1.2426	1.2581	1.2519
לירה איטלקית	1,000	1.15	1.22	1.1707	1.1853	1.1806

חטף בתה של חברתו לשעבר כדי שתבטל תלונתה על אונס נגדו

מרדכי ברנק העמיד את המשטרה על הרגליים, עד שנלכד בפ"ת עם הילדה שחטף בחיפה

יואב אביב

ילדה בת שמונה נחטפה אתמול על ידי החבר לשעבר של אמה. האם התלוננה לפני כחודש נגד מרדכי ברנק, המכונה מרקו, כי אנס אותה בדירתו באלימות, בגלל רצונה לנתק את מערכת הקשרים ביניהם.

ימים אחדים לאחר המעצר שוחרר ברנק בערבות, ומאז המתין להגשת כתב־אישום נגדו. הוא החל לאיים שיפגע בעצמו, ושלשום בבוקר הגיע לבית־הספר בו לומדת בתה של חברתו לשעבר, חטף את הילדה, והגיע לתחנה המרכזית בחיפה. משם טלפן לכתב העיתון „חדשות" בחיפה, אורי שרון, ותבע ממנו לגשת לבית האם ולדרוש ממנה לבטל את תלונתה במשטרה. „אחרת היא לא תראה את הילדה עוד לעולם".

החשוד ניתק, ובינתיים נכנסה המשטרה לתמונה. מפקדי מחוזות הצפון והמרכז ומפקדי מרחבי חיפה ותל־אביב פיקדו על היערכות המשטרה, מחשש לחיי הילדה. גם מפכ"ל המשטרה קיבל דיווח, והקשר עימו נשמר לאורך תשע השעות בהן היה חשש לחיי הילדה. כמו כן הועמדה בכוננות עליונה גם היחידה ללוחמה בטרור.

בצהריים התקשר החוטף עם שרון והובהר שהגיע לאזור תל־אביב. בשיחה הסכים החוטף לאפשר לילדה לומר כמה מלים בטלפון. היא התלוננה על רעב וכאבים. כל אותו זמן ניסתה המשטרה לאתר את אמה של הילדה, אבל לא הגיעה לסופרמרקט בו היא עובדת. בבית הסבא נמצאה סבתה של הילדה שהמתינה לשובה של נכדתה מבית־הספר. היא עברה לגור עם בתה ונכדתה לאחר שברנק החל לפני כחודש לאיים על חיי בתה. השוטרים סיפרו לסבתא על חטיפת הילדה, ונותרו עימה עד לסיומה של הדרמה.

המשטרה הציבה מחסומים באזור פתח־תקוה, כי ברנק ביקש להתקשר אליו לשם, לטלפון ציבורי, אבל הוא לא נמצא בו. עשרות בלשים הסתובבו בשטח, ונעזרו באמצעים אופטיים ואלקטרוניים חרישים.

חמש דקות לפני שבע בערב הודיעו בלשים שאדם דומה לתמונות החשוד מחזיק ילדה בידו ליד חנות לממכר תוכים בתחנה המרכזית בפתח־תקוה. רב־פקד אלקבץ, ראש יחידות הבילוש במרחב חיפה שיצא לתל־אביב כבר בצהריים, הגיע במהירות למקום, וזיהה את החשוד אותו הוא מכיר מאז מעצרו כחשוד באונס. רק אז ניתנה הפקודה להשתלט על החוטף, והוא נעצר ונלקח לחקירה. הילדה הוסעה לחיפה, ואמה שבה הביתה ושמעה על כל הפרשה רק לאחר סיומה.

אתמול נחקר ברנק במשטרה וטען, כי לא התכוון לפגוע בילדה וביקש להפחיד את האם כדי שתבטל את התלונה נגדו. הבוקר הוא יובא לבית־המשפט להארכת מעצרו.

סוחרים היזהרו! „חיים כץ" הוא נוכל שקונה בשיקים מזויפים

כתב „על המשמר"

במפלג ההונאות של משטרת מחוז ת"א מתנהלת חקירה נגד החשוד אלמוני, המושך שיקים מזויפים מחשבון 018600/76 של בנק לאומי, סניף ארלוזורוב בת"א. הוא מזדהה באמצעות תעודת זהות גנובה ומזויפת על שם חיים כץ, לאחר שהחליף את התמונה בתעודה בתמונתו שלו.

מקור השיקים בשלושה פנקסי שיקים שנגנבו ממשרד בת"א.

החשוד הוא כבן 28, גובהו: 1.85 מ', מבנה גופו חסון, צבע עורו שחום כהה, עיניו שחורות ושפתיו עבות.

הוא הפיץ שיקים בעשרות אלפי שקלים בחנויות שונות, כלי עבודה, ביגוד וצרכי צילום, ונוהג לקנות כמויות של פריטים כ„מתנות לעובדיו". עד כה נפתחו כנגדו 11 תיקים פליליים.

באחת ההזדמנויות צילם אחד הקורבנות במכונת צילום שברשותו את תמונת החשוד מתעודת הזהות המזויפת שבידיו.

כל מי שנפל קורבן למעשיו או יודע פרטים עליו מתבקש לפנות למפלג ההונאה של משטרת מחוז ת"א ברח' הרכבת 14 בת"א או לטלפון 628278, רפ"ק מרדכי אבני.

„החזירו אותי לבית־הסוהר שם יש לי מקלחת, חדר ועבודה"

בנימין בוקובזה השתחרר ממאסר — אתמול בא למשטרה וביקש להיעצר

זהבה מוזס

„אני רוצה לחיות כמו כולם. לא אכפת לי לגור בעיר, מושב או קיבוץ ולעבוד שם ללא שכר, רק שיתנו לי קורת גג", אמר אתמול בנימין בוקובזה (40) היוצא ונכנס בבתי־הסוהר זה כ־20 שנה.

בוקובזה, המגדיר את עצמו כאלכוהוליסט שהשתקם, שוחרר לפני חודשים מספר מהכלא לאחר שריצה ארבע שנות מאסר של הריגה בשוגג. הוא הגיע אתמול לתחנת המשטרה ברחובות מלוכלך, מזוקן ובגדיו מטונפים, והתחנן להיעצר. „נמאס לי כבר. אני רוצה לישון, לאכול ולהתקלח", אמר.

לדבריו שוחרר מהכלא נגד רצונו. אין לו מקום מגורים קבוע, ומאז שחרורו הוא משוטט ברחובות וישן בגנים ציבוריים. הוא פנה לכל משרד אפשרי, אך בכל מקום פטרו אותו בתשובות סתמיות ולפעמים אף נתנו לו נדבה. „אני לא רוצה כסף. אני רוצה גג. את הבגדים המסריחים שעלי אני לובש כבר שלושה שבועות. כל שלושה שבועות אני זורק אותם וקונה חדשים. אין לי איך לעשות כביסה, או להתקלח".

בוקובזה עלה מתוניס ב־1967 בגפו, שירת יומיים בצה"ל וערק. לדבריו הוא גרוש זה כ־14 שנה. יש לו דודים בבאר־שבע, אך הם מתביישים. הקשר עם הוריו בצרפת נותק לחלוטין. „אני רוצה לחיות כמו כולם. אם לא, אני מפחד שהמשטרה תתפוס אותי עוד פעם לאחר שאבצע פשע. אם לא מסדרים לי משהו בחוץ, לפחות שייתנו לי לחזור לבית הסוהר, שם יש לי מקלחת חדר ועבודה".

מאסר שנה לעו"ד שחזר לסורו ולא מסר דו"חות

עתי־ים

בית־משפט השלום בכפר סבא גזר שנת מאסר בפועל על עו"ד אהרן דגן (46) מרעננה, לאחר שהורשע באי הגשת דו"חות למס הכנסה ולמס ערך מוסף.

השופט, יהודה פרגו, דחה את ביצוע גזר הדין ל־45 יום. בגזר דינו ציין, כי מדובר באדם שזלזל בחוק במודע ארבע שנים. „מי כעורך דין חייב היה לציית לחוק. זוהי מעילה בכספי הציבור", קבע וגזר עליו גם 7,500 שקל קנס ו־12 חודשי מאסר על תנאי.

דגן הורשע בשני תיקים: אי הגשת 40 דו"חות תקופתיים למס ערך מוסף, ואי הגשת דין וחשבון למס הכנסה בין השנים 1982 ו־1986.

במשפט נמסר, כי בעבר נשפט עורך הדין על אותן עבירות, ובאחד מהתיקים נקנס ב־300 אלף שקל ונידון למאסר על תנאי לחצי שנה. השופט החליט להפעיל את המאסר לחצי שנה, וגזר עליו חצי שנה נוספת בתיק הנוכחי.

דגן סיפר בבית המשפט על הסתבכויותיו הכספיות, שבעטיין נשלל ממנו רשיונו כעורך דין. השופט קבע כי אין מנוס ועליו לשלוח אותו לבית הסוהר.

השוטר היכה את אשתו בתחנה הפיראטית — בעל התחנה נעצר

זהבה מוזס

מפעיל תחנת טלוויזיה בכבלים „גולן תקשורת" ברחוב זכריה מדר ברחובות נעצר אתמול לאחר ששוטר היחידה המרכזית של מרחב השפלה פרץ לתחנה והכה שם את אשתו, בחשד שהיא בוגדת בו עם המפעיל.

לאחר שגמר השוטר לשבור חפצים ולהכות את אשתו, הזעיק את המשטרה בשל „חשד להפעלת תחנת שידור פיראטית" וכן „חשד לעבירות סמים במקום". המשטרה הגיעה, ערכה חיפוש, ועצרה את בעל התחנה. הפצועה נלקחה לבית־החולים קפלן לטיפול.

בעל התחנה התלונן במשטרה על תקיפה, והשוטר עוכב לחקירה. עדיין לא ברור אם ייעצר.

חברי יגור הסגירו תייר שעישן חשיש עם המתנדבים

יואב אביב

חברים מקיבוץ יגור הסגירו לידי המשטרה תייר שעישן סמים בקיבוץ יחד עם מתנדבים.

אתמול הובא התייר, דוד סוויסה (19) לבית משפט השלום בחיפה, שם טען נציג המשטרה, יעקב גבע, כי הוא התארח כתייר בקיבוץ יגור, והביא עימו חשיש שקנה באחד המועדונים בחיפה.

במשך עישן התייר חשיש עם מתנדבים. המשטרה ביקשה לעצור את החשוד כדי לגלות מי מכר לו את הסם, ומחשש שיברח מהארץ. השופט דוד גרשון נעתר לבקשת המשטרה ועצר את החשוד לארבעה ימים.

רבע ק"ג הרואין בדירה בחיפה — ארבעה נעצרו

יואב אביב

בית־משפט השלום בחיפה האריך אתמול את מעצרם של שני גברים ושתי נשים החשודים במסחר בסמים.

שלשום בערב ערכו בלשי יחידת הסמים של משטרת מרחב חיפה תצפית על הדירה. כאשר הורה מפקד היחידה, רב פקד זכריה דור, להיכנס לדירה נתקלו השוטרים בהתנגדות. השוטרים פרצו את הדלת בפטישים, ושוטרים שהשקיפו מבחוץ הבחינו בחבילות שהושלכו מחלון הדירה.

בבית־המשפט סיפר נציג המשטרה, כי חבילה אחת נתפסה במקום והיו בה 9 גרם הרואין. לדבריו, חבילה שנייה נתגלתה רק בחיפוש למחרת בבוקר, והיא הכילה 260 גרם.

בית־המשפט הורה לעצור את הארבעה לתקופות שונות. את בעלת הדירה יפה לוק (מזרחי) ואת יעקב אילוז הורה השופט לעצור ל־10 ימים, וציווה להושיט להם סיוע רפואי כי הם מכורים לסמים. את דוד גבאי ומרים אפללו, שטענו כי רק ביקרו במקום, הורה לעצור ל־6 ימים.

הרוג ושלושה פצועים קשה בתאונת דרכים ליד שדרות

עזרא אבירן

עתא עדל בן 26, בדואי תושב באר־שבע, נהרג אתמול אחרי הצהריים בתאונת־דרכים סמוך לעיירה שדרות. מכוניתו מסוג פג'ו התנגשה במכונית קורטינה שבאה ממערב, לאחר סיבוב חד־ימינה.

ליד הנהג ההרוג נפצע קשה החייל פארג' נאסר (30) תושב כפר דמה. במכונית הקורטינה נפצעו קשה הנהג צ'רלי נחמיאס (47) והנוסעים רינה שוקרון (39) וארמונד כהן (40) תושבי תל־אביב. ההרוג והפצועים הועברו על־ידי שלושה אמבולנסים של מד"א לבית־החולים הממשלתי ברזילי באשקלון. משטרת התנועה של מרחב־לכיש חוקרת את נסיבות התאונה.

אנו זוכרים בכאב ובגעגועים
את בנינו/חברינו
רמי סידון
חיים אלון (אלטשון)
אשר נפלו במלחמת יום הכיפורים לפני 15 שנה
המשפחות
וקיבוץ שובל

ביקוש גדול לאגרות החדשות

כתב „על המשמר"

שבוע המסחר בבורסה הסתיים אתמול במגמה חיובית ובעליות שערים מתונות בשוק המניות החופשיות. העסקות במניות המשיכו להצטמצם, והמחזור הכולל הסתכם בכ־51 מיליון ש"ח. במהלך המסחר עלו שעריהן של 136 מניות. לעומתן ירדו 85 ו־195 נוספות נסחרו ללא שינוי בשער.

באפיקים הסולידיים נמשכה אתמול מגמה חיובית של ביקושים ועליות בשוק איגרות החוב, על רקע זרימת כספים מתמשכת לקרנות הנאמנות סולידיות. מניות הבנקים שבהסדר נסחרו בדרך־כלל במגמה מעורבת, עם תנודות שערים קלות, עד 0.5%. בנק־ישראל הנפיק אתמול טרנה חדשה של אגרות חוב ל־6 שנים. להנפקה נרשם ביקוש גדול של כ־300 מיליון ש"ח ומחירן נקבע במכרז ל־102.5%.

בשוק המניות היה אתמול שיפור ניכר במגמת המסחר, לאחר ירידות שערים בשני ימי המסחר הקודמים. הקונים היו אתמול בעיקר ספקולנטים ומנהלי תיקים, המצפים לשיפור נוסף בשבוע הבא.

המסחר במניות החל תוך יציבות ועליות שערים מתונות בשלב המ.ר.צ. לחלק מהמניות הנסחרות בשלב זה הופיעו עדיין עודפי היצע, אולם הם נקלטו במהירות, ללא שינויים בשערים. יוצאות דופן היו מניות אזורים, שירדו ב־3% בעקבות עודף היצע של כ־85 אלף ש"ח. בין המניות שעלו בשיעור בולט במ.ר.צ. היו החברה לישראל ותסנה עם עליות של 2%.

גלגלי הבורסה

במסחר במשתנים נמשכה המגמה החיובית, וברוב המניות נרשמו עליות שערים מתונות. פעילות בולטת ביותר היתה במניות דלק, בהן נרשם מחזור גדול של 421 אלף ש"ח ושערן עלה בשיעור מתון של 0.75%. הפעילות הזו נבעה מקניות גדולות של קרנות לאומי־פיא ובנק הפועלים, והמוכר היה נציג הבנק הבינלאומי. בין המניות הנוספות בהן נרשמו מחזורים ערים היו שופרסל וכלל ישראל שעלו בשיעור קל עד 1% ומניות החברה לישראל שעלו ב־2.75%.

בין המניות הנסחרות במסחר הרציף בלטו אתמול תנודות שערים חדות בשורה של מניות ספקולטיביות שאין בהן מעורבות של גופים גדולים. כך, לדוגמא, ירדו עד 10% מניות קונסורטיום 0,5, דשנים 0,1, שמן וליפשיץ 1. לעומתן נרשמו עליות שערים חדות במניות ערד ומלט הנסחרות במסגרת הרשימה המקבילה ובאופציות של מאיר עזרא ומגור.

הודעות הבורסה

★ חברת אילון ביטוח הפסידה במחצית השנה כ־443 אלף ש"ח לעומת רווח של כ־104 אלף ש"ח במחצית השנה הקודמת.

★ רדוקר זכריה הרוויחה כ־159 אלף ש"ח לעומת הפסד של כ־18.5 מיליון ש"ח אשתקד.

★ החווה הישראלית הפסידה כ־92 אלף ש"ח לעומת הפסד של כ־380 אלף ש"ח אשתקד.

צוותא לתרבות מתקדמת
אולם צוותא סגור לרגל שיפוצים עד 11.10
יום ד' 12.10, ב־20.30 – „עם מהו" – פרופ' ישעיהו ליבוביץ
ב־22.00 – „פגע וברח" – מעבדה תרבותית חד־פעמית קבועה.
יום ה' 13.10, ב־17.00 – מועדון הווידאו – בהנחיית יואב קוטנר יו. 2.
ב־21.30 – דני רובס – „פנים ושמות".
קברט סאטירי
מאת: הלל מיטלפונקט
בימוי: גדליה בסר. מוסיקה: שפי ישי. ליד הפסנתר: רונית שפי. עם: מוחמד בכרי, תחיה דנון, עמי ויינברג, רוברטו, פולק, ענת צחור, ליאורה ריבלין.
שישי 14.10, ב־21.30 וב־23.15
2 תצוגות אחרונות לפני הבחירות

הוועדה המקומית לתכנון ולבניה נתניה
מרכז תכנון מקומי נתניה

ניתנת בזאת הודעה עפ"י סעיף 139 (149) לחוק התכנון והבניה תשכ"ה (1965) כי הוגש לאישור הוועדה המקומית תשריט לאיחוד וחלוקה מחדש של חלקות 14 ו־87 (בחלק), בגוש 8241 הנמצאות ברח' פתח־תקוה פינת הארי", בסטיה לתכנית בניין עיר נת/1/547, אשר קיבלה תוקף בי.פ. 3494 מיום 25.10.87. הסטיה היא בין השטחים בתשריט לבין בת.ב.ע.

א) בחלקה המאוחדת הם 7.413 דונם במקום ב־7.210 דונם, בחלקת המגורים הם 3.790 דונם במקום ב־3.802 דונם, בש.צ.פ. הם 2.896 דונם במקום כ־2.707 ובחלקת דרך הם 7.413 דונם במקום כ־7.210 דונם.

ב) הסטיה בסה"כ היא כ־0.203 דונם.

את התכנית ניתן לראות במשרדי הוועדה המקומית שד' וייצמן 4, חדר 107, בימים ובשעות קבלת קהל. התנגדויות אפשר להגיש במשך 15 יום מיום פרסום הודעה זאת.

י. אלרואי – יו"ר הוועדה המקומית